

MAISEMASELVITYS

KEURUUN LEHMIKORVEN TUULIVOIMAHANKE, VAIKUTUSALUE

MAISEMASELVITYS

LEHMIKORVEN TUULIVOIMAHANKKEEN VAIKUTUSALUE

SWECO FINLAND OY

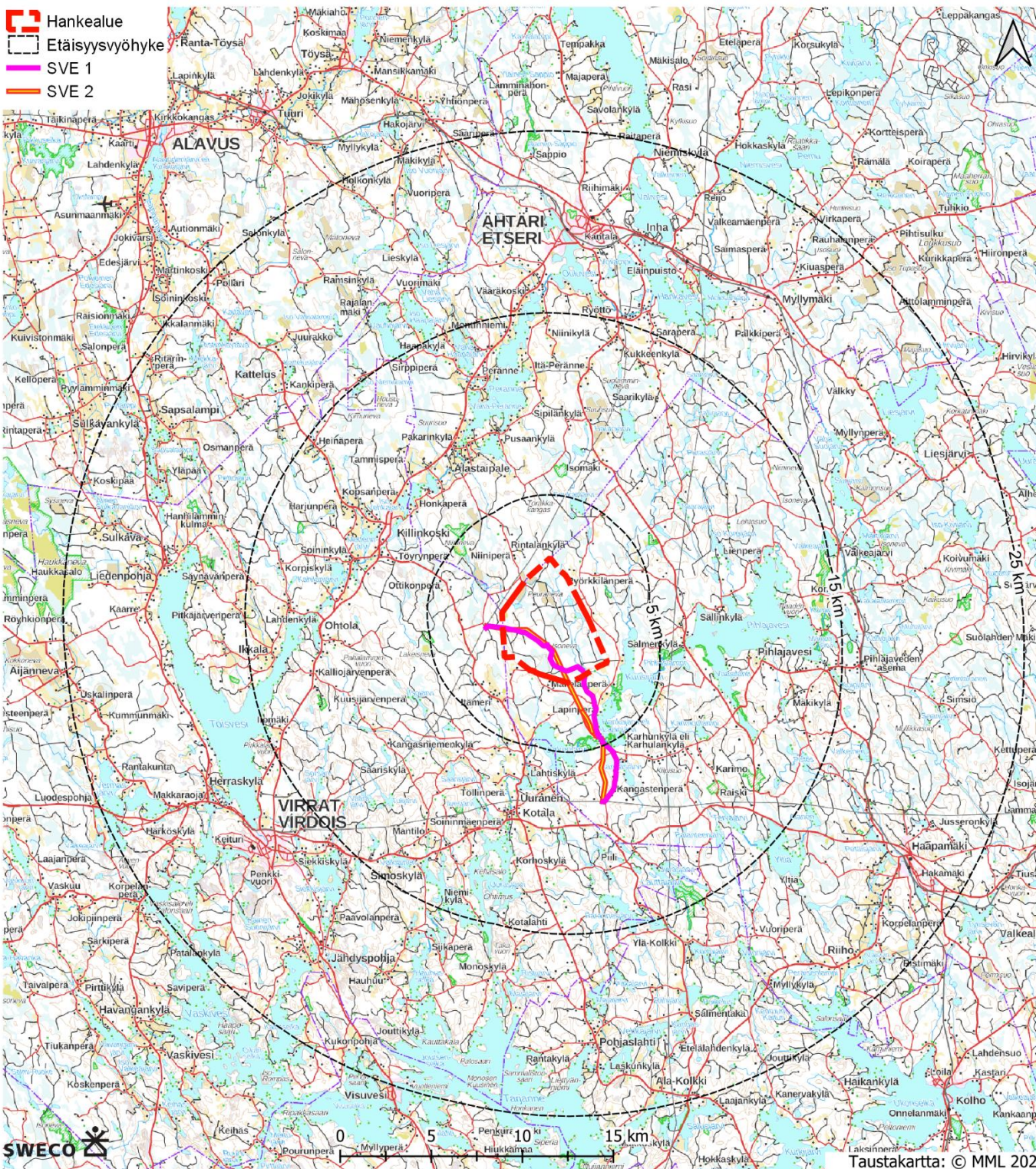
19.12.2023

(PÄITETTY OSITTAIN 14.2.2024 & 19.2.2025)

Sisällysluettelo

1	Johdanto ja taustaa	4
2	Maiseman yleiskuva	6
2.1	Maakunnallinen mittakaava	6
2.2	Korkeussuhteet.....	7
2.3	Maaperä	8
2.4	Vesistöt.....	9
2.5	Asutus ja kulttuurimaisema	11
2.6	Luonnonmaisema	13
2.7	Maisemarakenne	15
2.8	Arvoalueet ja -kohteet.....	16
3	Tarkemmat osa-aluekohtaiset tarkastelut	21
3.1	Hankealue ja sen välitön lähiympäristö.....	21
3.2	Ähtärin vesireitti	26
3.3	Pihlajaveden vesireitti	36
3.4	Virtain maisemia.....	45
3.5	Ähtärin keskustan ympäristö.....	52
3.6	Haapamäki	61
3.7	Toisvesi – Sulkavanjoki – Pahajoki.....	64
4	Tuulivoima ja maisema	66
4.1	Tuulivoimat maisemakuvassa	66
4.2	Sähkönsiirtoreitit maisemassa.....	73
4.3	Voimat pimeässä maisemassa	77
5	Johtopäätökset	79
5.1	Luonnonmaiseman arvot – Koskien ja järvien maisemat	79
5.2	Kulttuurimaiseman arvot – Maakuntien kohtauspaikka	79
5.3	Tuulivoima maisemakuvassa – Haastaa arvoalueita, näkyy muuten suppeasti	79
6	Lähteet	80

- Hankealue
- Etäisyysovyöhyke
- SVE 1
- SVE 2

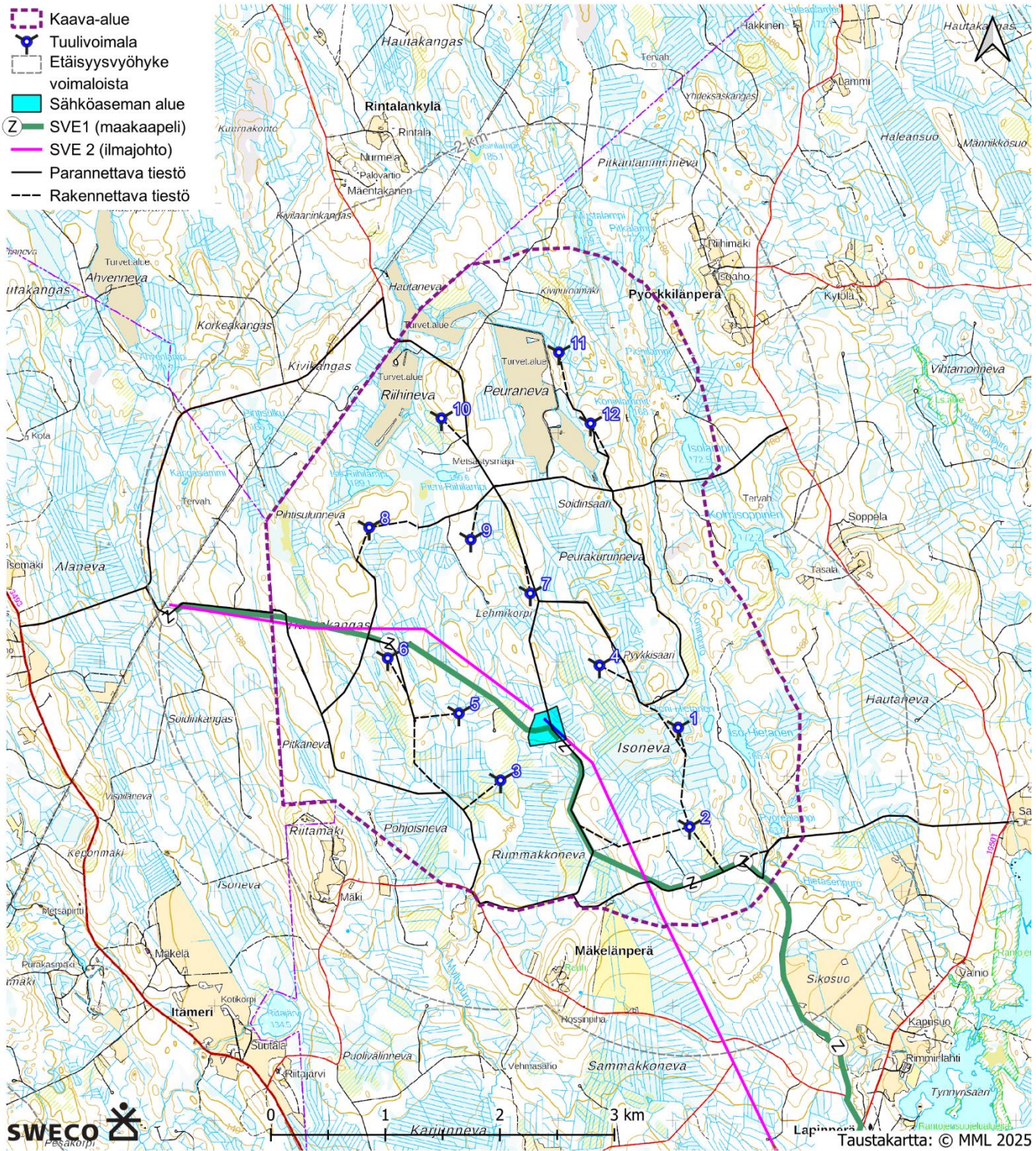
1 JOHDANTO JA TAUSTAA

Keuruun Lehmikorpeen, Keski-Suomen maakuntaan, on suunnitteilla 12 voimalan tuulivoimapuisto. Hanke sijoittuu aivan Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien ja niihin kuuluvien Virtain ja Ähtäriin kaupunkien rajoille. Selvitys on laadittu alun perin Lehmikorven tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin (YVA) taustatiedoksi. Tarpeen erillisen maisemaselvityksen laadintaan on osoittanut Keski-Suomen ELY-keskus, joka toimii hankkeen yhteysviranomaisena.

Selvitys kuvaa tuulivoimahankkeen vaikutusalueen maiseman nykytilaa, ominaispiirteitä ja arvoja sekä koko tarkastelualueen mittakaavassa, että osa-alueittain. Lisäksi sekä havainnollistaa suunniteltujen tuulivoimaloiden ja sähkönsiirtojärjestelyjen näkyvyyttä erityyppisissä ympäristöissä. Huomiota on kiinnitetty maiseman piirteiden YVA-selostusta syvällisempään kuvaamiseen valokuva- ja karttamateriaalien avulla. Maisemavaikutusten arviointi löytyy hankkeen YVA-selostuksesta, eikä sisälly tähän selvitykseen. Kaavaehdotuksen maisemavaikutuksia on pienennetty voimaloita tiivistämällä ja kokonaiskorkeutta pienentämällä.

Hankkeen vaikutusalue eli tämän selvityksen tarkastelualue on rajattu 25 km säteelle suunnitelluista voimaloista. Etäisyys on määritetty maiseman kannalta pääsääntöisesti riittäväksi hankkeen näkymäalueanalyysin perusteella. Tarkastelualueelle noin 3–18 km päähän voimaloista sijoittuu kaksi kulttuuri- ja luonnonmaiseman kannalta merkittävää maisemakokonaisuutta, Ähtäriin reitin maisemat niminen valtakunnallisesti arvokas maisema-alue sekä Pihlajaveden vesireitin Natura-alueina suojellut järvimaisemat.

Kuva 1. Selvityksessä tarkasteltava alue. Kartalla näkyvät Lehmikorven hankealue, sähkönsiirron kaksi vaihtoehtoa ja etäisyysovyöhykkeet voimaloista.

Selvitys perustuu maasto- ja karttatarkasteluihin, aiempiin selvityksiin sekä hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä laadittuihin materiaaleihin. Maastokäynti alueelle tehtiin 1-3.11.2023. Varhaisen lumen tulon ja pilvisyyden vuoksi sääolosuhteet eivät olleet havainnekuvien kannalta parhaimmat mahdolliset. Järvistä saatiin kuitenkin monipuolisesti erilaisia näkymiä jäätilanteen vaihdellessa suuresti. On syytä huomioida, että kirkaalla säällä havainnekuviissa esitetyt valkoiset voimalat erottuvat taivasta vasten paremmin kuin pilvisellä säällä.

Selvityksen tilaajana on Pohjan Voima. Maisemaselvityksen on laatinut Sweco Finland, asiantuntijanaan maisema-arkkitehti Virva Kajamaa. Kartoista ovat vastanneet Veli-Pekka Väänänen ja Virva Kajamaa. Voimaloiden havainnekuvat on laatinut Juho Ali-Tolppa. Valokuvat on ottanut Virva Kajamaa tai Maria Kirveslahti, ellei kuvatekstissä toisin mainita.

Selvitykseen on päivitetty jälkikäteen 14.2.2025 kaavaehdotuksen mukaiset havainnekuvat, voimalapaikat ja näkyvyysalueanalyysikartat. Lisäksi on tehty havainnevideo, jonka on tehnyt Huuru Media (2025). Alla linkki videoon: (<https://www.youtube.com/watch?v=NPhk4zENcdo>)

Kuva 2 Tuulivoimahankkeen suunnitellut järjestelyt sen hankealueen maisemassa

2 MAISEMAN YLEISKUVA

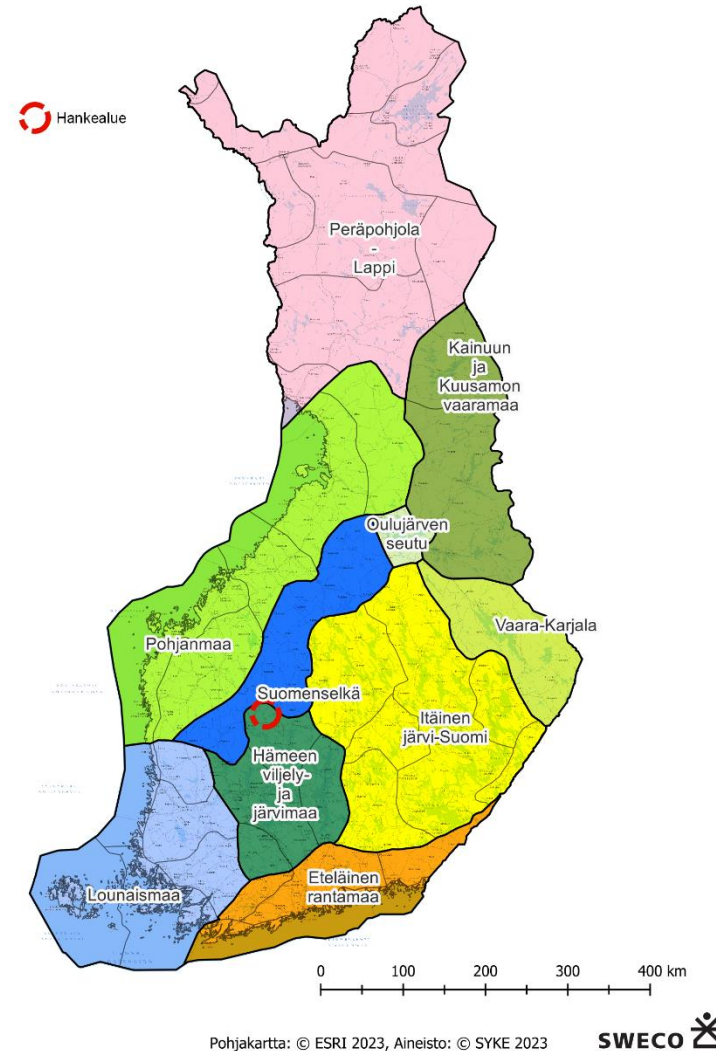
2.1 Maakunnallinen mittakaavaa

Tuulivoimapuiston vaikutusalueen maisema sijoittuu niin maantieteellisesti, kulttuurihistoriallisesti kuin maakunnallisestikin erilaisten alueiden väliselle vaihettumis- tai rajavyöhykkeelle. Ympäristöministeriön maisema-aluetyöryhmän vuonna 1993 laatimassa Suomen maisemamaakuntien ja -seutujen jaossa (Ympäristöministeriö, 1992a) tuulivoimapuiston vaikutusalue sijoittuu Hämeen viljely- ja järvimaan sekä Suomenselän maisemamaakuntien rajalle, hankealueen sijoituessa Hämeen viljely- ja järvimaan puolelle.

Hämeen viljely- ja järvimaan pohjoisosan muodostava Pohjois-Hämeen järviseutu on suurmaisemaltaan laakeahkoa aluetta, jonka maasto on kuitenkin yksityiskohdissaan hyvin vaihtelevaa. Maisemalle tunnusomaisiin kallioperän ruhjelaaksoihin on muodostunut toisiinsa kytkeytyvien järvioltaiden muodostamia vesireittejä. Metsiä ja soita on paljon. Reittivedet ja sankat kuusimetsät ovat tarjonneet metsäteollisuudelle historiassa hyvät edellytykset. Seudulta löytyy myös vehmaita viljelymaita.

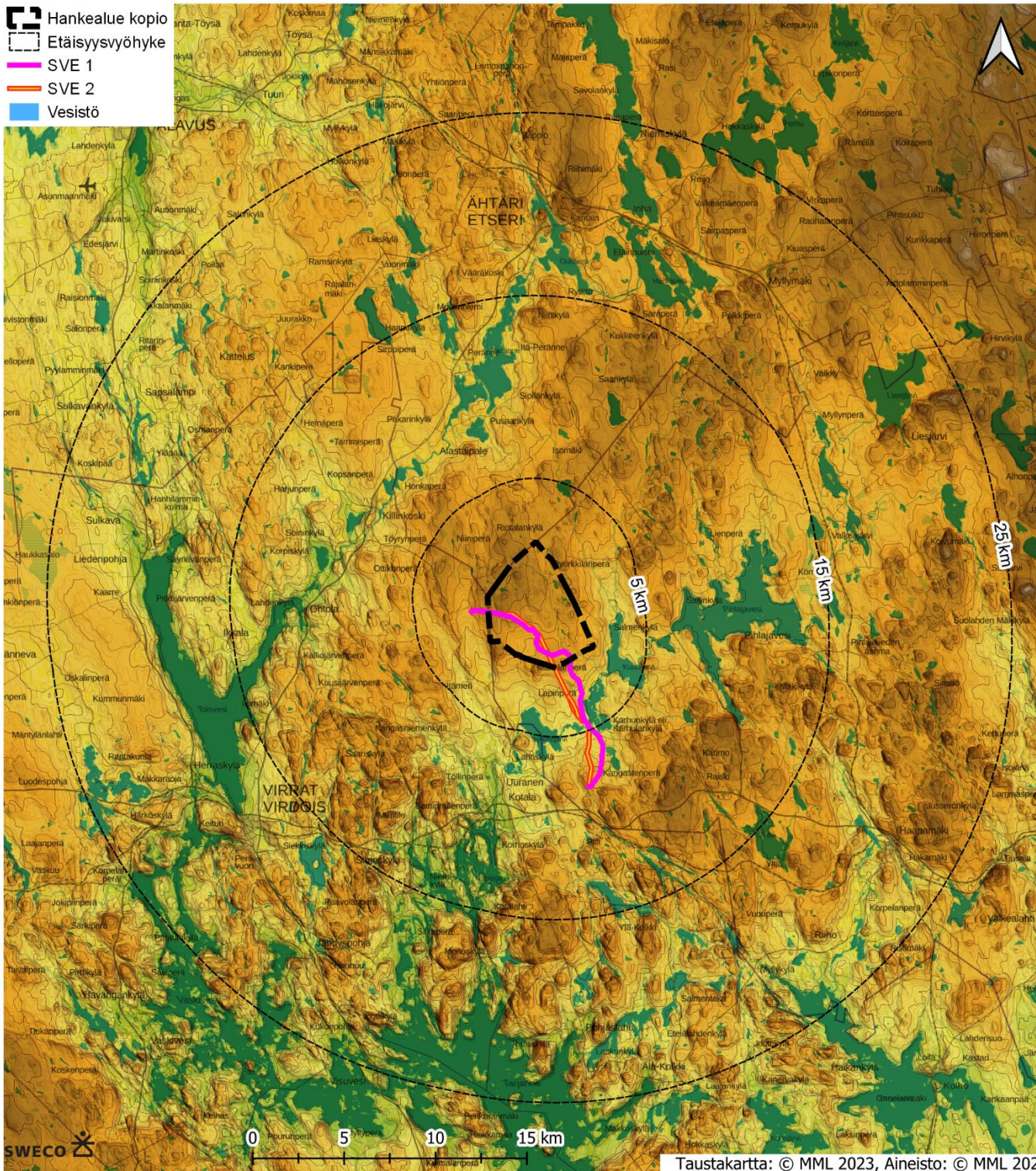
Hankkeen luoteispuolelle sijoittuva Suomenselkä on tärkeä vedenjakajaseutu, joka jakaa vesiä Pohjanmaan jokiin ja Kymijoen ja Kokemäenjoen vesistöön. Suhteelliset korkeuserot ovat pieniä. Karut mäntykankaat ja suot - nevat ja aapasuot - hallitsevat varsin laakeaa ylänköseutua. Asutus on ollut aina harvaa. Tiestöä on rakennettu harjujaksojen hiekkamaille. Pienet pellot sijaitsevat kapeitten vesien äärellä tai ne on kydötetty soista. Perinteisessä rakentamisessa ja pihapiireissä näkyvät pohjalaiset vaikutteet. Tärkeitä elinkeinoja alueella on ollut metsätalous ja tervanpoltto. Maataloudessa merkittävä rooli on ollut karjataloudella.

Vaikutusalueen maisema edustaa osaltaan molempien edellä kuvattujen maisemamaakuntien piirteitä. Suomenselän alueen tavoin se sijoittuu maastossa verrattain ylös ja on siten kasvillisuudeltaan eteläisiä alueita karumpi, mutta runsasjärvisyytensä, vaihtelevan topografiansa ja ympäristöjensä puolesta se yhdistyy enemmän etelämpiin järvimaisemiin kuin ylängön karuun vedenjakajaseutuun. Kulttuuriympäristöissä näkyvät sekä pohjalaiset että hämäläiset vaikutteet. Keuruu on aikanaan kuulunut myös Satakuntaan ja sinne on sijoittunut merkittävästi savolaisia uudisasukkaita maa- ja metsätaloudessa näkyvine kulttuurivaikutteineen (Muhonen, 2005).

Kuva 3 Hankkeen vaikutusalueen maisemamaakunnallinen sijainti

- Hankealue kopio
- Etäisyysvyöhyke
- SVE 1
- SVE 2
- Vesistö

2.2 Korkeussuhteet

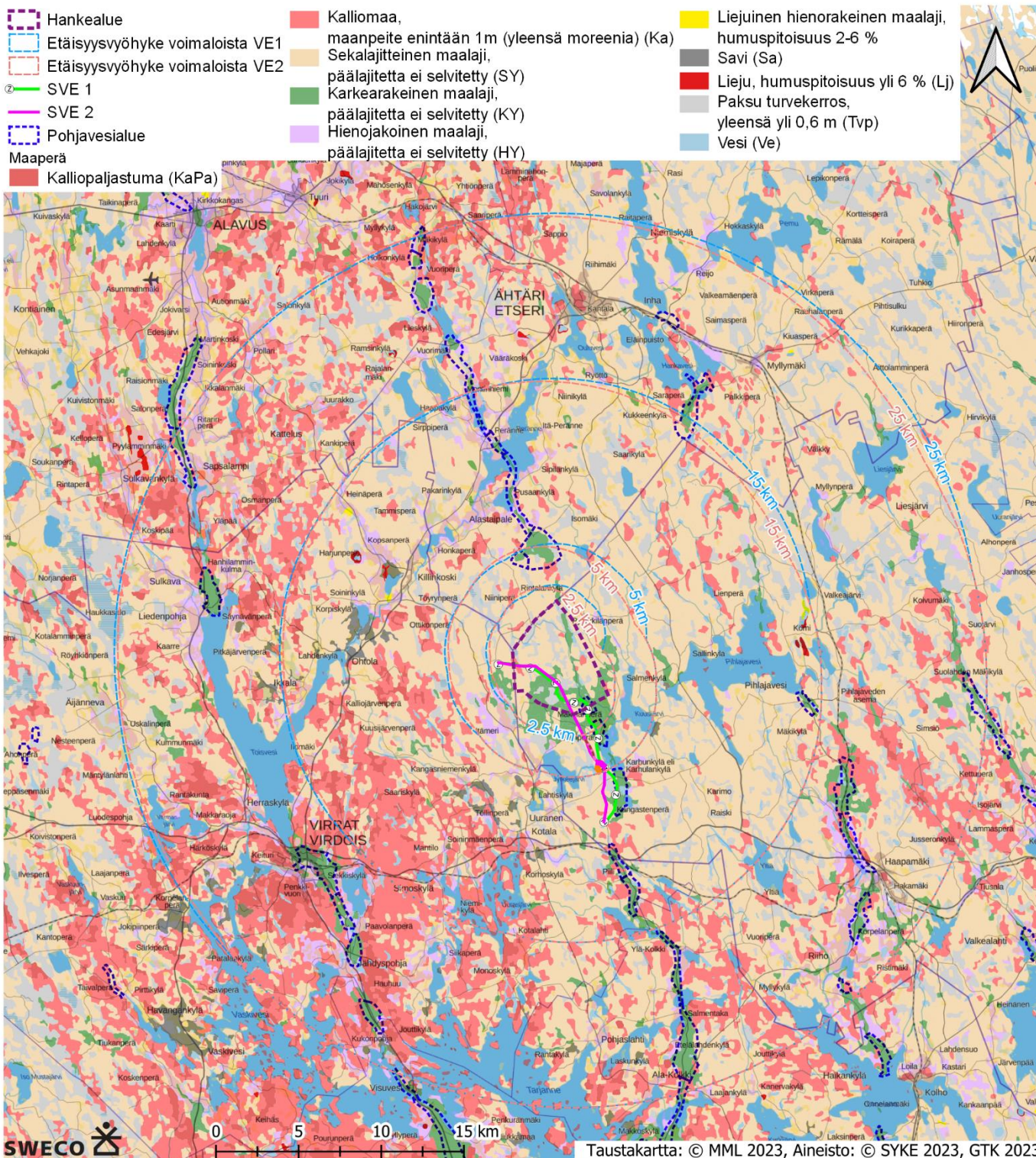
Vaikutusalueen maisema on topografialtaan kumpuilevaa ja vaihtelevaa seudullisten tasoerojen jäädessä kuitenkin verrattain pieniksi. Maasto on mäkiä ja pienipiirteistä erityisesti hankealueen etelä- ja länsipuolilla, Virroilla, jossa on jyrkkäpiirteisiä laaksoja ja vesistöjä. Hankealueen läheisyydessä, Keuruulla ja Ähtärissä järvien rannat ovat loivapiirteisempiä tasoerojen erottuessa kuitenkin sielläkin selvästi maisemakuvassa.

Itse hankealue sijoittuu vaikutusalueen maastossa verrattain ylös, ympäristöään tasaisemmalle selännealueelle, joka jatkuu tuulivoimapuiston kohdalta koilliseen päin. Hankealueen korkeimmat kohdat nousevat Riihilamminkankaan mäellä noin 200 m mpy (metriä merenpinnan yläpuolella). Alavimmillaan maasto on lounaisosassa, missä korkeustaso jää alle 160 m mpy.

Vaikutusalueen korkeimmat kohdat nousevat noin 210 m mpy ja sijoittuvat sekä Ähtärin puolen selänneelle vaikutusalueen koillisosaan että Virroille ja Keuruulle alavampaan, mutta mäkisempään maastoon. Myös Ähtärin keskusta sijoittuu seudullisesti korkealle rinteelle, kirkon sijaitessa 200 m mpy korkeudella. Vaikutusalueen matalimmat kohdat sijaitsevat Virroilla, vaikutusalueen etelä- ja lounaispuolella, jossa järvien rannat sijoittuvat noin 100 m mpy korkoon.

Kuva 4 Vaikutusalueen korkeussuhteet, Kuva 5 Tiemaisemaa Pihlajaveden järven eteläpuolelta

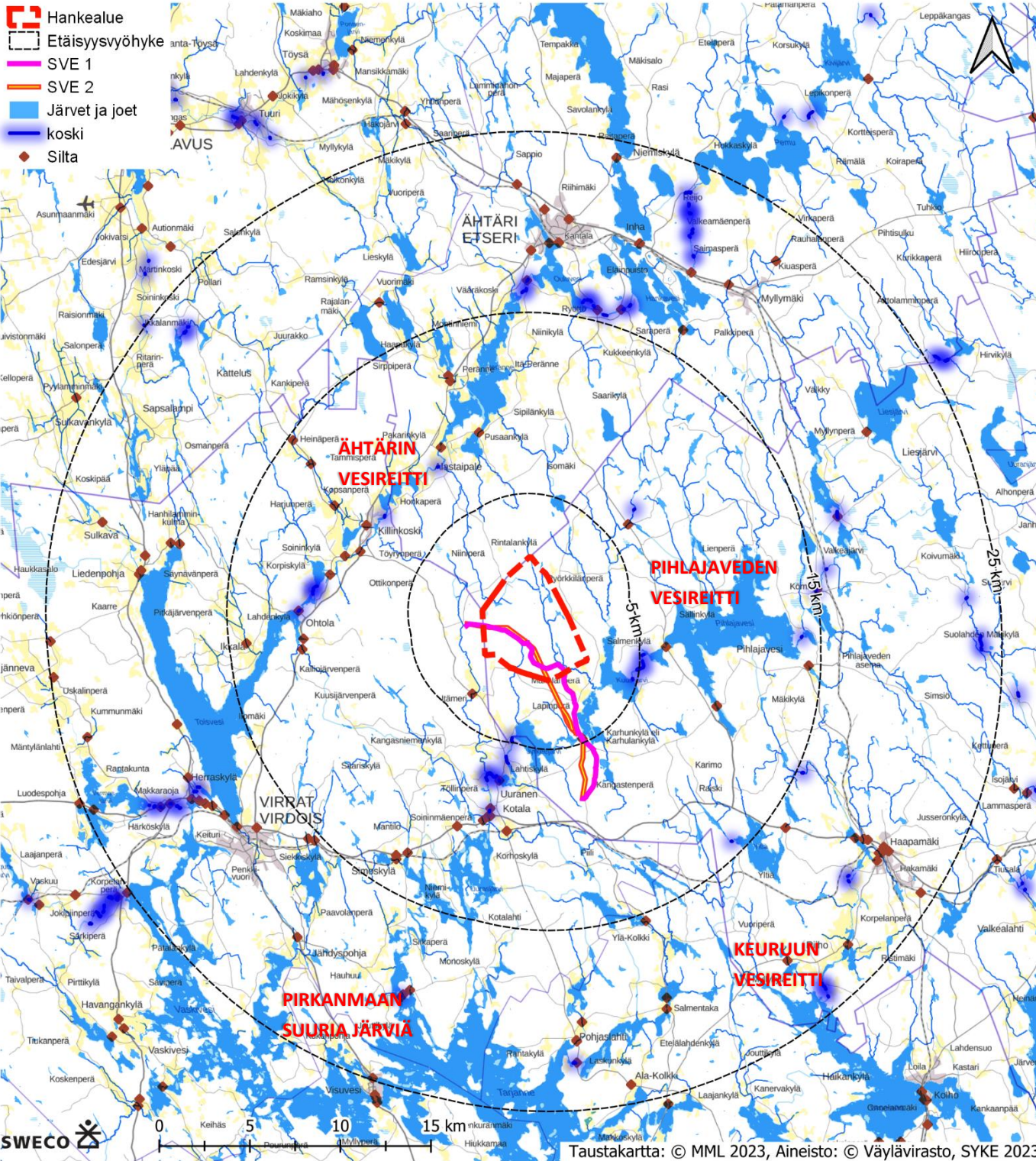
2.3 Maaperä

Vaikutusalueen lävitse johtaa kolme katkonaista kaakko-luode-suuntaista harjua, jotka erottuvat maaperäkartalla vihreällä (hiekkä) ja vaaleanpunaisella (hieno hietä). Tuuli-voimapuiston hankealue sijoittuu harjuista keskimmaiselle, joka johtaa etelästä Mänttä-Vilppulan Riihijärven ja Rantanjärven välisenä kapeana kannaksena Virroille ja sitten Keuruun Hankajärven ylitse, hankealueelle. Pääosin hiekasta ja karkeasta hiedasta (karkearakeinen maalaji) koostuva harju on laajimmillaan juuri hankealueen eteläosassa. Konin-puro mukailee muodostumaa. Hankealueelta harju jatkuu Ähtäriin Perännejärvelle, jonka se ylittää niin ikään kapealla kannaksella jatkuen katkonaisempana luoteeseen, Iso-Liesjärven suuntaan.

Harjujaksot ovat on maisemallisesti huomionarvoisia. Järvien selille sijoittuvien kapeiden kannasten lisäksi niille sijoituu monia pohjavesialueita ja suppia. Yksi pohjavesialueista ulottuu noin 500 m hankealueen puolelle. Lähin suunniteltu voimala sijoittuu vain 600 m päähän pohjavesialueesta, kuitenkin paikallisesti kallioiselle kohdalle.

Tuulivoimapuistoa ympäröivillä alueella on paljon loivasti kumpuilevia moreenimaita (sekalajitteinen maalaji), joilla on paikoin kallioisia mäkiä ja liejuisia ja soistuneita painanteita. Erityisesti alueen eteläosan maastoltaan jyrkkäpiirteisillä alueilla maaperä on selvästi kallioisempaa. Suurimpiin ruhjelaaksoihin on kerrostunut myös hienoa hietää (Hienojakoinen maalaji).

Kuva 6 Maaperä. Maiseman erityispiirteiden ja kulttuurihistorian kannalta tärkeät harjujaksot erottuvat vihreällä ja muodostumiin kytkeytyvät hienot hietamaat vaaleanpunaisella. Ruskealla kuvatut moreenimaita ovat yleisesti ottaen loivasti kumpuilevia, kun taas kallioiset alueet ovat jyrkkäpiirteisempiä.

2.4 Vesistöt

Vaikutusalueelle sijoittuu paljon järvaltaita ja niiden väliin jää vuolaita koski-, salmi- ja jokikohtia. Tärkeimmät ruhje-laaksoihin sijoittuneista järviketjuista muodostuneet vesireitit ovat koillisesta lounaaseen laskevat Ähtärin reitti ja Pihlajaveden reitti. Ähtärin reitti johtaa Ähtärin keskustan ohitse Virroille ja Pihlajaveden reitti Liesjärven suunnalta, Keuruulta, mutkitellen Pihlajaveden ja pienten järvien kautta Virtain Uurasjärvelle.

Vesireitit yhtyvät Tarjannejärveen ja johtavat muun muassa Näsijärven kautta Kokemäenjokeen, joka laskee mereen Porin kohdalla. Kokemäenjoen vesistö on Suomen viidenneksi suurin. Vaikutusaluetta sivuaa kaakossa myös kolmatta samaan vesistöön liittyvää Keuruun reitin järviketjua. Toispuolella sijaitsevat järvet ja joet laskevat eri suuntaan, Lapuanjoen vesistöön.

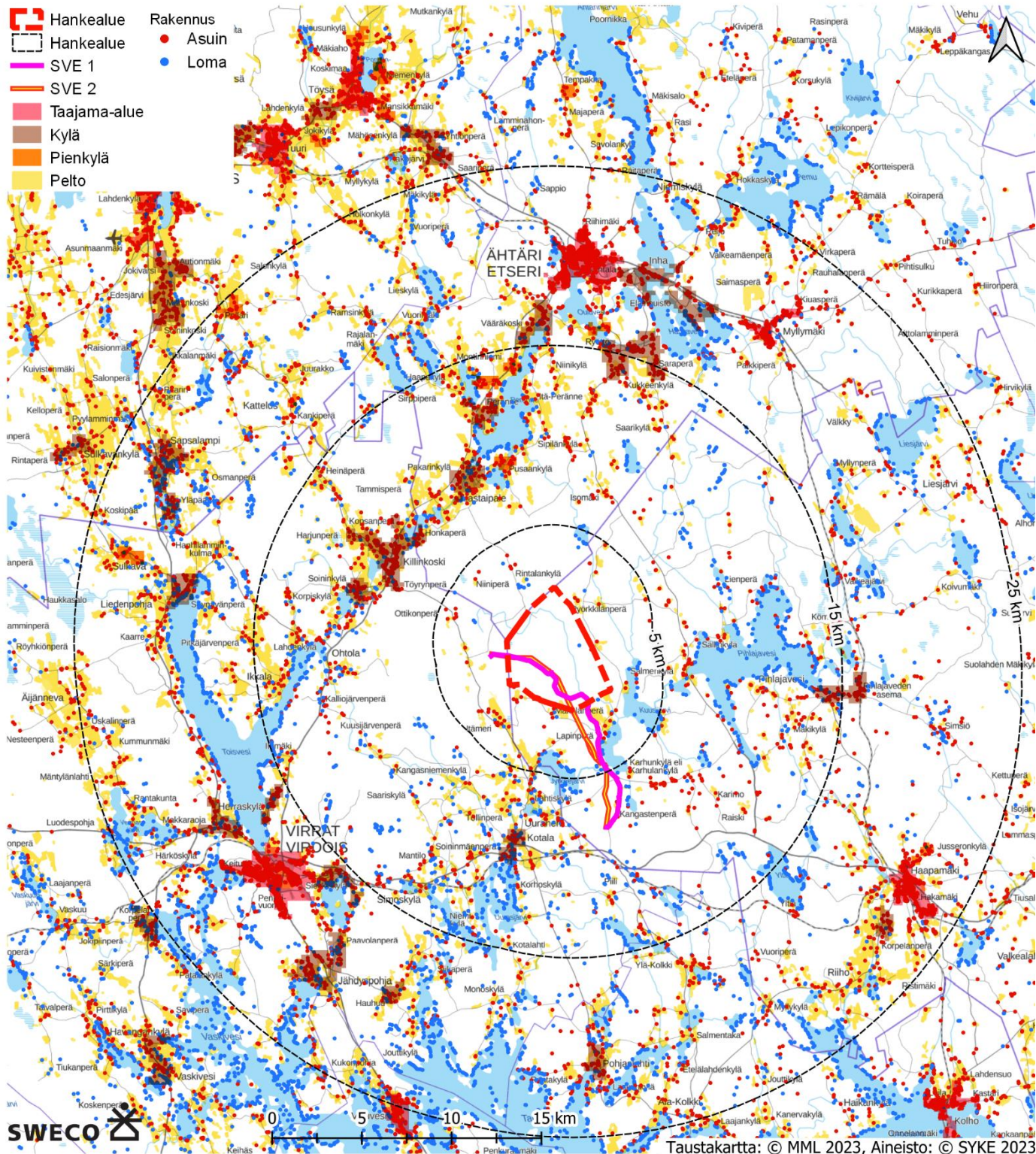
Vesistöjen merkitys vaikutusalueen maisemakuvaan on erittäin merkittävä. Lukuisat siltapaikat ja useat kannakset mahdollistavat vesistöjen näkymisen toistuvasti maisemassa kuljalle. Paikoin tiet on myös linjattu lähelle rantaa, siten että myös järvinäkymät avautuvat esteettömästi. Järvet ovat eri kokoisia ja muotoisia. Pihlajaveden järvimaisema on suuri ja rantaviiva polveileva, kun taas monet pienemmät järvet ovat selkeämuotoisia. Myös järvien rantojen jyrkkyys vaihtelee.

Myös pienempien, järviin laskevien, uomien ja ojitusten verkosto on tiheää. Tuulivoimapuiston hankealuetta halkoo etelä-pohjoissuuntainen Koninpuro, johon liittyy useita pieniä lampia. Koninpuro laskee kohti koillispuolella sijaitsevaa Kuusijärveä.

Kuva 7 Seudun maisemaltaan monipuoliset vesireitit laskevat Pirkanmaan suuriin järviin

Kuva 8-10 Seudun teiden varsilta avautuu monipuolisesti erilaisia vesistönäkymiä. Osa edustavista vesistönäkymistä on hyvin avoimia ja horisontaalisia, osa kapeampia ja puuston rajaamia. Ähtärin reitillä näkymiä avautuu joillakin kohdin myös viljelymaiseman yli.

2.5 Asutus ja kulttuurimaisema

Seudun asutus- ja kulttuurihistoria ei ole yhtenäinen, vaan asumisen tavoissa on jo keskiajalta asti periytyviä pohjalaisia, hämäläisiä ja savolaisia vaikutteita. Nykyinen yhdyskunta- ja kylärakenne on muodostunut ennen kaikkea vesireittien, hietamaiden ja rautatien ohjaamana. Maaperältään suotuisat ranta-alueet on hyödynnetty viljelymaina, ja maaperältään viljelylle huonosti sopivat rannat ovat päätyneet myöhemmin loma-asutuskäyttöön. Vesireitit ovat tarjonneet kulkuväylän muun muassa metsätaloudelle ja kirkkoissa käymiseen. Kosket on valjastettu paikoin teollisuustoimintaan. Kulttuurimaiseman kannalta merkityksellisiä rakennettuja ympäristöjä ovat vanhojen kirkkojen lisäksi rautatieliäsrakennukset ja koskipaikoille muodostetut teollisuusympäristöt. Nykyisellään seutu tunnetaan erityisesti Ähtärin eläinpuistosta ja siellä tällä hetkellä asuvista isopandoista. Eläinpuisto sijaitsee noin 5 km Ähtärin keskustasta kaakkoon.

Viljelymaات keskittyvät erityisesti niihin ruhjelaaksoihin, joihin on kerrostunut hienoa hietaa (maaperäkartassa hienojakoinen maalaji). Virtojen puolella kulttuurimaisema ja asutuskeskittymät mukailevat Visuvedeltä Alavuden suuntaan jatkuvaa laaksoa ja siihen liittyviä vesistöjä sekä harju muodostumaa. Ähtärissä kulttuurimaisema ja asutus keskittyy Ähtärin vesireitin muodostavan laakson reunoille. Viljelyyn sopivia hienoja hietamaita on kerrostunut myös Keuruun Haapamäkeen, asutuskeskittymän tuntumaan. Pienempiä hietamaita ja historiallisia viljelyalueita sijoittuu lisäksi hankealueen eteläpuolelle, kapeisiin laaksoihin. Sotien jälkeen peltomaata on raivattu paikoin soille.

Kuva 11. Kulttuurimaisema. Viljelymaisemat ja pysyvä asutus ovat keskittyneet viljelyyn suotuisimmille maille. Pysyvän asutuksen sijoittumista ovat ohjanneet myös rautatiet. Loma-asutus on myöhemmin vallannut maaperältään vähemmän viljavia ranta-alueita.

Kuvissa 12-19 näkyy joitakin vaikutusalueen kulttuurimaiseman erityisiä kohteita eri aikakausilta: Keski-Soinin pohjalaistyylinen tila Ähtärissä, Inhan ruukki Ähtärissä, Rautatie Ähtärissä, Ähtärin eläinpuiston pandatulo, Pihlajaveden vanhan kirkko (Erämaakirkko) Keuruulla, Pihlajaveden kyläyhdistyksen Kauppala, Kitusen kievarin motelli Virroilla, Kylätalon laituri Karansalmella Keuruulla.

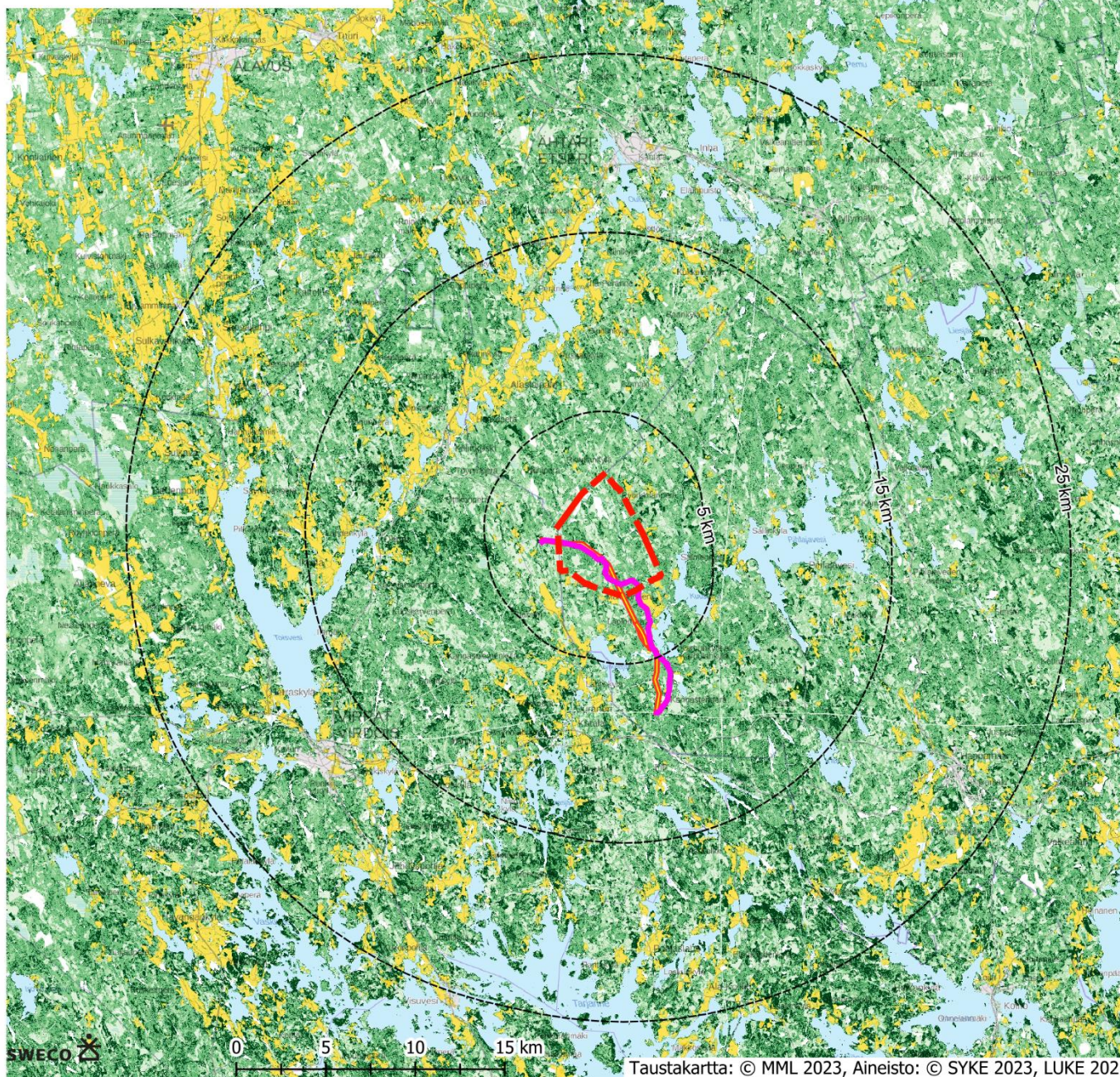
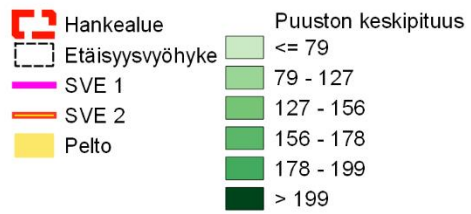
Keuruun puoleinen alue on perinteisesti ollut metsätalouden käytössä, siellä on harjoitettu aikanaan kaskiviljelyä ja hajallaan maisemassa sijaitsevilla pientiloilla on (Itä-Suomessa tyypillisen) mäkiasutuksen piirteitä. (Muhonen, 2005). Pihlajaveden reitin järvien rannoille on rakennettu enemmän loma-asutusta vasta viimeisen 50 vuoden aikana. Rantojen karut kankaremaat ovat maaperältään pääosin moreenia, paikoitellen kalliota, ja ne ovat oletettavasti siksi säästyneet laajamittaisemmalta maanviljelyltä. Viljelymaisemaa on vaikutusalueen itäpuolella ylipäättään vähän.

Ähtäristä ja Virroilta Keuruun Haapamäelle johtavat rautatieyhteydet ovat vaikuttaneet osaltaan asutuksen keskittymiseen Virtain, Haapamäen, Pihlajaveden, Myllymäen ja Ähtärin asemapaikoilla. Haapamäeltä Ähtärin kautta Seinäjole johtavalla 1882 valmistuneella rautatieosuudella kulkevat yhä harvaksen taajamajunat, vaikka 1970-luvulla Tampereen ja Seinäjoen välille valmistunut uusi rata vähensi merkittävästi reitin liikennettä. Virtojen kautta Porista Haapamäelle johtava reitti on lakkautettu.

Alueen tärkeimmät, nykyisin yli kolmen tuhannen asukkaan keskittymät ovat Ähtärin ja Virtain keskustat hankkeen kaukovaikutusalueella ja lisäksi pienempi alle tuhannen asukkaan Haapamäen asemakeskus Keuruun puolella, aivan vaikutusalueen kaakkoisrajalla. Keskuksien asutus sijoittuu osin rinteille, ympäristöään ylempään. Keuruun keskusta sijoittuu tarkastellun vaikutusalueen ulkopuolelle yli 30 km päähän voimaloista.

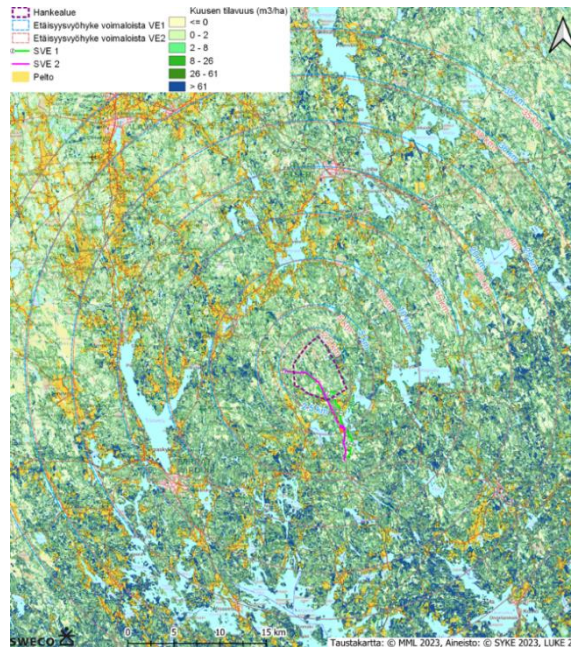
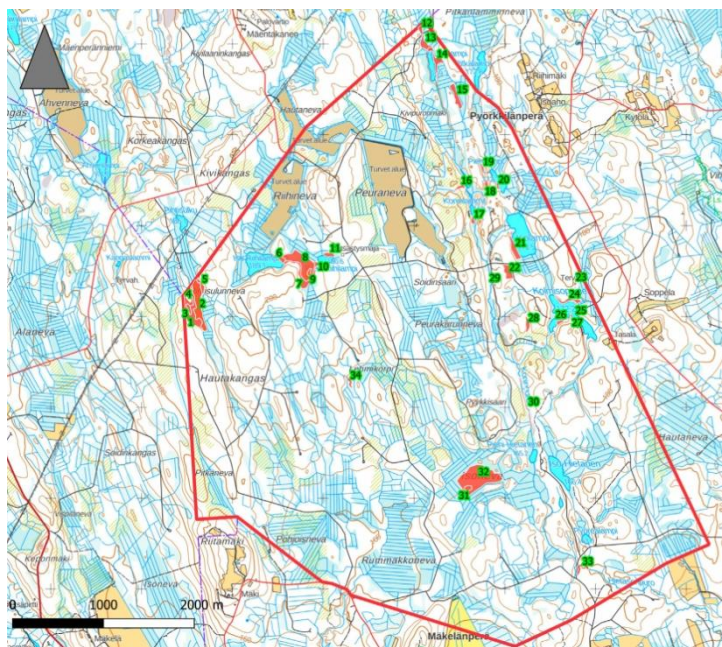
Taustakartta: © MML 2023, Aineisto: © SYKE 2023, LUKE 2021

2.6 Luonnonmaisema

Seudun luonto on metsäistä ja järvien maisemaa rikastavasta vaikutuksesta huolimatta pääosin melko karua kankaremaata. Hankealueen ja sen lähiympäristön kasvillisuus edustaa keskiboreaalista mäntyvaltaista metsä- ja suokasvillisuutta. Runsaampi eteläboreaalinen vyöhyke alkaa Luonnonvarakeskuksen puustomateriaalia tulkiten suurin piirtein vaikutusalueen eteläpuolelta, jossa mäntymetsät vähenevät selvästi ja josta etelään lehtipuita on enemmän. Vaikutusalueella lehtipuustoa on vielä etelässäkin melko vähäisesti, kulttuurivaikutteisiin ympäristöihin, avoimien alueiden reunoille ja vesistöjen läheisyyteen painottuen. Maisema on selkeästi havupuuvaltainen. Tuuheat metsät peittävät näkymiä. Myös kuusimetsiä on vaikutusalueen eteläosassa verrattain paljon, selvästi enemmän kuin karummalla Suomenselällä.

Seudun vesistömaisemat ovat vaihtelevia maaperän ja kulttuurimaiseman ohella myös luontonsa puolesta. Rantojen viljelymaisemista alas vesistöille avautuu paikoin melko vehmaita näkymälinjoja. Pihlajaveden reitin rannat ovat puolestaan paikoitellen jopa erämaamaisen näköisiä. Kivikoisilla rannoilla kasvaa varvikkoa ja havupuita. Harjujaksojen kohdalla järvillä on puolestaan hiekkakannaksia tai -saaria, joiden metsäluonto on harjuille tyypillistä männikköä.

Kuva 20 Vaikutusalueen puuston pituus. Kuva antaa osaltaan viitteitä myös arvokkaimpien vanhojen metsien sijainnista. Hankealue ei erotu kartalla puustoltaan erityisenä. Kaiken kaikkiaan vaikutusalue on hyvin metsäinen.

Kuva 21 Kartalla näkyvät kasvillisuusselvityksessä määritettyjen arvokkaiden kasvillisuuskohteiden sijainnit. Kartta: Granroth & Ahlman 2023a. Luonnonmaiseman kannalta huomionarvoiselta kohteelta vaikuttaa hankealueella erityisesti Koninpuron varsi ja siihen liittyvät pienvedet.

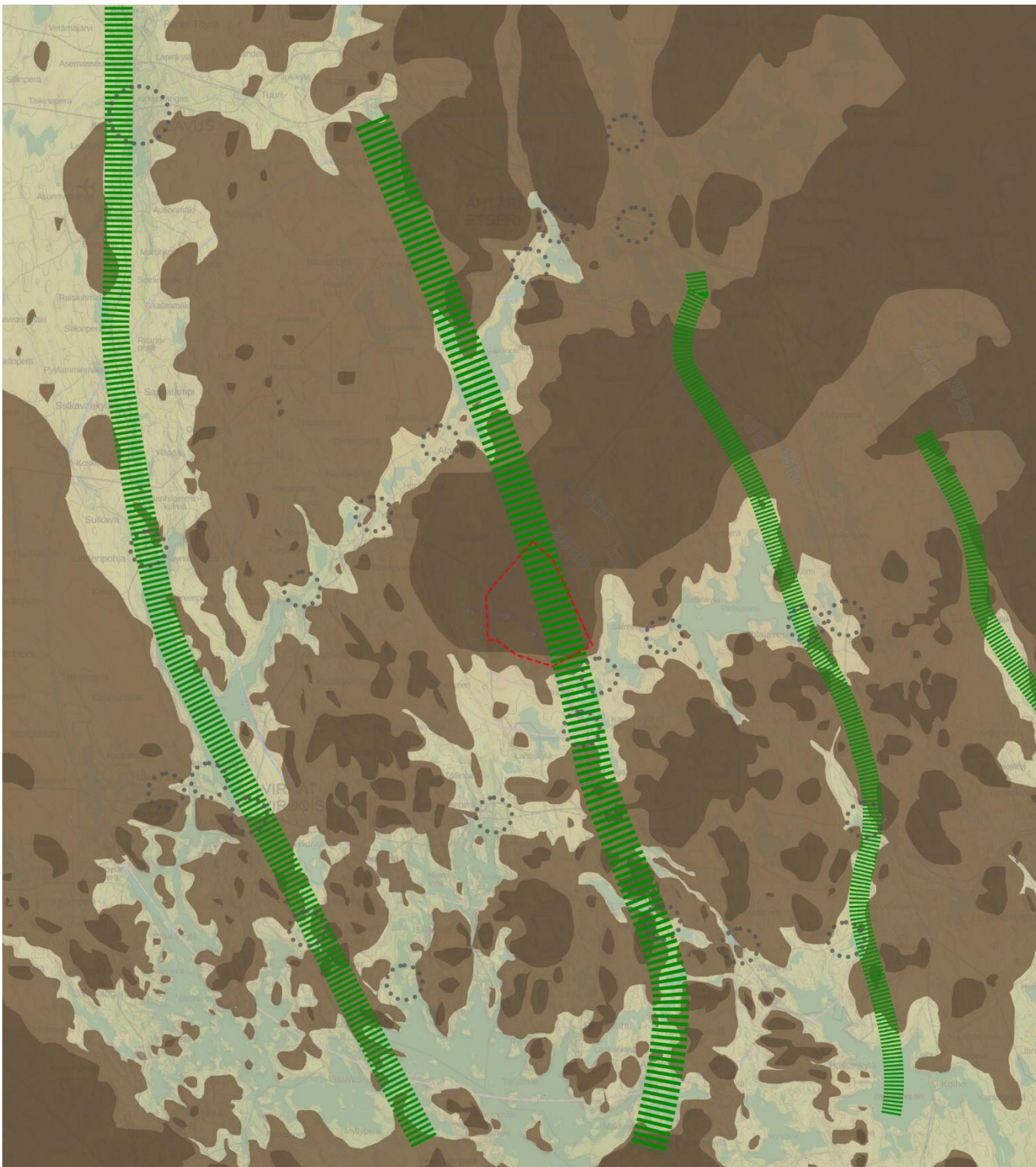
Kuva 22 Oikeanpuoleisessa kartassa näkyy kuusen tilavuus hankealueella (m^3/ha). Kartan värityksestä näkee selvästi, miten seudun kasvillisuus muuttuu karummaksi eli vähemmän kuusivaltaiseksi luoteeseen, kohti Suomenselän ylänköä mentäessä.

Hanke- ja vaikutusalueen puusto on melko nuorta, suurimmalta osin 0-50-vuotiasta. Metsänhoito ja soiden melko laajamittaiset ojitukset ovat vaikuttaneet jonkin verran alueen maisemakuvaan. Neva- ja rämesoiden sijasta painanteissa on nykyisellään niukkalajisia turvekankaita. Hyvinkin vanhoja metsiköitä ja arvokkaita luontokohteita on säästynyt paikoitellen pienialaisesti, usein vesiuomien tai kosteiden kohtien yhteydessä. Lähimmillään kohteet sijoittuvat hankealueen itäreunan tuntumaan. Hieman laajempia vanhoja metsiä löytyy vaikutusalueella esimerkiksi Raiskista, Pihlajaveden eteläpuolelta, sekä Ilvesjärven ja Iso-Kinkon järven ympäristöstä Virtain puolelta ja Puoleisenlammin ja Soidinsuon ympäristöstä, hankealueesta itään. Myös hankealueen ja Lahdenkylän (kuvasovitekuvakohde lännen puolella) välillä on melko iäkästä metsää.

Hankealueen arvokkaiden kasvillisuuskohteiden sijoittuminen näkyy vasemman yläkulman kartalla. Hankealueen sisäpuolella on kymmenen hyvin pientä metsälain 10 § monimuotoisuudelle arvokasta elinympäristöä, joista monet löytyvät alueen länsi- ja koillisosista, Koninpuron ja Hietasenpuron varrelta. Luonnontilaisimmat luontotyypit hankealueella ovat puronvarsilehtoja, vähäpuustoisia soita ja kosteita korpia. Useat elinympäristöt kaipaavat edelleen metsälakikohteiksi rajaamista. (Granroth & Ahlman 2023a).

Kuvat 23-27 kuvaavat hankealueen luonnonmaiseman erilaisia luontotyyppejä. Kuvälähde: Granroth, K. & Ahlman 2023a

2.7 Maisemarakenne

Vaikutusalueen maiseman perusrungon muodostavat koillisesta lounaaseen ulottuvat selännealueet, joiden väliin sijoittuu ruhjelaaksoja. Ruhjelaaksoihin on sijoittunut maisemallisesti merkityksellisiä vesireittejä.

Vesireittien varrelle, silta-, koski- ja salmipaikoille sijoittuu useita paikallisia maiseman solmukohtia. Maiseman solmukohtat ovat maisemarakenteellisesti erityisiä kohtia, joihin on usein sijoittunut jotain kulttuurimaiseman kannalta merkityksellistä, esimerkiksi asutuskeskittymä, kirkko, teollisuutta tai luonnonsuojelukohde. Ähtärin ja Pihlajaveden reiteillä on kaiken kaikkiaan paljon solmukohtia, sillä vesistöjen ylitykset ohjaavat monin paikoin kulkua tietyille vesireitteihin kytkeytyville kapeikkokohdille. Maisemallisesti erityisiä kohtia on useita myös vaikutusalueen etelälaidassa, Virroilla, jossa vesistöt laskevat kapeita reittejä Tarjannejärveen topografialtaan vaihtelevassa ja maaperältään kalliiossa maisemassa.

Oman mielenkiintoisen lisänsä seudun maisemakuvaan sekä luonnonmaiseman että kulttuurimaiseman osalta tuovat harjujaksot, jotka ovat kerrostuneet maisemaan lähes kohtisuorassa suhteessa tärkeimpien laaksojen suuntaan. Harjuille on linjattu tärkeitä teitä ja tärkeimmät viljelymaat sijoittuvat Harjuihin liittyville hienoimmille hietamaille.

Kuva 28 Maisemarakenne. Kuvassa hahmottuvat ruskealla korkeat selänneet ja tumman ruskealla korkeimmat selänne/lakialueet. Vihreät kuvan poikki ulottuvat viivat ovat harjuja ja vesistöihin liittyviä maiseman solmukohtia on merkattu ympyröillä. Kartalla näkyy myös hankealueen rajaus.

2.8 Arvoalueet ja -kohteet

Maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön arvoalueet ja -kohteet on esitetty koko vaikutusalueen osalta oheisissa kartoissa sekä taulukoissa. Ensimmäisellä kartalla näkyvät valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA, 2021), maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet tai kulttuurimaisemat, Natura-alueet sekä perinnebiotoopit. Toisella kartalla on esitetty kaikki rakennetut kulttuuriympäristöt eli valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY), maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt alueina ja kohteina, suojellut rakennukset sekä kuntien osayleiskaavoista löytyneitä paikallisesti arvokkaita kohteita.

Maakunnalliset kohteet on kuvattu vaikutusten arvioinnissa tämänhetkisten lainvoimaisten maakuntakaavojen mukaan ja maisemavaikutusten arviointi perustuu niihin. Maakunnilla on kuitenkin valmisteilla uudempia kaavoja, joista arvokohteet poikkeavat aiemmista Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n ehdotuksen osalta. Ehdotuksen rajaukset on esitetty kartalla omalla merkinnällään. Uudessa maakuntakaavaehdotuksessa maiseman arvoalueita on vaikutusalueen osalta aiempaa vähemmän ja Nyyssölän ja Myllymäen kohteet rajattu uudella tavalla. Hankealueen läheisyyteen sijoittuva Rintalan kylän kohde ei ole maakuntakaava 2050:n ehdotuksessa. Lisäksi kaukovaikutusalueelle, Ähtärin keskustan läheisyyteen, sijoittuvat Kaijanniemen ja Mustikkavuori-Villelä-Pöyhösenlammen kohteet ovat poistuneet kaavakartalta, kuten myös Perännejärven kulttuurimaisema. Viimeisin on päällekkäinen valtakunnallisen arvoalueen kanssa, joten kohteen suojeluarvo säilyy. Rakennetun kulttuuriympäristön kohteeksi on ehdotettu Hämeenniemeä Perännejärvellä.

Alueen maisemalliset arvotukset kytkeytyvät suurelta osin ruhjelaaksoihin ja niihin muodostuneisiin vesistöihin. Ähtärin ja Pihlajaveden vesireitteinäkin tunnetut kokonaisuudet ovat merkityksellisiä niin kulttuurimaiseman kuin luonnonmaiseman kannalta. Kohteet on listattu oheisissa taulukoissa. Kohteita ja voimaloiden näkyvyyttä niiden maisemissa on kuvattu tarkemmin aluekokonaisuuksittain luvussa 3 Tarkemmat osa-aluekohtaiset tarkastelut.

Vaikutusalueen maiseman arvot on kartoitettu melko hyvin valtakunnallisella ja maakunnallisella tasolla. Arvottamisen ja kohteiden rajaamisen tapa poikkeaa jonkin verran maakunnittain, mikä liittyy kuitenkin osittain myös maisemallisiin eroavaisuuksiin. Virroilla ja Mänttä-Vilppulassa on vesistöihin

kytkeytyviä selkeärajaisia kylämaisemia, kun taas Ähtärin puolella vesistöjen varrelle sijoittuneista kulttuuriympäristöistä muodostuu laajempia ja monimuotoisempia arvotettuja maisemakokonaisuuksia. Keuruun puolella kulttuuriympäristöt ovat paikallisia erityiskohteita, lukuun ottamatta Haapamäen ympäristön monimuotoista kokonaisuutta. Keuruulla painottuvat myös järvien luonnonmaisemalliset arvot, jotka on huomioitu laajoina luonnonmaisemallisesti arvokkaina Natura-alueina.

Maakunnallisten kohteiden tiedot perustuvat useisiin maakuntien liittojen selvityksiin ja maakuntakaavojen paikkatietoihin. Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen tiedot on kuvattu ja kohteet paikannettu Museoviraston tietojen pohjalta. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden tiedoista vastaavat Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus ja Natura-alueiden tiedoista ELY-keskukset. Natura-alueet on nostettu esiin selvityksessä joihinkin niistä liittyvien luonnonmaisemallisten arvojen vuoksi. Luonnon arvoalueita ei ole tarkasteltu tässä selvityksessä muutoin kattavasti. Tiedot perinnemaisemakohteista on saatu metsähallitukselta. Perinnemaisemat, eli perinnebiotoopit, ovat ihmisen muokkaamia, perinteisen maatalouden myötä kehittyneitä elinympäristöjä. Perinnebiotoopit ovat monimuotoisia ja koostuvat eri luontotyypeistä, joista kaikki ovat uhanalaisia. Maatalouden nykyaikaistamisen myötä perinteisistä maatalousmenetelmistä on luovuttu ja iso osa perinnemaisemista on kasvanut umpeen. Perinnemaisemien valtakunnallinen inventointi on tehty 1990-luvulla. Perinnemaisemien päivitysinventointia Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan alueilla on tehty viime vuosina ja kohteiden luokitus on vielä kesken eikä tuloksia ole julkaistu.

Paikallisesti arvokkaiden kohteiden kartoituksia ja inventointeja on tehty vaihtelevasti joistakin vaikutusalueen kohteista. Ajantasaisinta ja perusteellisinta tietoa kohteista löytyisi kuntien 2000-2010-luvuilla laadituista kulttuuriympäristöohjelmista. Niiden käyttö lähteenä on kuitenkin ongelmallista, sillä karttatiedot esitetyistä kohteista löytyvät ainoastaan yhden kunnan alueelta. Siten paikalliset kohteet on esitetty kartalla osayleiskaavatietojen pohjalta. Osayleiskaavojen kohteet painottuvat maisemallisesti muutoinkin merkityksellisille alueille, tarkentaen niiden arvoja yksityiskohtaisemmalla tasolla. On myös huomioitava, että osayleiskaavojen tiedot ovat osittain vanhoja. Paikallisesti merkityksellisiä kohteita ei ole numeroitu eikä nimetty osin puutteellisten tietojen vuoksi.

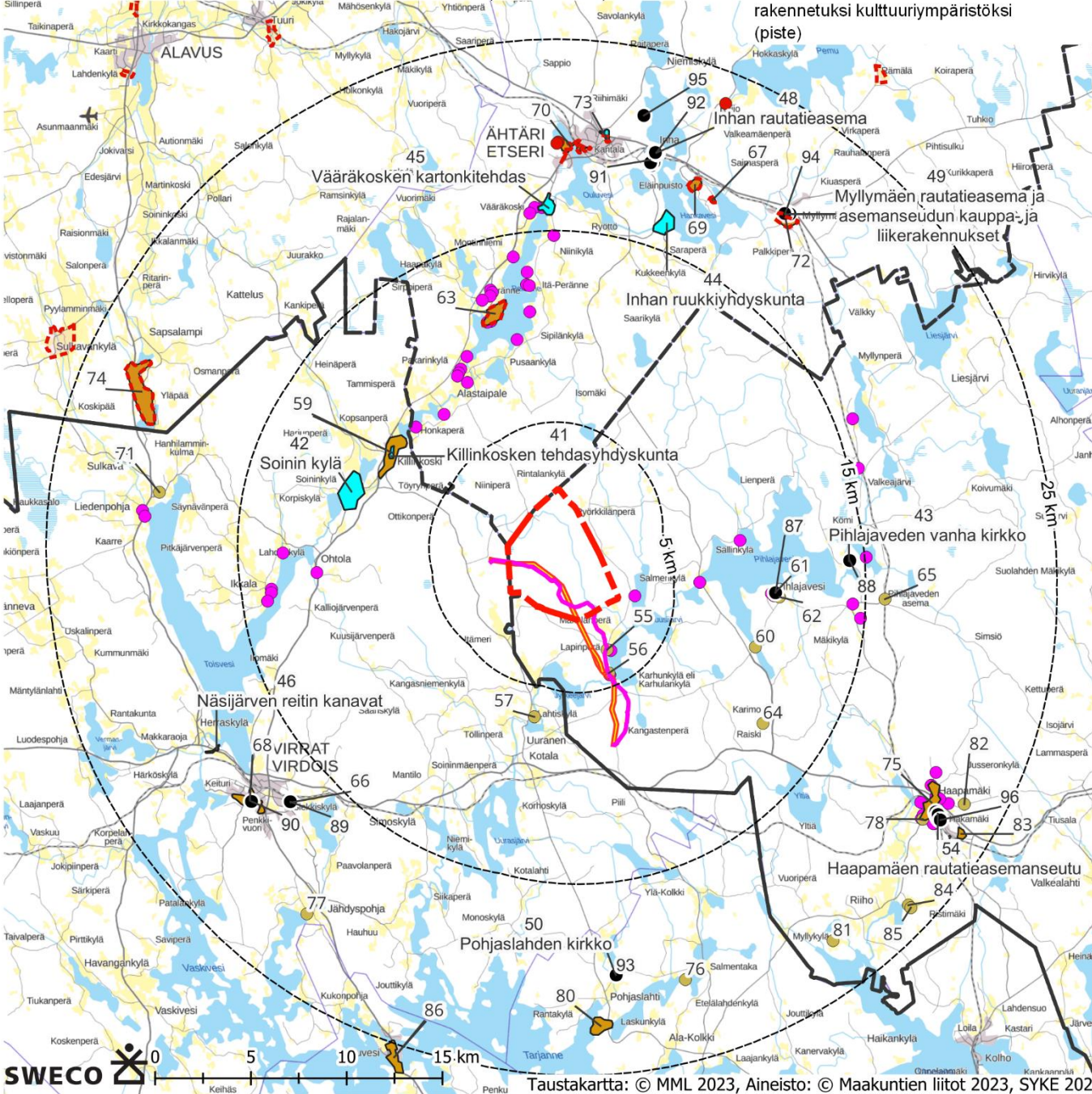
Natura-alueet

Numero	VE1 (km)	Nimi	Luokitus
24	2,8	Pihlajanveden reitti	SAC
25	4,2	Niinineva	SAC
26	4,8	Lakeisnevankangas	SAC
27	6,4	Pihlajavesi ja yläjuoksun pienvedet	SAC/SPA
28	6,9	Kituskoski	SAC
29	10,3	Raiskin metsät	SAC/SPA
30	12,6	Uurasjärvi	SAC
31	13,5	Lauttajärvi	SAC
32	16,6	Hauhusselkä	SPA
33	18,3	Korpijärven suo	SAC
34	19,8	Riihijärvi	SAC
35	20,7	Tarjannevesi	SAC
36	21,0	Siipikangas	SAC
37	21,6	Miilu	SAC
38	22,6	Mäkelänmäki	SAC
39	23,5	Haukkaneva	SAC
40	23,8	Sappionjärvet	SAC

Perinnemaisemat

Numero	VE1 (km)	Nimi	Arvoluokka
	6,0	Isoahon ysa	K;
97			Kunnostuskelpoinen
98	9,6	Haaponiemen rantalaidun	P; Paikallinen
	9,7	Pihlajaveden vanha hautausmaa	M-; Maakunnallinen
99			
100	10,3	Soininmäen laitumet	M; Maakunnallinen
101	10,7	Kantoniemi	M; Maakunnallinen
102	11,6	Taipaleen laitumet	M+; Maakunnallinen
103	12,1	Niemenhaka	M; Maakunnallinen
104	12,8	Haapasaaren haat	P-; Paikallinen
105	13,4	Murtoniemen rantahaka	M-; Maakunnallinen
	13,6	Lahdensivun kaskimetsä	K;
106			Kunnostuskelpoinen
107	14,1	Raja-ahon laitumet	M-; Maakunnallinen
	16,4	Laurilan entinen laidun	K;
108			Kunnostuskelpoinen
109	16,5	Hyvölä	P; Paikallinen
110	18,3	Hyödynmaan keto	P; Paikallinen
111	19,3	Haapamäen niityt	U1; Uusympäristö1
112	19,5	Liedenpohjan museon keto	M; Maakunnallinen
113	20,4	Kuuskoski	P; Paikallinen
114	21,0	Haapamäen niityt	P-; Paikallinen

- Hankealue
- Etäisyysvyöhyke
- SVE 1
- SVE 2
- Maakunnan raja
- Valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö
- Maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (alue)
- Suojeltu rakennus
- Maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (kohde)
- Paikallinen kohde (numeroimaton)
- Etelä-Pohjanmaan MKK 2050 ehdotus maakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (alue)
- Etelä-Pohjanmaan MKK 2050 ehdotus maakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi (piste)

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY)

Numero	VE1 (km)	Nimi
41	8,3	Killinkosken tehdasyhdyskunta
42	8,8	Soinin kylä
43	14,0	Pihlajaveden vanha kirkko
44	15,8	Inhan ruukkiyhdyskunta
45	15,8	Vääräkosken kartonkitehdas
46	18,5	Herraskosken sulkukanava / Näsijärven reitin kanavat
47	18,9	Tuomarniemen metsäopisto
48	19,7	Inhan rautatieasema
49	19,8	Myllymäen rautatieasema ja asemansseudun kauppa- ja liikerakennukset
50	19,8	Pohjaslahden kirkko
51	20,1	Ähtärin kirkonseutu
52	21,5	Tuomarniemen metsäopisto / Miilumaja
53	21,5	Haapamäen rautatieasemanseltu
54	23,0	Haapamäen rautatieasemanseltu / Leponiemen vahtitupa

Kuva 30 Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt, suojellut rakennukset ja paikalliset kulttuuriympäristön arvokohteet osayleiskaavoista.

Maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (mrak)

Numero	VE1 (km)	Nimi
55	3,1	Lappi
56	4,3	Reinikka
57	6,6	Kitusen tila
58	7,0	Karhunkylän työväentalo
59	8,0	Killinkosken raitti ja maatilat
60	9,6	Ahtaansalmen silta
61	10,3	Pihlajaveden kirkko
62	10,5	Pihjalaveden kotiseutumuseo
63	10,7	Hämeenniemi (ehdolla maakunnalliseksi kohteeksi)
64	11,7	Raiskinmäki
65	16,0	Pihlajaveden asema
66	17,4	Virtain kappeli
67	18,4	Moksu
68	18,4	Virtain keskusta
69	18,5	Hotelli Mesikämmen ja Eläinpuisto
70	19,1	Ähtärin keskusta
71	19,3	Liedenpohjan kylä ja tilat
72	19,3	Myllymäen asemakylä
73	19,8	Ähtärin museo
74	20,4	Sapsalampi
75	20,7	Haapamäen kylän keskusta
76	20,8	Kangaskosken mylly
77	21,1	Jäähdyspohjan myllyt
78	21,4	Haapamäen kirkko
79	21,8	Haapamäen Saalem rukoushuone
80	22,0	Vehkakosken ympäristö
81	22,3	Peräinen
82	22,9	Murtomäki
83	23,2	Kumpulammen omakotialue
84	23,6	Rantamoijanen
85	23,8	Iso-Moijanen
86	24,9	Visuveden kulttuurimaisema

Erityissuojelun kohteet

Numero	VE1 (km)	Rakennusryhmä	Rakennukset
87	10,3	Pihlajaveden kirkko	Kirkko
88	14,2	Pihlajaveden vanha kirkko	Kirkko
89	17,4	Virtain Uuden hautausmaan siunauskappeli	Virtain uuden hautausmaan kappeli
90	18,9	Virtain kirkko	Kirkko
91	19,2	Tuomarniemen metsäoppilaitos	Metsänhoitajan asuinrakennus, Käpykaristamo, Aitta, Koulurakennus, Terva-aitta, Johtajan asuinrakennus, Johtajan ulkorakennus, Kurssirakennus, Oppilasrakennus
92	19,8	Inhan rautatieasema	Asemarakennus, Navetta, Yksinkertainen vahtitupa, Kaksoisvahtitupa, Tavaramakasiini, Kellari, Liiteri, Kaivo
93	19,8	Pohjaslahden kirkko	Kirkko
94	19,9	Myllymäen rautatieasema	Asemarakennus, Tavaramakasiini, Asuinkasarmi, Paja, Veturitalli, Kellari, Liiteri
95	21,5	Tuomarniemen metsäoppilaitos	Miilumaja, Lönnrothin museokämppä
96	21,8	Haapamäen rautatieasema	Asemarakennus, Asemaravintola, Kaksoisvahtitupa, Veturitallit, Lepuhuone, Vesitorni, Asuinkasarmit, Talousrakennus, Kellari

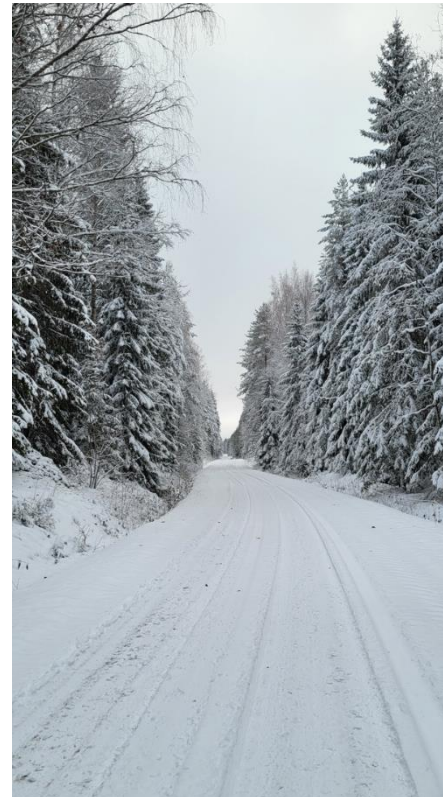
3 TARKEMMAT OSA-ALUEKOHTAISET TARKASTELUT

3.1 Hankealue ja sen välitön lähiympäristö

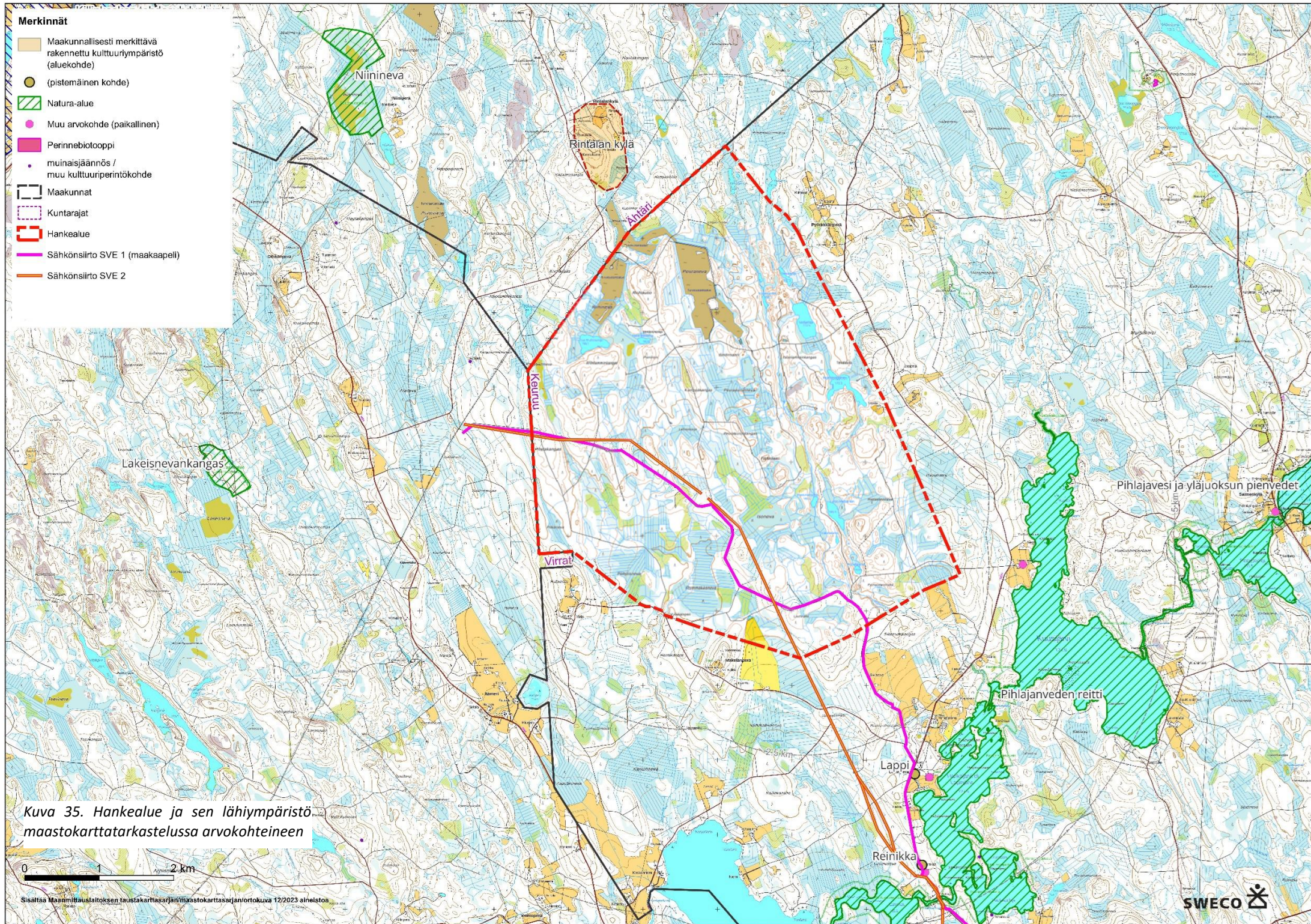
Hankealue ja sen välitön lähiympäristö on hyvin loivapiirteistä ja pääosin maisemakuvultaan sulkeutunutta metsämaastoa. Aivan hankealueen tuntumaan sijoittuu joitakin pienehköjä maatiloja. Selänteen sankka metsäalue rajautuu etelässä Pihlajaveden reitin vesistöön ja sen luonnon ja rakennetun ympäristön arvokohteisiin lähimmillään noin 3 km etäisyydellä suunnitelluista voimaloista. Maasto on laajasti ojitettua, suopainanteiden lisäksi myös alavilla hieta- hiekk- ja moreenimailla. Hankealueen itä- ja länsipuolille sijoittuu kaksi etelästä pohjoiseen johtavaa tietä, joiden varrelle sijoittuu vähäisesti asutusta. Erityisesti Sammalistentie on hyvin metsäinen. Läntisemmän, Itämerentien varrella on myös avoimempia kohtia. Selännealueelle sijoittuu edustavia pientä, esimerkiksi Kankijoki ja hankealueen Koninpuro. Hankealueen pohjoisreunan tuntumassa on myös pienialaisia turvetuotantoalueita.

Hankealueen rajan läheisyydessä, vain noin 1,5 km etäisyydellä voimaloista on mäki-asutustyyppistä asutusta Riitamäellä, Mäkelässä ja Pyörkilässä, joissa rakennukset ja pienet peltoalat sijoittuvat ympäristöään hieman korkeammalle, moreenimäkien päälle. Myös maakunnallisesti arvokas Rintalan kylä on ollut aikoinaan osin mäki-asutuskohde. Kyse on mahdollisesti Keuruuseen aikanaan Savon suunnalta tulleesta asutuksen ja viljelyn tavasta. Töyryssä, 2 km suunnitelluista voimaloista itään, on vanha perinteistä talonpoikaista rakennusperinnettä edustava pihapiiri, jossa pienen viljelyaukean keskellä sijaitsevaa suojaisaa pihaa rajaavat asuinrakennus, aittarivi ja talousrakennus. Töyryn pihapiiri muistuttaa paljon Ähtärin kulttuuriympäristöohjelman kannessa näkyvää Vehmasmäen pihapiiriä ja lieneekin pohjalaisvaikutteinen.

Suurimmat lähialueen avoimet peltoalat sijaitsevat hankealueen eteläpuolisilla hietamailla Mäkelänperässä, Hankajärven Lamminperän kylässä ja Itämeren kylässä Itämerentien varrella. Erityisesti Itämeren kylän tiloilta noin 3,5 km päästä voimaloista avautuu peltonäkymiä hankealueelle päin. Avoimia järvinäkymiä Hankealueen suuntaan aukeaa myös Pihlajaveden reitin vastarannoilta, jotka sijaitsevat lähimmillään niin ikään noin 3,5 km päässä voimaloista.

Kuvat 31-34 kuvaavat hankkeen lähimaisemaa. Kuvissa Töyryn talonpoikaistila ja peltonäkymä hankealueelle päin, Sammalistentien puustoista maisemaa ja Kankijoen kaunis siltapaikka Ala-Kankimäntieltä, hankealueesta itään.

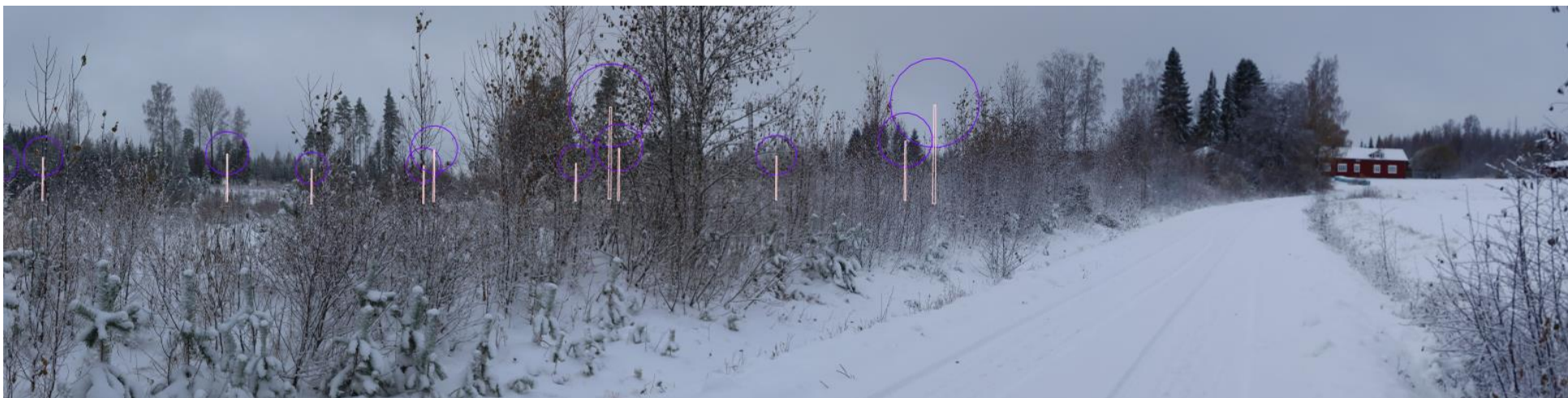

Kuva 35. Hankealue ja sen lähiympäristö maastokarttatarkastelussa arvo kohteineen

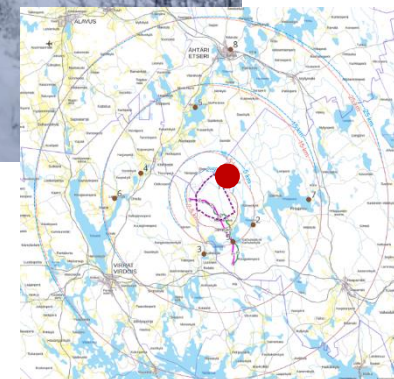
HAVAINNEKUVAPISTE 1, PYÖRKKILÄNPERÄN ISOAHO (1,8 km voimaloista)

Pyörkkilänperän kuvissa voimaloiden sijainnissa ja horisontin korkeudessa voi olla vähäistä teknistä epätarkkuutta johtuen muita kuvia huonommasta kiintopisteiden määrästä. Kuva havainnollistaa kuitenkin hyvin voimaloiden mittakaavaa lähietäisyydeltä katsottuna.

Kuva 36 Symbolikuva Pyörkkilänperän Isoaho (1,8 km voimaloista) Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 37 Havainnekuva Pyörkkilänperän Isoaho (1,8 km voimaloista) Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

3.1.1 Arvokohteet

Rintalan kylä (mkm, ei maakuntakaavaehdotuksessa)

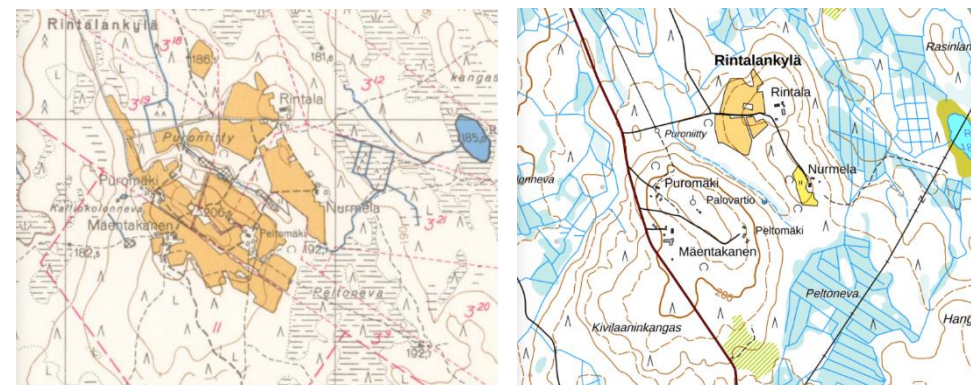
Etelä-Pohjanmaan kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta arvokas alue, Rintalan kylä, on maakuntakaavassa osoitettu kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi. Kohde on kuitenkin poistumassa maakuntakaavasta, sillä sitä ei ole esitetty arvoalueena enää Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n ehdotuksessa.

Tiedot kohteen kunnosta ovat ristiriitaisia. Kohde on inventoitu vuosina 2007-2008 tehdyissä Ähtärin kulttuuriympäristöohjelman inventoinneissa (Jaakkola 2009) ja uudestaan vuosina 2012-2014 toteutetuissa Etelä-Pohjanmaan liiton tilaamissa inventoinneissa (Asunmaa 2014). Uudemmassa inventoinnissa arvioidaan, että kohde ei ole enää maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja että kaiken kaikkiaan 12 taloa käsittäneestä kylästä on jäljellä vain muutama rakennus (Asunmaa 2014). Joitakin vuosia vanhemmassa selvityksessä kylän kesäasukkaiden yhteisöllistä toimintaa ja arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä kuvataan vielä laveasti (Jaakkola 2009). Karttatietojen perusteella kylän todellisuus lienee näiden kahden tulkinnan väliltä. Vakituisen asutuksen väistyessä ja viljelyn vähentyessä kylän maisema on metsittynyt lähes kokonaan, minkä vuoksi säilyneet rakennetut pihapiirit ovat jääneet pitkälti piiloon. Jäljellä näyttäisi kuitenkin olevan yhä olevan viisi hoidettua pihapiiriä. Kylän maisemallisten arvojen voidaan kuitenkin katsoa vähentyneen selvästi erityisesti Puromäen päältä kadonneiden viljelyalueiden myötä. Rintalan kylän Purolanmäki on ollut vielä 1960 luvulla kyläkuvallisesti merkittävin hankealueen ympäristön mäkiasutuskohte.

Ähtärin kulttuuriympäristöohjelmassa Rintalan talon kerrotaan olevan kylän keskuspaikka ja ensimmäinen talo. Tila on perustettu vuonna 1795. Monet kylän muista taloista on perustettu kantatalo Rintalan maille, ne ovat olleet joko Rintalan torppia tai siitä lohkoktuja. Tiloja on ollut aikanaan 12. Tilat ovat alun perin olleet pieniä ja sijainneet lähes näköetäisyydellä toisistaan. Ilmeisen yhteisöllisessä "vaarakylässä" kerrotaan olleen (2007-2008 inventointien aikaan) runsaasti kesäasukkaita ja säilyneiden rakennusten kuvataan säilyttäneen alkuperäisen historiallisen luonteensa. Kylässä on pidetty kesäjuhlia ja julkaistu lehteä.

Rintalan valkoisen päärakennuksen perusosa on rakennettu 1890-luvulla ja sitä on laajennettu 1920-luvulla kaksoispäätymälliseksi. Punaiset aitat ovat 1800-luvulta, toinen on malliltaan ylöspäin levenevä, liuha. Korkeimman mäen toisella puolella sijaitsevan Mäentakasen kerrotaan olevan vuodelta 1848 ja sen savusaunan vuodelta 1880. Mäen takana, toisella puolella, sijaitsee vuonna 1845 perustettu Peltomäki, joka kerrotaan rakennetun Pienviljelijäliiton mallipiirustusten mukaan 1930-luvulla. Puromäki kerrotaan perustetun 1875. Ähtärin seudun metsänvartijahistoriaan liittyy korkealla, 206,6 metriä meren pinnan yläpuolella olevalla mäellä sijaitseva metallirakenteinen näkötorni. Se on rakennettu vuonna 1952 metsähallituksen palohälytystorniksi, mäellä aiemmin olleiden puisten tilalle. Hiekkatien varrella on pitkälti jäljellä vanhaa sammaloitunutta kiviaitaa karjankulkuaukkoineen. (Jaakkola 2009)

Kuvat 38-39 Rintalan kylän muutos 1960 ja 2023. Mäkiasutustyylinen kylämaisema on kasvanut pitkälti umpeen, mutta osa vanhoista rakennetuista kulttuuriympäristöistä lienee säilynyt metsän keskellä. Kartat: Maanmittauslaitoksen vanhat painetut kartat ja maanmittauslaitos 2023.

Lappi ja Reinikka (mrak)

Keski-Suomen maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, Hankajärven rannoilla sijaitsevat Lappi ja Reinikka, ovat molemmat talonpoikaishäiriöalueitä. Lapin talon päärakennus on 1870–1890-luvulta ja häiriöalueeseen kuuluu lisäksi toinen asuinrakennus, navetta, kolme pikkuaittaa, pariaitaa ja piharakennus. Reinikan tilan häiriöalueeseen muodostavat pohjalaistyylinen päärakennus 1800-luvulta, sementtitiilinen navetta, jyvääitaa, yksinäisaitat, riipi ja kalustovaja. Vanhimmat aitat ovat molemmilla tiloilla 1700-luvulta. (Keski-Suomen liitto, 2017 a).

Noin 4-5,5 km päässä hankealueesta sijaitsee myös kaksi hyvin pienialaista Natura SAC ja luonnonsuojeluetta, **Lakeisnevan kankaan vanha metsä ja Niinevan keidas- ja Aapasuo**.

Osin hankealueen välittömään läheisyyteen sijoittuva **Pihlajanveden reitti** (Natura SAC) on kuvattu alaluvussa Pihlajanveden vesireitti.

Paikallisesti arvokkaana osayleiskaavassa osoitettu **Sammaliston tilan ympäristön viljelymaisema** sijaitsee vain kolmen kilometrin etäisyydellä voimaloista itään, kuusijärven rannalla. Tilalta johtaa suora tieyhteys myös hankealueelle.

3.2 Ähtärin vesireitti

Ähtärin vesireitti viittaa tässä yhteydessä murroslaaksoon sijoittuvaan vesistö- ja kulttuurimaisemakokonaisuuteen, joka kattaa alueen valtakunnallisesti arvokkaan Ähtärin reitin maisemat – maisema-alueen sekä siitä lounaaseen jatkuvan vuonomaiseman järvimaiseman Toisveden Ilomäen kulttuurimaisemaan asti. Reitillä on valtakunnallisen maisema-alueen lisäksi kolme valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY) neljä maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta tai kulttuurimaisemaa, kaksi maakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä ja useita perinnebiotooppeja.

3.2.1 Arvokohteet

Ähtärin reitin maisemat, (VAMA 2021)

Maisema-alueen rajaukseen sijoittuvat osin tai kokonaan myös arvokohteet Vääräkosken kartonkitechdas (RKY), Killinkosken tehdasyhdyskunta (RKY), Soinin kylä (RKY), Perännejärven kulttuurimaisema, Killinkosken raitti ja maatilat, Hämeenniemi sekä useita maakunnallisen ja paikallisen arvoluokan perinnebiotooppeja.

Hankealuetta lähin valtakunnallisesti arvokas maisema-alue **Ähtärin reitin maisemat** (VAMA, 2021) sijoittuu Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan maakuntien rajalle, osittain Ähtärin ja osittain Virtain kaupungin puolelle. Maisema-alueen ytimen muodostavat pitkänomainen ja rantaviivaltaan rikkonainen Perännejärvi sekä siitä etelään kulkeva pienten järvien ja jokien ketju. Ähtärin reitin maisemat ovat edustava esimerkki vesireittien rannoille keskittyneistä viljelyksistä ja asutuksesta Hämeen, Suomenselän ja Etelä-Pohjanmaan vaihtumisvyöhykkeellä. Maisema-alueella yhdistyvät monipuolisesti vesistö näkyvät, perinteiset viljelymaisemat ja vanhojen teollisuusyhdyskuntien kulttuurimaisemat. Lisäksi maisemallisia arvoja nostavat luonnon monipuolisuus ja hyvin säilynyt asutusrakenne. Yleispiirteiltään kumpuilevan maisema-alueen maaperä on suurimmaksi osaksi moreenia. Reheviä, viljelyyn sopivia maita on huuhtoutumattomien lakialueiden lisäksi järvien rannoilla.

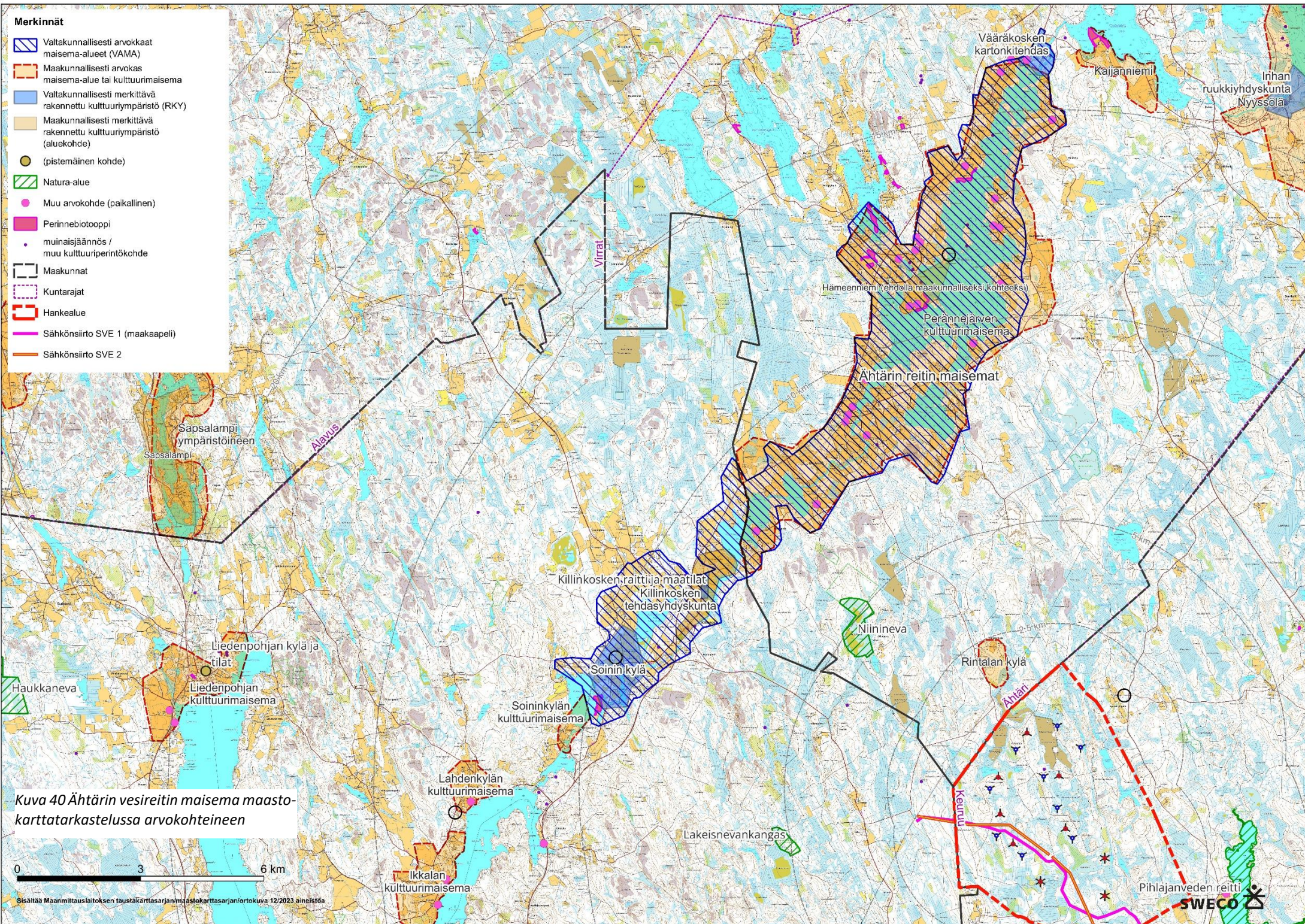
Pysyvä asutus saapui Ähtärin reitin varrelle 1500-luvulla, jolloin muun muassa Peräntein kylän alue otettiin viljelyyn. Alueen uudisasukkaat tulivat

enimmäkseen Savosta, mutta vesireitti toi alueelle asukkaita myös Satakunnasta. Maisema-alueen kylät kehittyivät voimakkaasti 1800-luvulla, kun tieyhdykset paranivat ja tervanpolto toi vaurautta. Alueella on edelleen useita vanhoja kantatiloja, joiden ympäriltä löytyy perinteisen muotonsa säilyttäneitä kylämaisemaa. Maisema-alueen perinteinen asutus sijaitsee korkeilla selännteillä metsävyöhykkeen ja peltovyöhykkeen välissä. Tiet seurailevat asutusta ja viljelyksiä vesistön molemmin puolin. Tiheintä asutus on Killinkosken entisessä tehdasyhdyskunnassa sekä Soininkylässä. Maisema-alueen maatilat ovat osin autioituneita, mutta viljelytoiminta on elinvoimaista. Karjatalouden synnyttämiä perinnebiotooppeja on säilynyt jonkin verran. Teollisuutta on syntynyt ennen kaikkea koskien ympärille. Killinkoski ja Soininkoski on padottu vesivoiman tuottamiseksi. Maiseman uudempia kerrostumia edustavat monet toisen maailmansodan jälkeen rakennetut rakennukset sekä rantojen lomiasutus. Vesistölle aukeaa paikoin näkymiä viljelmien yli.

Ähtärin reittiä halkoo Peräntein kohdalla harjujakso (Särkkä-niminen kannas). Perännejärven rannalle on syntynyt järvenlaskutoiminnan seurauksena vesijättöalue. Metsämaasta suurin osa on mäntyvaltaista kuivahkoa kangasta, mutta alueen rantametsät ovat lähinnä tuoretta kangasmetsää. Paikoin alueella kasvaa myös lehtomaisia metsiä. 1900-luvun vaihteeseen asti jatkuneen kaskeamisen vaikutukset näkyvät maisemassa edelleen lehtipuiden runsautena. (Ympäristöministeriö, Syke 2021.)

Perännejärven kulttuurimaisema (mkm, ei maakuntakaavaehdotuksessa)

Maakunnallinen rajausta vastaa muutoin VAMA-alueen Ähtärin puoleista osaa, mutta ottaa mukaan hieman laajemmin Itä-Peränteintien maisemia. Erillinen maakunnallinen rajausta on poistumassa, sillä sitä ei ole esitetty arvoalueena enää Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n ehdotuksessa.

Merkinnät

- Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (VAMA)
- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue tai kulttuurimaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)
- Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (aluekohde)
- (pistemäinen kohde)
- Natura-alue
- Muu arvokohde (paikallinen)
- Perinnebiotooppi
- muinaisjäännös / muu kulttuuriperintökohde
- Maakunnat
- Kuntarajat
- Hankealue
- Sähkönsiirto SVE 1 (maakaapeli)
- Sähkönsiirto SVE 2

Kuva 40 Ahtarin vesireitin maisema maastokarttatarkastelussa arvokohteineen

0 3 6 km

Sisältää Maanmittauslaitoksen taustakarttasarjan maastokarttasarjan/ortokuva 12/2023 aineistoa

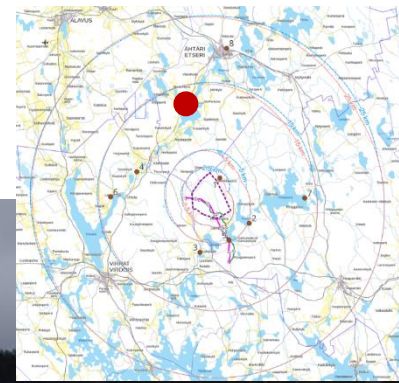

Kuvat 41-46 Valtakunnallisen maisema-alueen pohjoispuolen maisemakuvaa Perännejärven luoteispuolelta.

HAVAINNEKUVAPISTE 5, PERÄNNEJÄRVEN LAAVU (11,8 km voimaloista, VAMA 2021)

Kuva 47 Symbolikuva Perännejärven laavu (11,8 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 48 Havainnekuva Perännejärven laavu (11,8 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Vääräkosken kartonkitehdas (RKY)

Vuosina 1901-1998 toimineen kartonkitehtaan monipuolinen tehdas-, konttori- ja asuinrakennuksia sisältävä kokonaisuus edustaa hyvin 1900-luvun alun pienimuotoista puunjalostustehdasta. Tehtaan rakennukset sijaitsevat lyhyen Hyvölänsjoen Vääräkosken rannalla. Ympäristö on maatalousmaise-
maa, jota rajaavat metsäiset mäet. Koskimaisemaa on ruopattu voimaperäisesti 2000-luvun alkupuolella. (Museovirasto, 2009)

Punatiilinen tehdas käsittää kartonkitehtaan, puuhiomon ja voimalaitoksen (1901/1937). Teollisuusrakennuksiin kuuluvat lisäksi korjauspaja (1924), tallirakennus ja pitkät pahlivarastot. Teollisuusrakennusten pohjoispuolella on arkkitehtitoimisto Björklund & Myntin suunnittelema johtajan asunto (1924). Tehdasmiljööseen kuuluu lisäksi vanha konttori (1903) ja uusi konttori (arkkitehti Marius af Schultén 1937). Vääräkosken ja maantien varrella on tehtaan työväenasuntoja ja työntekijöiden rakentamia mökkejä. Tehtaaseen kuuluu lisäksi Hyvölänsjoen Perännekosken äärellä sijaitseva voimalaitoksena toimiva entinen hiomo- ja myllyrakennus ns. Alatehdas (1906). (Museovirasto, 2009)

Vääräkosken tehtaan perusti 1897 tamperelainen kauppias ja sahanomistaja, insinööri Gustaf A. Lönnqvist. Vääräkoski oli Lönnqvistin suvulla vuoteen 1978 asti, jonka jälkeen toiminta jatkui yhtiömuotoisena. Tehdas teki konkurssin 1986, jonka jälkeen toiminta jatkui Vääräkosken Pahvi Oy:n nimellä vuoteen 1998. Tehdasalue otettiin yritystilaksi 2001. (Museovirasto, 2009)

Kuva 49 Vääräkosken kartonkitehdas vesistönäkymässä.

Hämeenniemi (ehdolla maakunnallisesti arvokkaaksi)

Perännejärven pohjoisrannalla sijaitseva Hämeenniemi on ehdolla maakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi. Vuonna 1605 perustettu tila on yksi Peränteen vanhimmista. Päärakennus on rakennettu vuonna 1860. Alueeseen kuuluu myös Kantoniemen koulu ja Murtoniemen haan maakunnallisesti arvokas perinnebiotooppikohde. (Niukko, 2017)

Killinkosken tehdasyhdyskunta (RKY)

Killinkosken tehdasyhdyskunta on maaseudun pieni teollisuustaajama, jonka kaltaisia perustettiin 1800-luvun loppupuolella vesistöjen varsille ja koskipaikkoihin. Vanhan nauhatehtaan rakennukset muodostavat hyvin säilyneen kokonaisuuden. Killinkosken taajama on rakentunut 1898 perustetun nauhatehtaan ja 1911-1954 toimineen puuhiomon ympärille. Säilyneessä tehdaskokonaisuudessa on rakennusosia 1900-luvun alkupuolelta aina 1950-luvulle. Teollisuusrakennusten lisäksi tehtaan tuntumassa on säilynyt nauhatehtaan ja puuhiomon johtajien asuinrakennuksia. (Museovirasto, 2009)

Killinkosken teollisuustaajama on rakennettu Vuotteenjärven ja Metterinjärven väliselle kannakselle, jonka läpi virtasi pieni Kivipuro. Korkeuseroa järvillä on noin 23 metriä. Teollisuus ja asutus on keskittynyt pääasiassa taajaman pääväylän, Virrat-Ähtäri-tien eli Inkantien, varrelle. Maiseman keskeisiä elementtejä ovat puu- ja betonirakenteinen vanha nauhatehdas ja sen jatkajan Inka Oy:n teollisuuslaitokset Vuollejärven rannalla. Vanhaa nauhatehdasta on kunnostettu nauhateollisuusmuseoksi. (Museovirasto, 2009)

Kuva 50 Killinkosken Wanha tehdas

Killinkosken raitti ja maatilat (mrak)

Killinkosken RKY-aluetta laajempi maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, johon on otettu varsinaisen teollisuusympäristön ja sen lähialueen lisäksi mukaan yhdyskuntaan liittyvä kylänraitti ja sen 1928 rakennettu kirkko, muita julkisia rakennuksia, tehtaan asuntoja ja vanhempi kanta-tila. (Pirkanmaan liitto 2016a)

Kuva 51 Killinkosken tehdasyhdyskuntaa

Kuva 52 Killinkosken kirkko

Soinin kylä (RKY)

Soininkylä edustaa perinteisen maanviljelyskylän rakennetta. Kylässä on monia iäkkäitä, ajalleen tyyppillisiä ja hyvin historialliset ominaispiirteensä säilyttäneitä rakennuksia. Kylä on Virroilta Pohjanmaalle vievän maantien varrella, vesistöjen ja viljelysten yhtymäkohdassa. Pienasutus on keskittynyt kumpuilevaan maastoon maantien ja siitä erkanevien kyläteiden varrelle. (Museovirasto, 2009)

Kylän vanhat kantatalot Keski-Soini, Ala-Soini ja Ylä-Soini sekä mansardikatoinen kyläkauppa ovat maaston korkeimmalla kohdalla. Keski-Soinin ja Ala-Soinin komeissa kaksikerroksissa päärakennuksissa heijastuu pohjalaisen rakennuskulttuurin vaikutus. Ylä-Soinin talo, joka on aikoinaan toiminut käräjätalona, on peräisin 1790-luvun lopulta. Talon pihassa on rakennustyyppinä harvinainen kaksikerroksinen 1700-luvun lopulla valmistunut syytinkitupa. Koskelan ja Mäki-Kahilan tilat ovat kylän etelälaidalla. Vanha Toisveden kansakoulu ja seuratalo sijaitsevat keskeisellä paikalla kyläkuvassa. Heikki Jartin suunnittelema koulu on vanhimpia kansakouluasetuksen perusteella rakennettuja maaseudun kansakouluja. Kyläkauppa Simola eli Virsula on perustettu 1901. (Museovirasto, 2009)

Kuvat 53-57 Keski-Soinin pohjalaistalo ja sen näyttävä visakoivikko muodostavat maamerkin kylään saavuttaessa. Soininkylä on ehkäpä vaikutusalueen näyttävin yksittäinen kulttuuriympäristö. Kyläkuvassa on valtakunnallisesti arvokas yhtenäinen rakennettu ympäristö, jossa on silminnähdn myös maisemallisia ja rakennustaiteellisia arvoja.

HAVAINNEKUVAPISTE 4, SOININKYLÄ (9,6 km voimaloista, VAMA 2021, RKY)

Kuva 58 Symbolikuva Soininkylä (9,6 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 59 Havainnekuva Soininkylä (9,6 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Soininkylän kulttuurimaisema (mkm)

Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue sijaitsee Volanterinkosken ympärillä, Soininkylän RKY-alueesta lounaaseen. Soininkylästä on nostettu esiin mm. Keski-Soinin, Ala-Soinin, Pohjolan, Verstan, Mäki-Kahilan ja Wolanderin pihapiirit sekä puusilta. Alueen todetaan liittyvän Ylä-Pirkanmaan asuttamisen historia sekä Soininkylän valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön. (Pirkanmaan liitto, 2017)

Lahdenkylän kulttuurimaisema (mkm) ja Ikkalan kulttuurimaisema (mkm)

Toisveden vuonomaisen vesistömaiseman rannalla sijaitsevat vierekkäin sekä Lahdenkylän että Ikkalan kylät, joita kumpaakin kuvataan historiallisesti arvokkaiksi maatalousalueiksi ja maisemakuvaltaan perinteisiksi ja vaihteleviksi (Pirkanmaan liitto, 2017). Kylissä on laajat, maastoltaan polveilevat peltoalueet, joiden keskelle, pienille puustoisille saarekkeille tai mäennyppylöille maatilat sijoittuvat.

Kuva 60 Lahdenkylän kulttuurimaisemassa maasto on polveilevaa

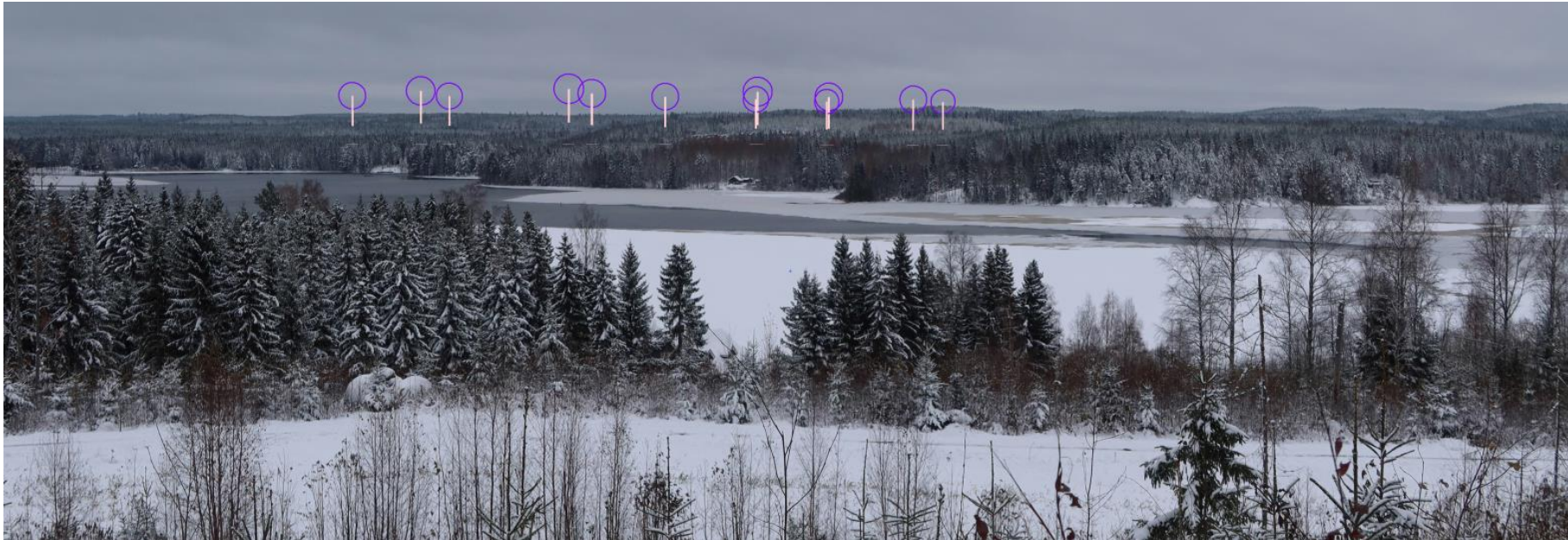
Perinnebiotoopit

Valtakunnallisella maisema-alueella arvokkaita pienialaisia perinnebiotooppeja on erityisesti Peränteen kylän ja Haapakylän tuntumassa Perännejärven pohjoispuolella. Tärkeimpiä maakunnallisesti arvokkaita kohteita ovat Kantonniemi, Niemenhaka ja Murtoniemen rantahaka. Soinikylän RKY-alueen eteläreunalla on melko laaja paikallisesti arvokas Haaponiemen rantalaidun. (Metsähallituksen perinnebiotooppiaineisto)

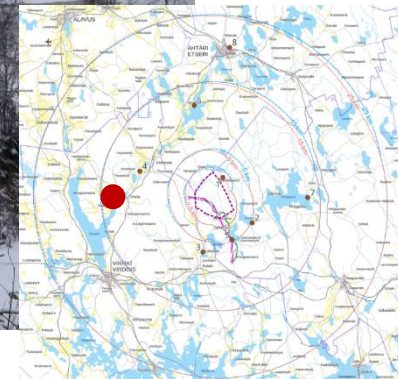
HAVAINNEKUVAPISTE 6, LAHDENKYLÄ (13,0 km voimaloista)

Lahdenkylän havainnekuvapiste on otettu samannimisen maakunnallisesti arvokkaan kulttuurimaiseman ulkopuolelta, sen eteläpuolelta. Kulttuurimaiseman sijaan se havainnollistaa yleisemmin voimaloiden näkymistä joillekin vaikutusalueen maastoltaan korkeille ylärinteiltä avoimille kohdille.

Kuva 61 Symbolikuva Lahdenkylä (13,0 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 62 Havainnekuva Lahdenkylä (13,0 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

3.3 Pihlajaveden vesireitti

Pihlajaveden vesireitti käsittää tässä yhteydessä Pihlajaveden vesireitin ja siihen liittyvän kulttuurimaiseman Jyrkejärveltä reitin yläjuoksun pienvesille asti. Vesireittiin liittyy useita eri kokoisia ja muotoisia järviä, joiden rannoilta avautuu laajoja näkymiä hankealueen suuntaan. Järvien välillä on kapeampia vesireittejä ja koskia.

Pihlajaveden reitin järvet ovat merkityksellisiä luonnonmaiseman arvojen kannalta. Erämaamaiset rannat ovat olleet koko historiansa harvaan asuttuja ja järvien pohjoisrantojen pientiloille ja Kuusijärvelle on kuljettu vielä ainakin 1960-luvulla vesitse, tieyhteyksien puuttuessa kokonaan. Kuten Akseli Gallen-Kallela aikanaan runoili Pihlajavedestä: ”Ihania erämaita täällä on, mittaamattomia soita ja korpimetsiä.” (My Pihlajavesi 2023) Myöhemmin järvien rannoille on tullut myös paljon loma-asutusta, mutta vaikutelma silti verrattain erämaamainen. Luonnon ja kulttuurimaiseman kohteiden lisäksi alueella kerrotaan olevan susia, karhuja, ahmoja ja ilveksiä ja vesistöissä paljon kalaa. Vesistöissä on aikanaan uitettu myös tukkeja (Keuruun kylät 2023).

Kylät ovat edelleen hyvin pieniä, mutta vähäisestä ja hajanaisesta asutuksesta huolimatta, Pihlajavedellä on useita merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä, erityisesti hienoja kirkkoja, aktiivisen oloista kylätoimintaa sekä oma juna-asema. Rata on rakennettu jo 1800-luvun puolella. Aseman tuntumassa on toimiva kauppala, jossa on kioski, kahvio, kirjasto ja kylän olohuone. Pihlajavedellä on myös Korpikirjasto ja Karansalmen kylätalo. Kotiseutuyhdistyksen museo ja lukuisat seudun maisemasta, luonnosta historiasta ja reiteistä kertovat opasteet kertovat kävijälle maiseman arvoista ja alueen virkistyskäytöstä.

Kuva 63-66 Pihlajaveden vesireitin maisemia. Kuvissa Pihlajaveden humuspitoisen järven selkä on juuri jäätynyt ja erikoisen värinen.

3.3.1 Arvokohteet

Pihlajaveden reitti (Natura SAC / SPA)

Alueeseen kuuluu Karansalmen ja Jyrkejärven välinen useita järviä, lampia ja koskia jokijaksoja sisältävä jakso Pihlajaveden humuspitoisesta vesireitistä. Reitin pääuoman kosket on perattu 1850-1950 harjoitetun uiton yhteydessä, mutta muuten reitti on säilynyt rakentamattomana ja varsin luonnonmukaisena. Reitin virtavesikunnostus on toteutettu monipuolisena uomakunnostuksena. Koskijaksot ovat hyvin niukkakasvustoisia. Järvet ovat korte-ruokotyyppejä. Pääosa rannoista on moreenipeitteisiä. Alueen poikki kulkee Hankajärven kohdalta harjujakso. (Syke 2023)

Kuva 67 Pihlajaveden vesireitti maastokarttatarkastelussa arvokohteineen

Merkinnät

- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue tai kulttuurimaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)
- Suojeltu rakennus
- Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö
- Natura-alue
- Muu arvokohde (paikallinen)
- Perinnebiotooppi

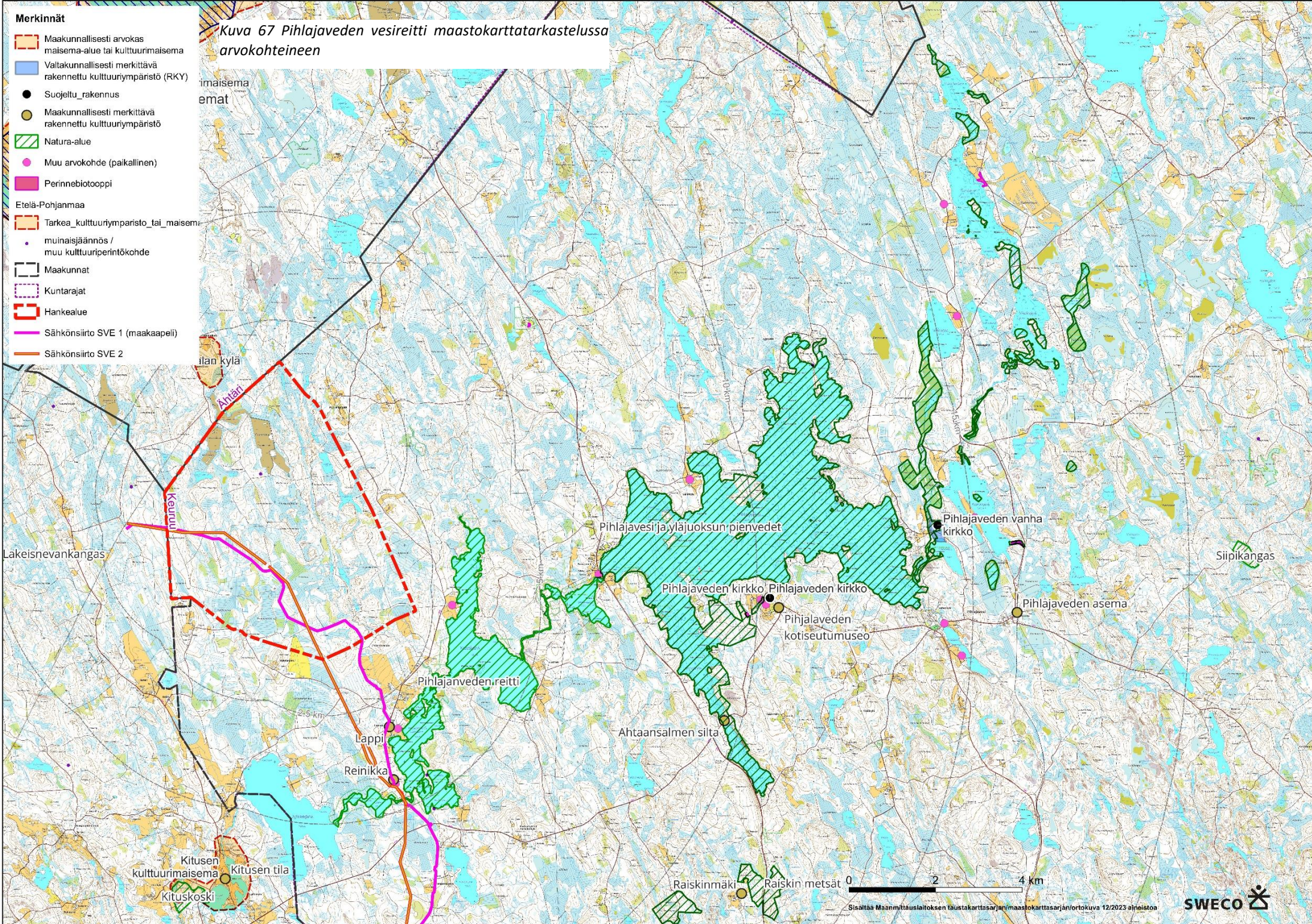
Etelä-Pohjanmaa

- Tarkea kulttuuriympäristö tai maisema
- muinaisjäännös / muu kulttuuriperintökohde

Maakunnat

- Maakunnat
- Kuntarajat
- Hankealue
- Sähkönsiirto SVE 1 (maakaapeli)
- Sähkönsiirto SVE 2

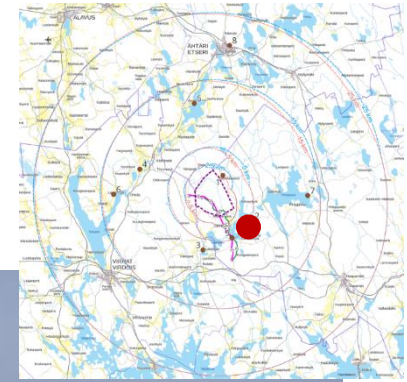
maisema
emat

0 2 4 km

Sisältää Maanmittauslaitoksen taustakarttasarjan/maastokarttasarjan (ortokuva 12/2023 ajaisista)

HAVAINNEKUVAPISTE 2, KUUSIJÄRVI (5,2 km voimaloista, Natura SAC)

Kuva 68 Symbolikuva Kuusijärvi (5,2 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 69 Havainnekuva Kuusijärvi (5,2 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Pihlajavesi ja yläjuoksun pienvedet (Natura SAC / SPA)

Kohteeseen kuuluu 20 neliökilometrin laajuinen Pihlajavesi, sen yläjuoksun vesialueita sekä rantayleiskaavassa luonnonsuojelualueina, ympäristöarvoja sisältävinä maa- ja metsätalousalueina sekä virkistyskäyttömerkinnällä osoitettuja ranta-alueita. Alue on tyypillinen humusvetisten reittivesien edustaja, jollaisena se on valittu kansainväliseen Project Aqua -ohjelmaan yhdessä Pihlajaveden reitin Natura-alueen kanssa.

Monimuotoinen vesiluontoon liittyvä kohde sisältää Pihlajaveden altaan, tärkeitä lintuvesiä (Iso- ja Pienirimppi, Heinä-Valkeinen, Kuolemaisat, Aittolampi ja Paskorimppi), maisemallisesti arvokkaita ranta-alueita ja vesireittejä (Ryönänkoski, Mämminjoki, Martinjärven ja Köminjärven välinen jokireitti) sekä kulttuuripainotteisia alueita (Vanhan kirkon ja vanhan hautausmaan ympäristöt). Kohteella on monipuolinen ja arvokas vesi- ja rantalinnusto ja merkitystä myös mm. saukon elinympäristönä. (Syke 2023)

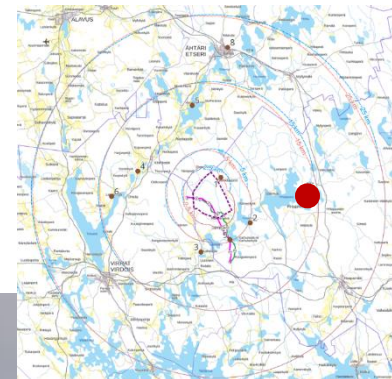
Kohteeseen kuuluu myös joitakin koskikohtia, esimerkiksi Reinikankoski. Koskikohteiden lehtovaltaisia rantoja on suojeltu luonnonsuojelualueina.

Kuvat 70-71 Pihlajaveden järvimaisemaa. Monilla rannoilla on loma-asutusta, joka näkyy kuitenkin järvelle melko vähäisesti puustoisten rantojen vuoksi.

Kuvat 72-78 Pihlajaveden kulttuurimaisemia Karansalmelta ja kyläteiltä. Kuvissa myös Pihlajaveden kyläyhdistyksen Kauppala, joka on asemakylän tärkeä kokoontumispaikka sekä Koipikankaan hautausmaa.

HAVAINNEKUVAPISTE 7, PIHLAJAVESI / SEURAKUNNAN LEIRISAARI (13,2 km voimaloista, Natura SAC, Natura SPA)

Kuvassa humuspitoinen järvi on juuri jäätynyt ja jään väri siksi erikoinen.

Kuva 79 Symbolikuva Pihlajavesi / Seurakunnan leirisaari (13,2 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 80 Havainnekuva Pihlajavesi / Seurakunnan leirisaari (13,2 km voimaloista). Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Pihlajaveden vanha kirkko (RKY ja suojeltu rakennus)

Pihlajaveden vanha kirkko eli erämaakirkko on vaikuttava esimerkki kansanomaisesta puukirkkotaiteesta. Kirkko rakennettiin 1780-luvulla Pihlajaveden asukkaiden talkootyönä luvattomasti, vastoin tuomiokapitulin ohjeita. Varoja kirkon maalaamiseen, lämmitykseen tai urkuihin ei ollut. Suunnittelijana toimi Matti Åkerblom. Kirkko sai jäädä paikalleen ja nykyään se on kesä- ja vihkikirkkokäytössä. Kirkko on ns. pitkäkirkko, jota on muokattu ristikirkon suuntaa. Siinä on kellotornin päälle paanuista rakennettu sipulikupoli. (Museovirasto 2009)

Erämaakirkon yksi erikoisuus on kirkon seinään jääneet ihmisvarjot, ikään kuin muistutuksena vuosisatojen takaisesta kirkkoväestä. Kirkkoa ympäröi kiivaidan reunustama hautausmaa. Pihlajaveden rakennettiin uudempi kirkko vuonna 1871. Rakentamisessa hyödynnettiin vanhan kirkon sisäosia. Myöhemmin kirkkoa on entisöity ja kunnostettu. (Keuruun museosäätiö 2023)

Kuvat 81-82 Pihlajaveden vanha kirkko eli erämaakirkko on mahdollisesti hankkeen vaikutusalueen kaunein rakennus. Se sijaitsee syrjäisellä ja rauhallisella paikalla metsän keskellä.

Pihlajaveden kirkko (suojeltu rakennus)

Pihlajaveden uuden päätyornillisen ristikirkon ovat suunnitelleet Ernst B. Lohrmann ja L.I. Lindqvist. Lauri Heikki Kuorikosken johdolla rakennettu kirkko valmistui nälkävuosien viivästyttämänä vuonna 1871. kirkkoa ja kirkkopihaa on kunnostettu sen kulttuuri- ja rakennushistorialliset sekä maisemalliset arvot säilyttäen. Kirkolle johdattaa puukuja ja ympärillä on avointa peltomaisemaa. (Keski-Suomen liitto 2016)

Pihlajaveden kotiseutumuseo (mrak)

Pihlajaveden kotiseutumuseo toimii entisessä vuonna 1891 rakennetussa Pihlajaveden kansakoulussa. Koulutalo on hirsirunkoinen, lautaverhoiltu ja punamullattu rakennus, jossa on sisäänvedetty ja pylväiden kannattelema kuisti. Rakennuksessa on kaksi luokkahuonetta ja opettajainasunto, jotka ovat museokäytössä. Kouluajan rakennuksiin kuuluvat lisäksi sauna ja vinttikaivo sekä pitkä ulkorakennus. Pihaan on siirretty museokäyttöön kaksi aittaa, tuulimylly, viljamakasiini sekä paja. Pihapiiriä ympäröi pisteaita. Kotiseutumuseo aloitti toimintansa koululla 1978. Rakennuskantaa on kunnostettu Keski-Suomen Elykeskuksen vetämässä Laatua perinnerakentamiseen -työllistämishankkeessa 2000-luvulla säännöllisesti. Kotiseutuyhdistys esittelee museokohdetta yleisölle sekä järjestää kulttuuritapahtumia pihapiirissä. Koulun ympäristössä on entisen Pihlajaveden kunnan puisia liike- ja pankkirakennuksia. (Keski-Suomen liitto 2016)

Kuva 83 Pihlajaveden kotiseutumuseo.

Kuva 84 Vanha tuulimylly kotiseutumuseon pihassa.

Pihlajaveden rautatieasema-alue (mrak)

Pihlajaveden rautatieasema valmistui Vaasan radan varrelle vuonna 1883 arkkitehti Knut Nylanderin tyyppisuunnitelmin toteutettuna. Vuosikymmenen lopulla aseman tuntumaan tehtiin tyyppiipiirustusten mukaan myös ratamestarin talo. Rautatien tulo ja aseman saaminen Pihlajavedelle synnytti asemankylän taajaman. (Keski-Suomen liitto 2016)

Karhunkylän työväentalo (mrak)

Pihlajaveden Karhunkylän työväenyhdistyksen talo rakennettiin hirrestä tal-koilla vuonna 1909. Työväen ja pientilallisten aatteellisessa yhdistys- ja kulttuuri-toiminnassa ja kyläjuhlien pitopaikkana toiminutta taloa laajennettiin nykyiseen asuunsa 1920- 1930-luvuilla. Hirsirakennuksessa on mm. satulakatto ja T-malliset ikkunat, juhlasali kulissemiin, ravintola ja eteinen narikkatiloineen sekä pieni toimisto- ja kerhohuone. Tilat kertovat seurantaloon käyttöhistoriasta, eikä niitä ole modernisoitu. (Keski-Suomen liitto 2016)

Ahtaansalmen silta (mrak)

Pihlajaveden kirkonkylältä rakennettiin tie Virroille 1890-luvulla. Kivityömies Efraim Lindellin suunnittelema lohkokivisilta valmistui vuonna 1893. (Keski-Suomen liitto 2016)

Raiskin metsät (Natura SAC / SPA)

Alueeseen kuuluu pitkään säilyneen, mutta sittemmin metsänhoidon sirpaloiman Raiskin alueen parhaita luonnontilaisina säilyneitä metsäkuvioita. Koh-teella on ikääntyneitä, tiheitä, kuusivaltaisia metsiä, joiden luonnontilaisuus vaihtelee jonkin verran. Osa alueesta on nähtävissä runsaasti vanhojen luonnonmetsien piirteitä kuten kuolleita pystypuita, pötkelöitä, maapuita ja vanhoja lehtipuita. Osalla alueesta on tehty aikanaan poiminnanluonteisia hakkuita ja siten aarniometsäpiirteitä on vähemmän. (Syke 2023)

Raiskinmäki (mrak)

Raiskinmäki on 1870-luvulla perustettu tila, joka sijaitsee mäen harjanteella laajan peltoaukean keskellä. Talon pihapiirissä on pohjalaistyylinen pääraken-nus 1800-luvun puolivälistä ja kaksi luhtiaittaa, joista vanhempi on rakennettu vuonna 1801 ja nuorempi vuonna 1848. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluu hirsinavetta, vilja-aitta 1800-luvun alusta, tiilinen asuinrakennus 1960-luvulta, vanha riihi vuodelta 1777, uudempi riihi 1800-luvulta, latoja 1800-luvulta ja jalkamyly 1830-luvulta. (Keski-Suomen liitto 2016)

Paikallisesti arvokkaat kohteet

Pihlajaveden reitin rannalla on monia vuoden 1996 Pihlajaveden osayleiskaava-
vassa arvokkaiksi määriteltyjä kohteita. Hankkeen välittömän lähiympäristön
yhteydessä käsiteltyjen Lapin, Reinikan ja Sammaliston tilojen lisäksi kartalla
on osoitettu arvokkaiksi muitakin vastaavia pienehkö ja vesireitin rannoille ha-
janaisesti sijoittuvia maatiloja, mm. Salmenkylän alue Karansalmen ympärillä,
Sällin viljelyskylä, Kirkonkylän-Rekolan kylä- ja viljelysmaisema ja Pihlajaveden
kirkonkylä. Kylien välillä ja kirkolle on aikanaan liikuttu vesitse tieyhteyksien
puuttuessa.

Perinnebiotoopit

Pihlajaveden kirkosta 600 m lounaaseen sijaitsee Pihlajaveden vanha hautaus-
maa, joka on maakunnallisesti arvokas perinnebiotooppikohte. Yläjuoksun
pienvesillä, Suojärven rannalla sijaitsee paikallisesti arvokas Hanhiniemen
metsälaidun. (Metsähallituksen perinnebiotooppiaineisto)

3.4 Virtain maisemia

Vaikutusalueen eteläosan maastoltaan kalliokumpareisessa ja tuuheametsäisessä maisemassa isommat ja pienemmän vesireitit virtaavat paikoin kapeampia ja paikoin leveämpiä uomia, koskia ja salmia pitkin Pirkanmaan suuriin järviin, Tarjannejärveen ja Vaskiveteen. Virtain keskustaaajama sijaitsee useamman vesireitin läheisyydessä, tienristeyksessä ja valtatie 23 suuntaisen entisen rautatien varrella.

Seudun monet historialliset kylämaisemat sijoittuvat verrattain hajanaisesti vesireittien ympärille tai varrelle ja joissakin koskikohtia on hyödynnetty myllytai sahatoiminnassa. Kylien kulttuurimaisemat ovat usein maisemakuvultaan ja topografialtaan vaihtelevia. Viljelykset ovat alueelle tyypilliseen tapaan sijoittuneet vesien äärelle, jokien ja lampien varsiin rantaviljelyksinä. Talot ovat vähän ylempänä moreenikumpareiden tai kallioiden päällä peltojen ympäröiminä.

Vesistömaisemat ovat erityisen monimuotoisia. Huomattavia vesireittejä alueella virtaa kaiken kaikkiaan jopa neljä: Toisvedeltä etelään laskee Ähtärin reitin vesistö, johon yhdistyy Herraskosken kanavan jälkeen myös Vermasjärven valumareitti. Virtain keskustan koillispuolella on jyrkkäpiirteistä metsämaastoa, jonka laaksojen kapeista pikkujärvistä virtaa vesiä Siekkisjärveen ja sieltä etelään. Alueen itäpuolella Pihlajaveden reitin vedet virtaavat Kitusen kulttuurimaiseman lävitse kohti Uurasjärveä ja sieltä kapeiden ja mutkittelevien salmien kautta Tarjanteelle.

Kuva 85 Tiemaisemaa Virroilta

3.4.1 Arvokohteet

Kitusen kulttuurimaisema (mkm) ja Kitusen tila (mrak)

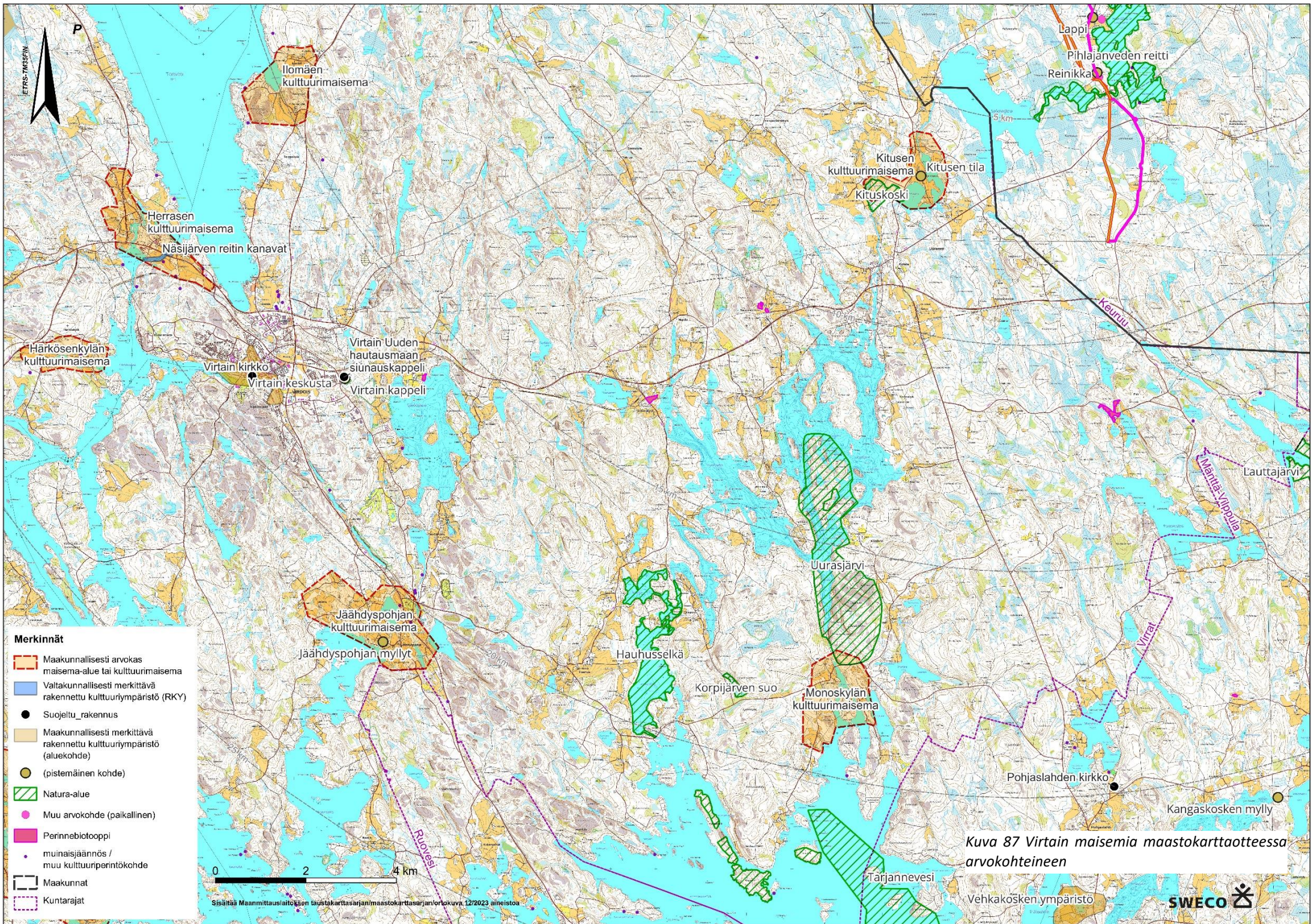
Karhunkaataja Martti Kitusen tila, maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, sijaitsee hankealueesta reilut viisi kilometriä etelään. Tila on osa maakunnallisesti arvokasta Kitusen kulttuurimaisemaa, jonka arvoiksi on tunnistettu muun muassa eräkäynnin historia, pohjalaismallinen 2-kerroksinen asuinrakennus 1800-luvun alkupuolelta (ylöspäin levenevillä seinillä) sekä näkymät peltovainioille. (Pirkanmaan liitto, 2017).

Kitusen kulttuurimaisema sijaitsee maisemallisesti erikoisella paikalla. Maatila sijoittuu kapealle niemelle, kahden hyvin pienen järven väliin. Molemmat järvet liittyvät koskiin, joista toinen, Kitusjärveltä Vironjoelle laskeva pitkä koski-alue on maisemallisesti näyttävä. Pihlajaveden reitin Jyrkeejärvi laskee pikkujärviin. Koko Pitkäniemen alue on viljelymaata, rantavyöhykkeitä ja pihapiirejä lukuun ottamatta. Tilalle johtaa puukujanne.

Tilan historia on erikoinen. Tarinan mukaan karhunkaataja Martti Kitunen (1747- 1833) kaatoi 198 aikuista karhua sekä lisäksi lukuisia pentukarhuja. Hänen kotitalonsa pihalla Kotalassa kasvoi kuusi, jonka juurelle hän kaatoi surmatun karhun verta lepyttäen näin metsän jumalia. Kitunen palkittiin vuonna 1800 Suomen talousseuran hopeisella kunniamitalilla suurpetojen hävittäjänä. Uhrikuusen kanto on nykyisellään siirretty Kotalan kylätalon pihaan. (Virtain kaupunki 2019)

Kuva 86 Kitusen kulttuurimaisema

Merkinnät

- Maakunnallisesti arvokas maisema-alue tai kulttuurimaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)
- Suojeltu rakennus
- Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (aluekohde)
- (pistemäinen kohde)
- Natura-alue
- Muu arvokohde (paikallinen)
- Perinnebiotooppi
- muinaisjäännos / muu kulttuuriperintökohde
- Maakunnat
- Kuntarajat

0 2 4 km

Sisältää Maanmittauslaitoksen taustakarttasarjan/maastokarttasarjan/ortokuva 12/2023 aineistoa

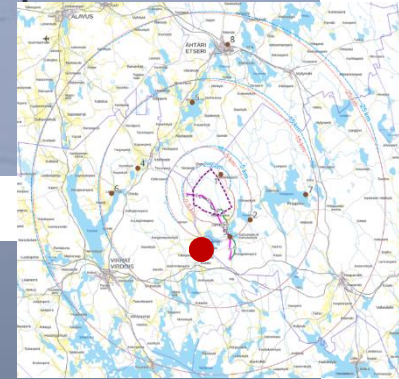
Kuva 87 Virtain maisemia maastokarttaotteessa arvokohteineen

Vehkakosken ympäristö

HAVAINNEKUVAPISTE 3, KITUSEN KULTTUURIMAISEMA (6,7 km voimaloista, mkm)

Kuva 88 Symbolikuva Kitusen kulttuurimaisema (6,7 km voimaloista) Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 89 Havainnekuva Kitusen kulttuurimaisema (6,7 km voimaloista) Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 90 Puukujanne johtaa Kitusen tilalle

Kituskoski (Natura SAC)

Näyttävä Kituskosken alue, Kitusen kulttuurimaiseman eteläosassa, sisältää enimmäkseen vanhoja tuoreen kankaan metsiä. Alueeseen kuuluu myös joki-
osuutta (Kituskoski ja Mustakoski) ja Kitusjärven rantaa. (Syke 2023)

Kituskosket ovat osa Kotalankoskien kokonaisuutta. Niiden tilaa on parannettu vuoden 1995 virtavesikunnostuksessa. Kituskoskien ympäristö on aarniometsämäinen ja korkeutta koskiosuudella on 20m. Virtaus on kova ja koski lohka-
reinen. (Kotalan koskien opastetaulu)

Kuva 91 Kituskoski

Herraskosken sulkukanava / Näsijärven reitin kanavat (RKY)

Näsijärven reitin uittoa ja sisävesien matkustajalaivaliikennettä varten rakennetut kanavat, Ruoveden Murole ja Kauttu sekä Virtain Herraskoski, edustavat sisävesiväylien kanavarakentamisen huippukautta 1800-luvun jälkipuoliskolta. Kanavamiljööt rakenteineen, rakennuksineen ja istutuksineen ovat hyvin säilyneitä. Näsijärven sisävesireitin kanavat yhdistävät Kokemäenjoen vesistön järviä Tampereen pohjoispuolella.

Näsijärven reitin latvavesille Virtain Herraskoskeen 1900-luvun alussa rakennettu sulkukanava yhdistää Toisveden ja Vaskiveden Virtain kirkonkylän luoteispuolella. Kanava on noin 800 metriä pitkä ja sen partaat on ladottu suurista luonnonkivestä hakatuista kvaadereista. Kanavamiljööseen kuuluu sulun vieressä oleva, pihapuiston ympäröimä ja 1906 valmistunut kanavanvartijan asuinrakennus. Jugendtyylinen rakennus on Gustaf Nyströmin suunnittelema. Vanha Herraskoskelle johtanut maantie on kulkenut kanavanvartijan talon viertse. Tielinja ja kanavan ylittänyt, 1907 valmistunut mutta myöhemmin käytöstä jäänyt, kääntösilta ovat säilyneet. Kanavanvartijan taloa vastapäätä kanavan toisella puolella on kanavamuseo, joka on rakennettu aiemmin puretun talousrakennuksen näköiseksi. Kanavan rannalla on jalopuilla istutettu, hyvin hoidettu puisto ja kanava on koko mitaltaan reunustettu pihtakuusilla ja myöhemmin sembramännnyillä, joiden rivistöt antavat maisemalle erityisen kulttuuriympäristön leiman. Herraskosken kanava on nykyisin vain matkailukäytössä. (Museovirasto 2009)

Pohjaslahden kirkko (RKY, suojeltu rakennus)

Maisemallisesti näyttävällä paikalla Mänttä-Vilppulassa sijaitseva Pohjaslahden kirkko kuvastaa 1930-luvun kirkkoarkkitehtuurin moninaisuutta. Tiilestä rakennettu kirkko on sisä- ja ulkopuolelta rapattu. Suorakaiteen muotoiseen, harjakattoiseen runkokuoneeseen liittyy matalampi ja kapeampi kuoriosia. Toisessa päädyssä on runkokuoneen levyinen portaittain kapeneva torni, jonka eri kerroksissa on seurakuntasali, kirkkosaliin avautuva lehteri, kerhotiloja ja ylinnä kellohuone. (Museovirasto 2009)

Uurasjärvi (Natura SAC)

Uurasjärvi on Arvokas ranta- ja kalliometsäalue, kalliorantainen järviruoko- ja kortetyypin järvi. Se vastaanottaa lähes koko Pihlajaveden reitin vesivirtaaman. Uurasjärven Natura-alueeseen sisältyy valtakunnallisen rantojensuojeluohjelman alue sekä erittäin edustava kallioalue. Alueella on pitkä rakentamaton ja luonnontilainen rantavyöhyke, useita jyrkännejaksoja, karuja kalliolakia sekä reheviä lehtomaisia ja soistuneita laaksoja. Takavuoren ja Kehvelinvuoren jyrkänteillä ja kallioilla on lähes luonnontilaista metsää, jossa on mm. palon jälkiä. (Syke 2023)

Tarjannevesi (Natura SAC)

Tarjannevesi on lähes luonnontilainen, karu ja humusväritteinen järvi ja arvokas vesiluontokokonaisuus, jossa on edustettuna karun humusjärven selkäsaa-ristoa karuista luontotyypeistä lehtoihin. (SYKE 2023)

Hauhusselkä (Natura SPA)

Hauhusselkä on tärkeä linnustoalue, jolla on erityisesti muutonaikaista merkitystä. Järvellä on naurulokkikolonia. (Syke 2023)

Herrasen kulttuurimaisema (mkm)

Herrasen kulttuurimaisema sijaitsee Toisveden lounaisrannalla. Kulttuurimaisema-alueeseen sisältyy valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, Näsijärven reitti. Maakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema käsittää Herrasen kylän Asematien ja Autiolammintien peltoalueen väliseltä osalta. Historiallisen tien ympärille sijoittuu monia rakennuskulttuuriltaan huomioitavia pihapiirejä. (Pirkanmaan liitto 2013 ja Pirkanmaan liitto 2016b)

Monoskylän kulttuurimaisema (mkm)

Monoskylän arvoiksi on todettu perinteinen ja vaihteleva maisemakuva. Alue rajautuu Monoslahden ympärille. (Pirkanmaan liitto 2016b)

Jäähdyshojan kulttuurimaisema (mkm)

Kulttuurimaiseman arvoiksi on mainittu erityisesti historiallinen myllypaikka sekä elinkeinohistoria ja myllyjen pihapiirit. Kyläkohteessa on myös mm. historiallista maatalousaluetta, vaihteleva maisemakuva, historiallinen tielinja- ja rakennettuja kulttuuriympäristöjä. Rakennuskulttuurin ydinalueina on todettu myllyjen lisäksi Uotiloiden, kunnalliskodin, koulun, Rientolan, seurantalonsä Maantie-Paavola. (Pirkanmaan liitto 2016b)

Jäähdyshojan myllyt , (mrak)

Historiallisella myllypaikalla on ollut meijeri-, mylly- ja sahatoimintaa ja patoja ruuhirakennelmat. 3-kerroksiset alamyly on rakennettu 1877 ja ylämylly 1867. (Pirkanmaan liitto 2016b)

Härkösenkylän kulttuurimaisema (mkm)

Härkösenkylän kulttuurimaisema sijoittuu Härkösenlahden ympärille käsittäen Ala- ja Ylä-Härkösen pihapiirit ja lakkautetun rautatieaseman. (Pirkanmaan liitto 2016b).

Koronkylä (mkm)

Koronkylä on niin ikään historiallisesti arvokasta vaihtelevaa maatalousaluetta ja maakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä omaava kyläkohde. (Pirkanmaan liitto 2016b)

Virtain uuden hautausmaan siunauskappeli (suojeltu rakennus)

Kirkkolailla suojeltu siunauskappeli on Usko Nyströmin suunnittelema ja vuodelta 1902. Se sijaitsee samaan aikaan perustetulla Uudella hautausmaalla noin 2,5 km päässä Virtain kirkolta. (Virtain kaupunki 2020)

Virtain kirkko (suojeltu rakennus)

Kirkkoluokalla suojeltu Virtain puukirkko rakennettiin 1772-74. Se on muodoltaan tasavartinen ristikirkko, jossa ristivarsien ulkokulmat ovat viistotut. Kirkon päädyistä aumattu vesikatto on katettu kuvioidulla paanutuksella. Länsisakaraan liittyy lyhyen solan välityksellä kolmijakoinen tapuli. Itäiseen ristivarteen liittyy matala rakennusosa, jossa sijaitsee seurakuntasali ja joka on alun perin valmistunut sakaristoksi. (Museovirasto 2023)

Kuva 92 Virtain kirkko

Kuvat 93-94 Virtain keskustaa. Rakennuskanta on kirkon läheisyydessä ajallisesti kerrostunutta ja arkkitehtuuriltaan vaihtelevaa. Ylemmässä kuvassa vasemmalla uusi yhtenäiskoulu ja taustalla Kaupunginkirjasto. Taustalla pilkottaa avoin maisema. Korkealta paikalta, kirkon edustalta voisi näkyä pitkälle voimaloille päin, jolleivät puut ja rakennukset peittäisi maisemaa pääosin. Alla Kaupungintalo.

Virtain keskusta (mrak)

Kirkolliset rakennukset ilmentävät keskuksen seurakunnallista historiaa ja liittyvät kauempana sijaitseviin pappiloihin. Virtaintie on kerroksellinen kulttuuriympäristö, jossa näkyy kauppalamaisen keskustan vaiheita mm. kirkonkylän puutalovaltaisesta keskusraitista 1950-luvun funktionalismiin ja 1960-luvun modernistiseen tyyliin. Kokonaisuus on mittakaavallisesti eheä. Kohteen historia liittyy höyrylaivareittiin. (Pirkanmaan liitto 2016a)

Vehkakosken ympäristö (mkm)

Vehkakosken kylä sijaitsee Mänttä-Vilppulan kaupungin puolella, kohdalla, jossa Vehkajärvi laskee kapeata vesireittiä Tarjannejärveen. Vehkakoskella on toiminut vesivoimaan perustuva saha, josta ei kuitenkaan ole enää paljoa jäljellä, lukuun ottamatta 1890 rakennettua toimistorakennusta pihapiireineen. 1956 valmistunut tanssilava ilmentää 1940-luvulla alkanutta talkoorakentamisen kansanperinnettä. Vehkakoskella on myös 1700-luvulle ulottavaa historiallista kylämaisemaa, sahan toimintaan liittynyttä pienasutusta ja 1905 sahan omistajan rakennuttama Vehkalinnan huvila, joka on toiminut myöhemmin Tampereen kaupungin kesäsiirtolana. (Pirkanmaan liitto 2016a)

Kangaskosken mylly (mrak)

Kangaskosken myllyt sijaitsevat myös Mänttä-Vilppulassa, Vehkajärven koillis-päässä, jossa Kangasjärvi laskee Vehkajärveen. Noin 1913 valmistunut mylly sijaitsee pientilan pihapiirissä. (Pirkanmaan liitto 2016a)

Ilomäen kulttuurimaisema (mkm)

Ilomäen kulttuurimaisema mainitaan niin ikään perinteisenä ja vaihtelevana maisemakuvaltaan (Pirkanmaan liitto 2016b). Kylä sijaitsee suojaisalla Murto-lahdella, Toisveden selkäveden ja Virroille vievän tien tuntumassa. Ilomäessä tilat sijoittuvat kylän suuren peltoaukean ympärille, sen reunoille.

Perinnebiotoopit

Kylien kulttuurimaisemissa, esimerkiksi Siekkiskylässä, Simoskylässä, Soininmäenperässä ja Iso-Pallanneksen Taipaleella on maakunnallisen ja paikallisen arvoluokan perinnebiotooppikohteita. Arvokkaimmat 2. arvoluokan kohteet ovat Taipaleen niityt ja laitumet noin 12 km voimaloista. (Metsähallituksen perinnebiotooppiaineisto)

3.5 Ähtärin keskustan ympäristö

Ähtärin keskustaajama maiseman solmukohtassa Ähtärin reitin ja pohjoispuolelle aukeavan Ähtärinjärven välissä. Sekä Ähtärin reitti, että järvi sijoittuvat selkeästi suuntautuneisiin murroslaaksoihin, mutta keskustaajaman kohdalla on maisemaltaan monimuotoisempi ”saranakohta”, jossa vesireitti jakautuu useisiin järvialtaisiin vaihtaen suuntaansa luoteis-kaakko-suuntaisesta koillis-lounais-suuntaiseksi. Ähtärin keskus sijoittuu rinteille vesistön ylle. Keskuksen lisäksi tuolle erityiselle alueelle on sijoittunut myös maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön valtakunnallisia ja maakunnallisia arvoja. Maisemaa hallitsevat järvialtaat niemineen ja salmineen sekä alueelle kulttuurihistoriallisen leimansa antava rautatie. Erityisiä kohteita ovat mm. Ähtärin eläinpuisto, Inhan Ruukki ja Tuomarniemen metsäopisto.

Kuva 95 Ähtärin keskustan katukuvaa

3.5.1 Arvokohteet

Ähtärin kirkonseutu (RKY)

Ähtärin kirkko on Pohjanmaan kirkkoarkkitehtuurissa harvinainen 1930-luvulla rakennettu moderni kirkkorakennus. Kirkko hallitsee maisemallisesti kirkonkylän vanhaa ydintä, jonka liike- ja kaupparakennukset ovat säilyneet 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuolen asussa. Se sijaitsee muuta maastoa korkeammalla Hankolankankaalla. Nykyinen vuonna 1937 valmistunut arkkitehti Bertel

Liljeqvistin suunnittelema kirkko on järjestyksessä neljäs samalla paikalla. Vaa-leaksi rapatun pitkäkirkon torni kohoaa 54 metrin korkeuteen. Professori Vilho Sjöströmin vuonna 1906 maalaama alttaritaulu on peräisin edellisestä, pala-neesta kirkosta ja se kuvaa Jeesuksen vuorisaarnaa malleinaan ähtäriläiset ihmiset Ähtärijärven maisemissa. (Museovirasto, 2009)

Kirkkoaukiota reunustavat pitäjänmakasiini, kirkkoveneille rakennettu vene-katos sekä hautausmaalla oleva arkkitehti Touko Saaren piirtämä siunauskap-peli vuodelta 1963. Ähtärin vanha keskus on kirkon länsipuolella. Asuin- ja liikerakennuksista koostuva kirkonkylän rakennuskanta on lähinnä 1800-luvun lopusta ja 1900-luvun alkupuolelta. Alkulantien eteläpuolella ovat Ollinkulma, Alkula, Tötterman, Mimmilä ja Kuntala eli vanha kunnantupa. Ähtärin keskus rakentui kirkon läheisyyteen Hankolanmäelle. 1800-luvun loppupuolella ra-kennettu rautatie veti asutusta ja liike-elämää vähitellen puoleensa, ja kes-kusta siirtyi etelämmäs asemansuudulle. (Museovirasto, 2009)

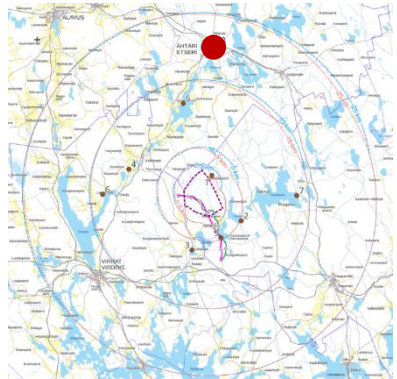
Ähtärin keskus ja kirkonseutu (mkm)

Kohde käsittää kirkkoympäristön, mu-seon alueen sekä vanhan Ähtärin keskus-tan rakennuksia; entinen kunnantalo, pankki, kunnanlääkäarin talo ja apteekki. (Asunmaa 2014)

Kuva 96 Ähtärin kirkko, yksityiskohta

KUVASOVITE, ÄHTÄRIN KIRKKO VE1 (20,3 km voimaloista, RKY, mkm)

Kuva 97 Näkymä Ähtärin kirkkomaan ylitse. Kuvaan mallinnetut voimalat näkyvät taustalla violettivalkoisina symboleina. Todellisuudessa ne eivät näy kirkon edustalle puiden takaa. Kuva kertoo kuitenkin voimaloiden näkymisen mittakaavasta Ähtärin keskustan etäisyydeltä tarkasteltuna. Päivitetty kuvaamaan kaavaehdotusvaiheen suunnittelutilannetta.

Kuva 98 Ähtärin kirkonseudun RKY-aluetta

Ähtärin keskusta (mrak, rajausta muutettu maakuntakaavaehdotuksessa)

Ähtärin keskusta muodostaa omaleimaisen kulttuuriympäristön vanhoine liikekeskuksineen, asemakylineen ja vapaa-ajan alueineen. Alue rajautuu Meijeritien varteen, Meijerintien sillan molemmin puolin, Ostolantien varteen, asemansseudulle ja Mustikkavuoren ulkoilumaastoon, jonne sijoittuvat Mustikkavuoren tanssilava ja Lahdensuun huvila 1930-luvun lopulta. Meijeritien ja Ostolantien risteysalueelle sijoittuu vanha liikekeskusta sekä kunnantalo 1950-luvulta ja vanha yhteiskoulu 1930-luvulta. Lisäksi rannassa on säilynyt vanha pappilan pihapiiri. Ähtärin asemakylä muodostaa oman kokonaisuutensa alueen pohjoisreunalle. Aseman ja sitä ympäröivän puiston koillispuolelle rakentui pieni asemakylä asuin- ja liikerakennuksineen. Asemanseltu sijoittuu aivan Ouluveden rantamille, josta Niittylänlahden ylittävää vanhaa kivisiltaa pitkin saavutaan Mustikkavuoren alueelle huviloineen ja tanssilavoineen. (Niukko 2017)

Kuva 99 Ähtärin asemarakennus

Ähtärin museo (mrak)

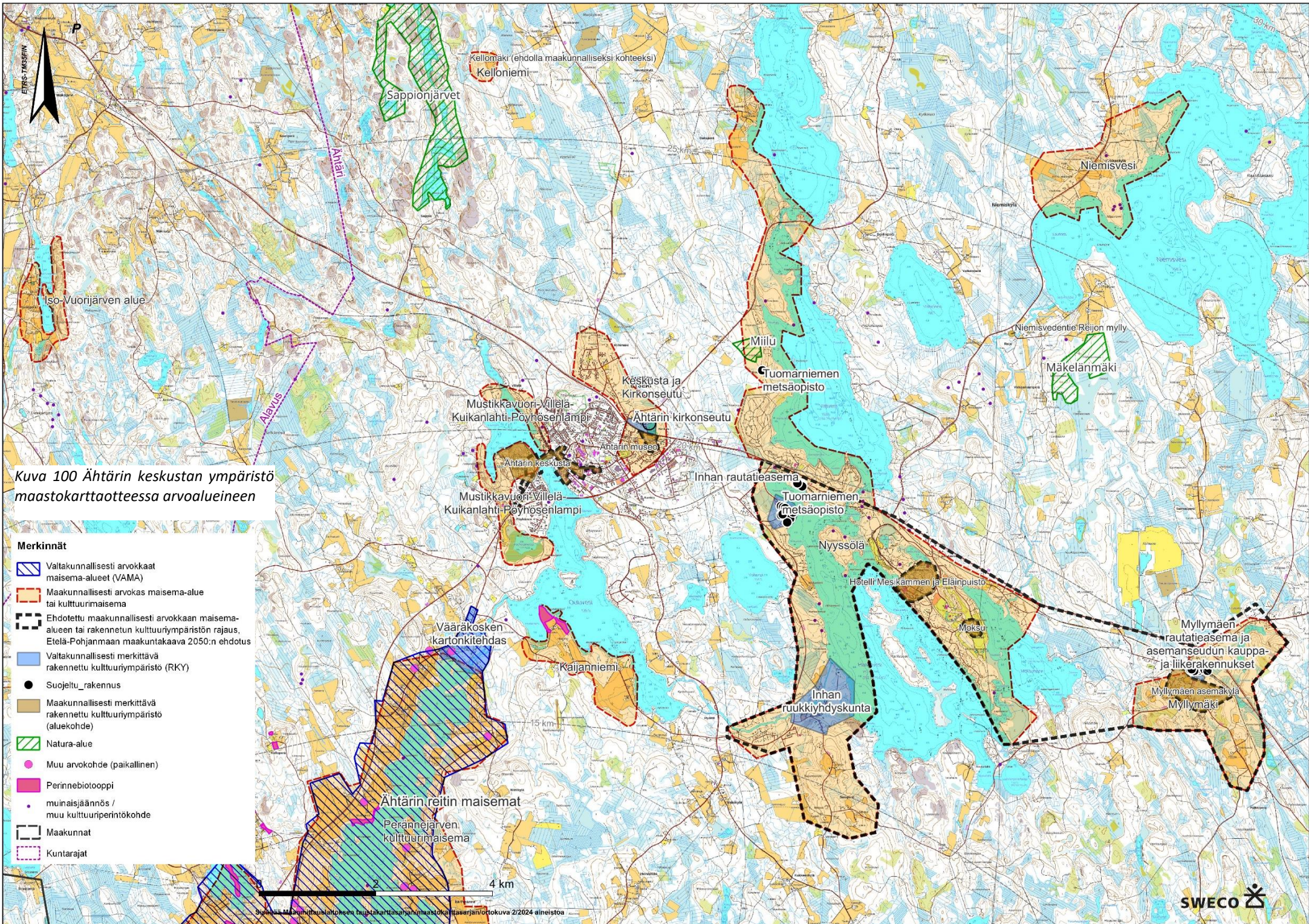
Hankolan vanhalla kylätontilla sijaitseva entinen kestiekievari jakautuu nykyisin kahdeksi kiinteistöksi joista toinen toimii museona. Eteläreunaa kulkee vanhan maantien linjaus. (Niukko 2017)

Mustikkavuori-Villelä-Kuikanlahti-Pöyhösenlampi (mkm, ei maakuntakaavaehdotuksessa)

Mustikkavuoren, Villelän, Kuikanlahden ja Pöyhösenlammen alueet ovat Ähtärin keskustan kaavoitettua asuin- ja virkistysaluetta. Alueen maisemapiirteitä ovat Ouluveden pitkänkapea lahti, Mustikkavuori, Himaisten kallioidet sekä umpeen kasvava Pöyhösenlampi. Himaistenkallioilla on venäläisten vuosisadan alussa rakennuttamia rakennuksia ja juoksuautoja. (Asunmaa 2014) Kohde muodostavat yhdessä vesistön ympärille kiertyvän, virkistysellisesti arvokkaan, ranta-alueiden kokonaisuuden. Maakunnallinen rajausta on poistumassa, sillä sitä ei ole esitetty arvoalueena enää Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n ehdotuksessa.

Kaijaniemi (mkm, ei maakuntakaavaehdotuksessa)

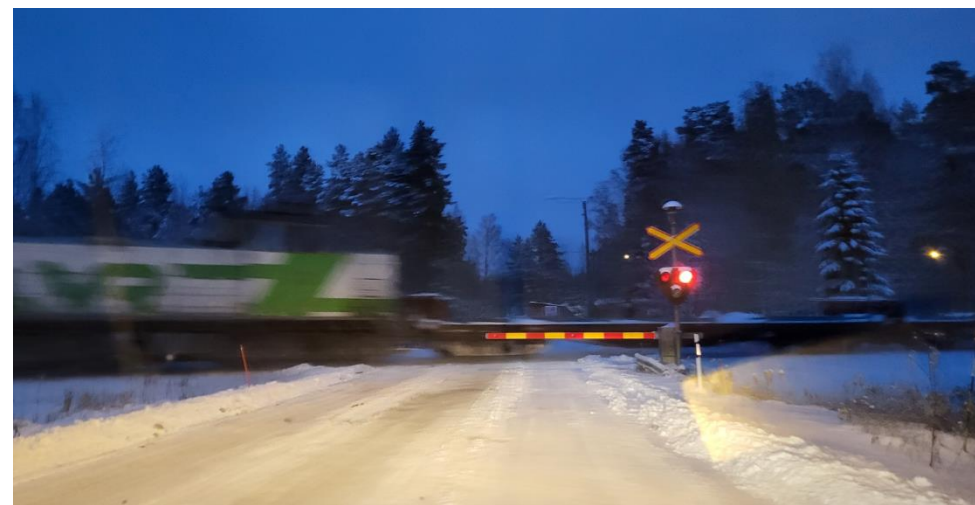
Kaijaniemi on luonnonkaunista Ouluveden etelärantaa, jossa toimii mm. maatilamatkailukohteita sekä alueen kantatila Hyvölä. (Asunmaa 2014) Maakunnallinen rajausta on poistumassa, sillä sitä ei ole esitetty arvoalueena enää Etelä-Pohjanmaan maakuntakaava 2050:n ehdotuksessa.

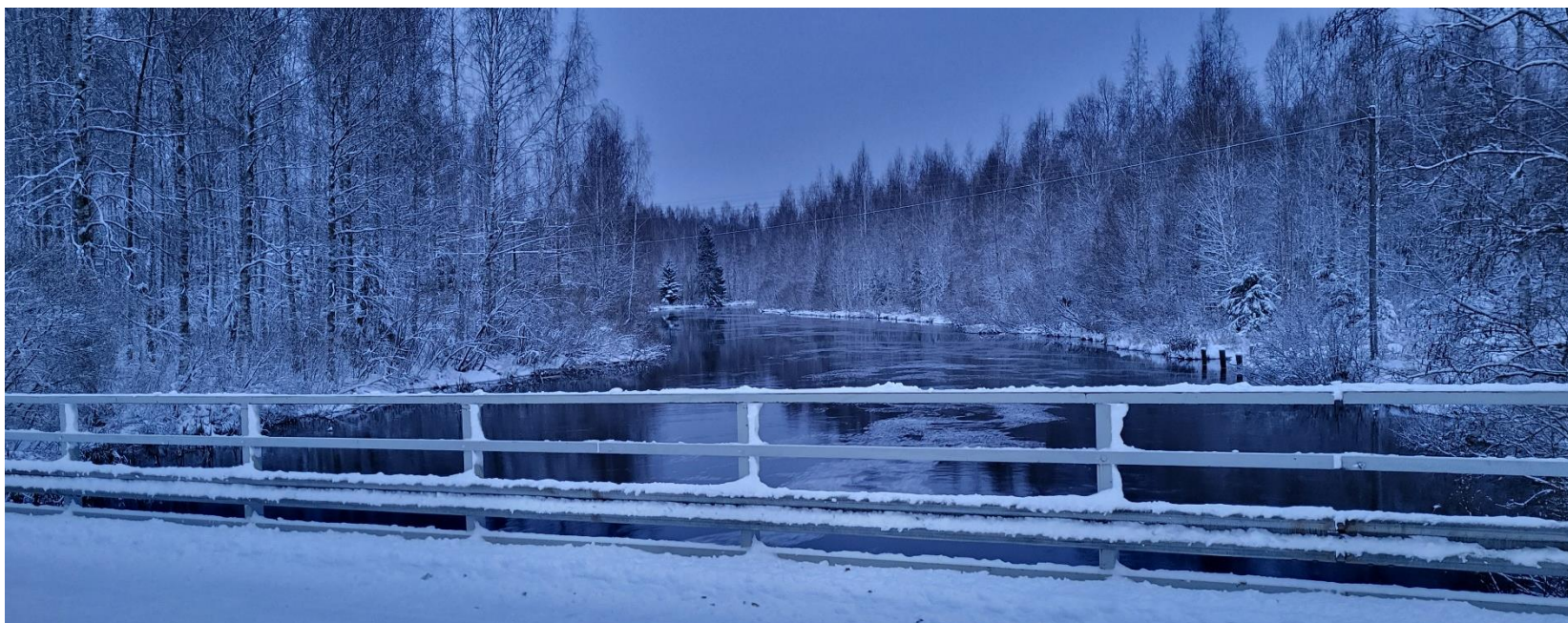
Nyysölä (mkm, rajausta muutettu maakuntakaavaehdotuksessa)

Nyysölä on laajempi maisemakokonaisuus, johon sijoittuvat arvokohteet Inhan ruukkiyhdykskunta, Tuomarniemen metsäopisto, Inhan rautatieasema, Hotelli Mesikämmen ja Eläinpuisto, Moksus ja Miilu. Se on edustava esimerkki Suomenselän vesistöjen rannoille keskittyneestä elinkeinomaisemasta ja sen synnyttämästä kulttuuriympäristöstä. Maisemaa yhdistävät järvaltaat niemiin ja salmineen sekä rautatie. Metsät ovat pääosin moreenimaiden kuivia tai kuivahkoja kangasmaita. Metsien puulajistoon ovat vaikuttaneet tervanpolttoa varten tehdyt hakkuut sekä aina 1900-luvun vaihteeseen asti kestänyt kaskeaminen. Alueella on paljon muinaisjäännöksiä. (Asunmaa 2014)

Etelä-Pohjanmaan maakuntakaavan luonnoksessa Nyysölän alueen eteläosa ja Myllymäen alue ollaan suunniteltu yhdistettäväksi, jolloin maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen rajausta laajennetaan alueiden välisen alueen verran. Pohjoisosiltaan maisema-alueen aluerajausta on puolestaan ehdotettu pienennettäväksi. (Asunmaa 2014)

Kuva 101 Rautatie Inhantehtaantien ylityskohdalla

Kuva 102 Inhanjoen karun kaunista vesistömaisemaa

Inhan ruukkiyhdyiskunta (RKY)

Inhan eli Gustafsforsin ruukki on yksi maan sisäisiin 1800-luvun puolivälissä perustetuista järvimalmia hyödyntäneistä rautaruukeista. Vanhat teollisuuslaitokset yhdessä ruukin asuinrakennusten kanssa, joihin lukeutuu komea patruunan "Pytinki", muodostavat mielenkiintoisen kokonaisuuden Inhajoensuussa. Vanhimmat työväenasuinrakennukset ovat tehtaalta koilliseen Hankaveden rantaan johtavan tien molemmin puolin. Myös ruukilta etelään suuntautuvan tien varrella, korkeahkolla mäellä on useita työväenasuinrakennuksia, mm. kasarmit "Lumppulinna" ja "Hurutlinna" sekä Inhan työväentalo. Ruukki sijaitsee lyhyen tie- ja vesireitin päässä Ähtärin reitin

teollisuuskohteista, Vääräkosken kartonkitehtaasta ja Killinkosken tehdasyhdyskunnasta. (Museovirasto 2009)

Inhan ruukin patruunan asuinrakennus "Pytinki" on valmistunut 1899 Vaasan lääninarkkitehti K.V. Reiniuksen suunnittelemana. Hankaveden rannalla oleva, tiilestä muurattu, rappaamaton uusrenessanssirakennus lukeutuu aikakautensa komeimpiin ruukinkartanorakennuksiin. Sisätiloja ja kiiteän sisutuksen alkuperäisiä yksityiskohtia paneeleineen, uuneineen ja kattokäsittelyineen on säilynyt. Kartanon puistomaisessa pihapiirissä on myös väentupa, huvimaja ja slagitiilinen talousrakennus. (Museovirasto 2009)

Kuva 103 Inhan ruukki jokimaisemassa. Taustalla näkyvät Inhan tehtaat

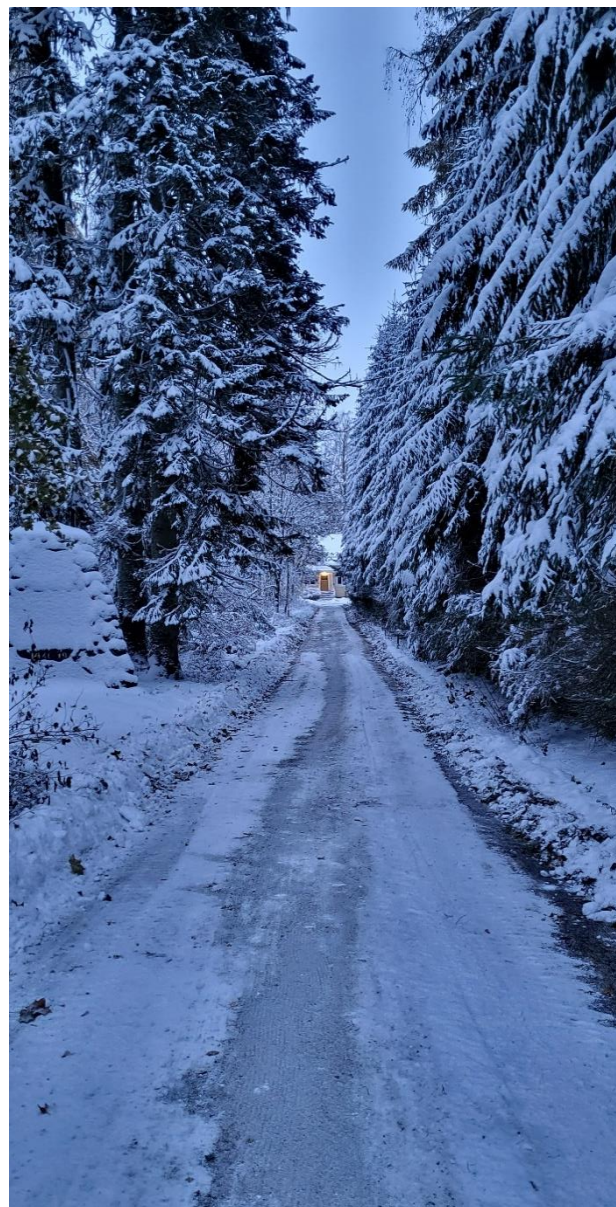
Tuomarniemen metsäopisto (RKY ja suojellut rakennukset)

Tuomarniemi on osoitus valtiovallan harjoittamasta valtakunnallisesta laitosta ja opistorakennustoiminnasta 1900-luvulla. Alkuperäiset yhtenäiseen jugendtyyliin rakennetut opisto- ja asuinrakennukset muodostavat kokonaisuuden metsäisellä Hankaveden niemekkeellä entisen tuomarin virkatalon paikalla. Tuomarniemen pihapiirissä on puulajipuisto, jossa on edustettuna noin 80 kotimaista ja ulkomaista puu- ja pensaslajia. (Museovirasto 2009)

Alueella on säilynyt 1900-luvun alun rakennuskantaa mm. koulurakennus vuodelta 1904, kurssirakennus 1905, arkkitehti A. E. Kranckin 1914 suunnittelema yksikerroksinen Oppilasrakennus, johtajan asuinrakennus 1914, metsänhoitajan huvilamainen asuinrakennus 1914 sekä toinen opettajan aumakattoinen asuinrakennus 1924. Erityisrakennuksia ovat käpylato 1904 ja lämmitettävä käpykaristamo käpylatoon johtavine käpykouruineen 1928. 1890-luvulla rakennettu terva-aitta on ainoa paikalla aiemmin sijainneesta tuomarin virkatalosta säilynyt rakennus. 1900-luvun alun rakennusryhmä, kaikkiaan kymmenen rakennusta, on suojeltu Asetus 480/85 perusteella. Myös erilleen muusta alueesta, pohjoisemmas sijoittuva Miilumaja on metsäopiston RKY-aluetta ja suojeltu rakennus. (Museovirasto 2009)

Kuva 104 Yksi metsäopiston Jugend-tyylisistä keltaisista rakennuksista

Kuva 105 Kapea näkymä korkeiden kuusien välistä. Kujanteen päässä on kutsuva ovi.

Inhan rautatieasema (RKY, suojeltu rakennus)

Tampereen–Haapamäen–Seinäjoen välinen päärataosuus valmistui 1883. Inhan rautatieasema on hyvin säilynyt 1800- ja 1900-lukujen vaihteen asemamiljöön luonnonkauniilla paikalla Hankaveden rannalla vastapäätä Tuomarniemen metsäopistoa. Asema-alueella on pysäkin tyyppiirustuksin rakennettu ja 1905 laajennettu asemarakennus sekä tavaramakasiini. Hyvin säilyneellä aseman asuinalueella on kaksi vahtitupaa talousrakennuksineen. Inha oli 1900-luvun alkupuoliskolla vilkas liikennepaikka lähistöllä sijaitsevien Inhan ja Vääräkosken tehtaiden sekä Tuomarniemen metsäopiston vuoksi. Aseman ja radan merkitystä lisäsi Väliveden rannalle talvisodan aikana perustettu Ampumarvikevarikko 8. (Museovirasto 2009)

Hotelli Mesikämmen ja Eläinpuisto (mrak)

Alue muodostuu Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelema kokonaisuudesta, johon kuuluvat hotelli Mesikämmen ja Ähtärin eläinpuiston ns. Ähtärihalli sekä ympäristöön muotoutuneesta ulkoilureitistöstä. Arkkitehtonisia arvoja liittyy hotellin kaikkiin tiloihin. Mekkonien rannalla sijaitseva alue yhdistyy Ähtärin eläinpuiston alueeseen. (Niukko 2017) Hotellin viereen on rakenteilla Ähtärin uusi uimahalli.

Kuva 106 Ähtärin eläinpuiston Pandatulo, joka sijaitsee Hotelli Mesikämmen ja Eläinpuisto alueella. Eläinpuisto sijaitsee Nyyssölän maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

Kuva 107 Näkymä kohti voimaloita on sulkeutunut. (Rannasta voimalat eivät näkymä-alueanalyysin mukaan näy. Näkyvyyttä rakennuksista ei ole tarkasteltu)

Moksu (mrak)

Eläinpuiston vieressä sijaitseva Moksunniemi kuuluu Ähtärin ensimmäisiin kiinteisiin asuinpaikkoihin. Viimeistään isostajaosta 1790-luvulta lähtien nykyisellä paikallaan sijainneen Moksun entisen rälssitilan historia ulottuu 1500-luvulle. Nykyinen rakennuskanta on peräisin viimeistään 1800-luvulta. Talouskeskus ja hieman sen ulkopuolelle sijoittuva riipi sijaitsee Ähtäri Golfin alueella osana kentän toimintoja. (Niukko 2017)

Miilu (Natura SAC)

Miilu on Nyyssölän maakunnallisen alueen pohjoisosassa ja Tuomarniemen metsäopiston Miilumajan lähellä sijaitseva pienialainen aarniometsäalue. Koko alue on luonnontilaista vanhaa metsää, iältään n. 150-vuotiasta. Kasvillisuustyyppiltään kuusivaltainen havupuusekametsä on tuoretta, mustikkatyyppin kangasta. (Syke 2023)

Myllymäen rautatieasema ja asemanseudun kauppa- ja liikerakennukset (RKY) sekä Myllymäen rautatieasema (suojeltuja rakennuksia)

Myllymäki on 1800–1900-luvun vaihteen vilkkaan rautatieasematoiminnan ja alueellisen tukkukaupan myötä syntynyt maaseudun kaupallinen keskus.

Myllymäen asema on puinen uusrenessanssirakennus. Asemarakennus on komea III luokan tyyppipiirustuksin toteutettu ja ravintolalla varustettu. Alueella on myös tavallista isompi asuinkasarmi "Yläkasarmi", joka on rakennettu 1890-luvulla, pieni veturitalli ja paja.

Asemanseudun osin tiiviisti rakennetulle kylänraitille on muodostunut maaseudun kaupan keskus. Asematien ja Palkkikankaantien kulmauksessa on useita 1880-luvulta periytyviä liiketontteja, joissa liiketilat ovat olleet asuntojen yhteydessä. Kallion kaupassa on ollut yhtäjaksoisesti kauppatoimintaa vuodesta 1881. Nykyinen liikerakennus on vuodelta 1911. Rakennusta on uudistettu 1940–1950-luvulla ajanmukaiseksi mm. kookkain näyteikkunoin. Kallion kaupan vieressä on Asematiessä kiinni oleva Finnilän komea tukkukaupparakennus sekä kaupan rakentamiseen olennaisesti kuulunut kookas hirsimakasiini. Finnilän kauppakartano on rakennettu 1900 ja laajennettu 1910. Asemanseudun aikanaan vilkkaasta liike-elämästä kertovat myös Palkkikan-kaantiella seisovat Virin/ Varpusenlinnan sekä Matikaisen tilat. (Museovirasto 2009)

Myllymäki (mkm, rajausta muutettu maakuntakaavaehdotuksessa)

Myllymäki on topografialtaan kumpareinen vanha mäki-asutuskohte, joka sijaitsee Myllymäen juna-aseman RKY-kohteen ympäristössä. Kylän asutus on levinnyt aseman myötä varsinaista mäkeä ympäröivään maastoon ja itse mäki on osin metsittynyt. Kylän maisemassa sijaitsee myös Linnavuori eli Varpusenlinna, vartiopaikka tai turvalinnake 1200–1300-luvulta. Myllymäellä on syvä ja pitkänomainen Kalliolampi, joka on muodostunut ns. sirppilaaksoon. (Asunmaa 2014)

Mäkelänmäki (Natura SAC)

Pienialainen Natura-alue sijaitsee eläinpuistosta pohjoiseen. Se on kohtalaisen boreaalisten luonnonmetsien suojelukohde, jossa vuorottelevat havupuusekametsät ja puustoiset suot. (Syke 2023)

Sappionjärvet (Natura SAC)

Sappionjärvet ovat pohjois-eteläsuuntaiseen kallioperän murroslaaksoon syntyneitä, pitkiä ja kapeita, jyrkkärantaisia järviä eteläisellä Suomenselällä. Järviä reunustavat molemmin puolin lukuisat jyrkänteet. Järvet edustavat vedenjakaja-alueen melko happamia ruskeavetisiä ruoko- ja korte-ruokojärviä. Soistuneilla rannoilla erilaiset korvet ja rämeet ovat yleisiä. Kalliolammen las-
kupuron varrella on rehevää, luhtaista saranevaa ja nevakorpea.

Melko edustavaa varttunutta on aivan rannanläheisillä alueilla. (Syke 2023)

Niemesvedentie Reijon mylly

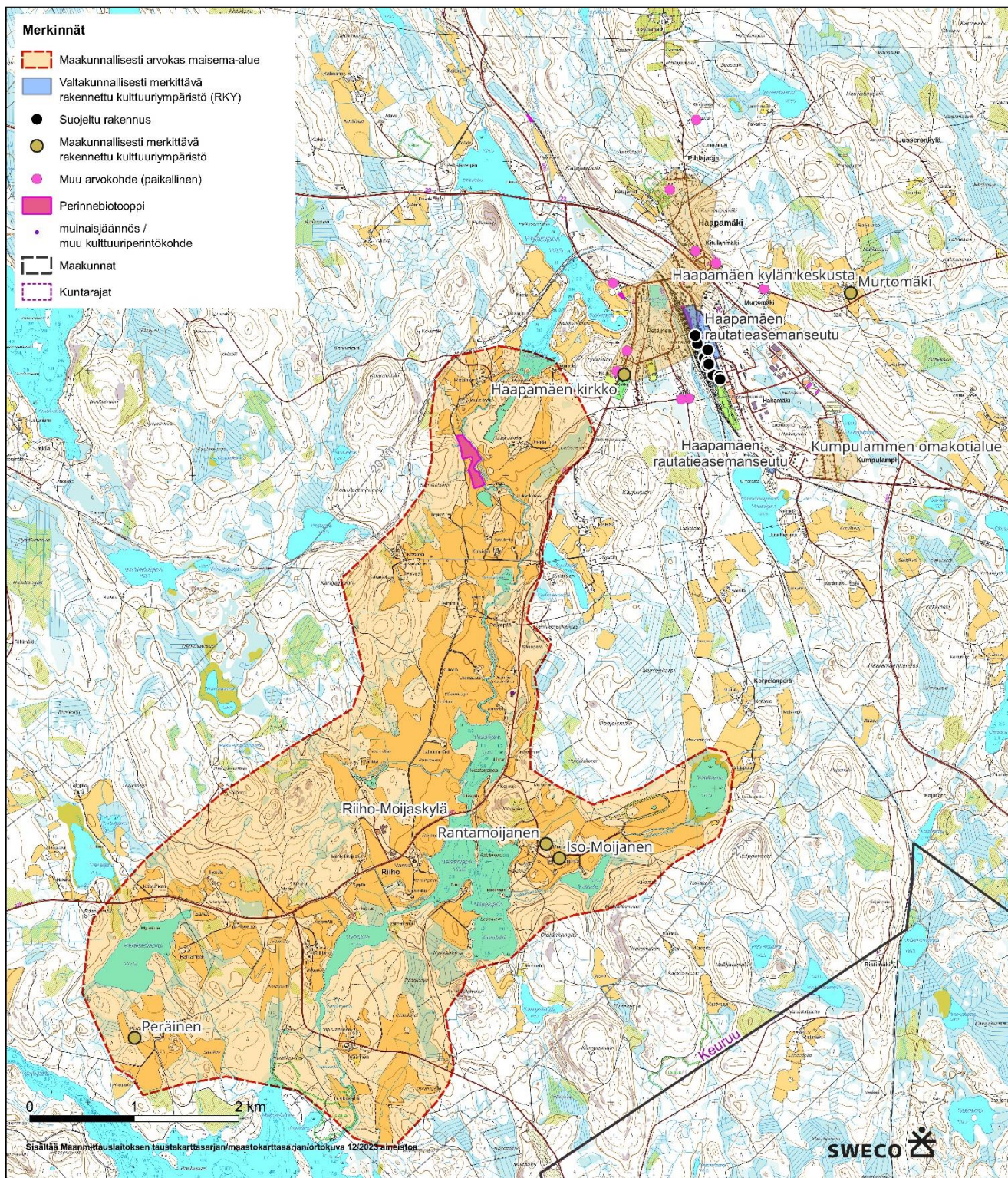
Reijon mylly on säilynyt vanha vesimyllyrakennus 1800-luvulta. Mylly sijaitsee Niemisjoen koskipaikalla Niemisveden ja Moksunjärven välisellä vesireitillä. (Niukko 2017)

Iso-Vuorijärven alue Alavudella (mkm)

Iso-Vuorijärven alue Alavudella ei sijoitu mihinkään maisemakokonaisuuteen, mutta on käsitelty tässä Ähtärin keskustan läheisyyden vuoksi. Alue on arvokkaan Isoselänvuoren kalliialueen kupeeseen rajautuva pieni järviympäristö. (Asunmaa 2014)

Perinnebiotoopit

Kaijaniemen Hyvölänniemessä on paikallisesti arvokkaita perinnebiotooppeja. (Metsähallituksen perinnebiotooppiaineisto)

3.6 Haapamäki

Haapamäen ympäristö muodostaa oman selkeästi rajautuvan ja historiallisesti kerroksellisen maisemakokonaisuutensa, joka sijoittuu kokonaisuudessaan tuulivoimahankkeen kauko-vaikutusalueelle. Haapamäen taajama on myös Keuruun kunnan merkittävin asutuskeskittymä vaikutusalueella.

Keuruun ydinalueen suhteen syrjäisestä sijainnista huolimatta Haapamäelle on keskittynyt useita kulttuurimaisemallisesti kiinnostavia tekijöitä, jotka yhdessä muovaavat alueesta maisemallisesti huomioitavan. Haapamäen ympäristössä on harjumaastoa ja myös alueella viljelyyn hyödynnettyjä hienoja hietamaita. Suotuisa maaperä on mahdollistanut ympäröiviä alueita laajemman viljelyn ja sitä kautta maatalouden kulttuuriympäristöjen synnyn. Haapamäki sijaitsee myös kahden junaradan risteyskohdassa. Ähtäriin suuntaan jatkuva raide muikailee harjua. Taajama on rakentunut risteyksessä sijaitsevan aseman ympärille. Taajaman rakentaminen on rehevöittänyt lähialueen vesistöjä, mikä on synnyttänyt Haapamäen ympäristöön myös uudenlaista ympäröivää luontoa rehevämpää maisemaa.

Kuva 108 Haapamäen ympäristö maastokarttatarkastelussa arvokohteineen.

3.6.1 Arvokohteet

Haapamäen rautatieasemaseutu (RKY) sekä Haapamäen rautatieasema (Suojeltu rakennus)

Maamme tärkeimpiin risteysasemiin aikanaan kuuluneen Haapamäen laaja asemayhdyskunta levittäytyy radan suuntaisena. Risteysaseman ympärille kasvaneessa asemataajamassa on eri-ikäistä rakennuskantaa risteysaseman eri vaiheista. Ennen vilkkaan asemanseudun rakennuskannassa on monia eri rautatietoimintoja palvelevia rakennuksia. Asemarakennus on rakennettu 1897 Bruno Granholmin suunnitelmien mukaan. Alueella on lisäksi mm. asemaravintola, lepohuonerakennus, vesitorni, suuri veturitalli sekä suuri määrä asuinrakennuksia talousrakennuksineen. Haapamäen aseman erikoisuus on vanhoihin rakennuksiin sijoitettu Höyryveturipuisto. Alueeseen liittyy noin kilometrin päässä radan Jyväskylään johtavan rataosuuden varressa sijaitseva Leponiemen vahtitupa pihapiireineen. Haapamäellä on säilynyt myös noin kilometri harvinaiseksi käynttä lennätinlinjaa radan varrella. (Museovirasto 2009)

Haapamäen kylän keskusta (mrak)

Haapamäen kyläkokonaisuus on taajamallisesti rakentunut yhtenäisen, rautatien varteen syntynyt ja siitä kehittynyt asemakylä. Kylän maakunnallisesti arvokasta rakennuskantaa radan itäpuolella on muun muassa Asematien varressa säilynyt tiivis 1800-luvun lopulta 1940-luvulle rakentunut asuinalue. Pihlajavedentien varteen asettuvat pääasiassa 1920-1950-luvuilla rakennetut asuin- ja liikerakennukset sekä palvelut ja nykyinen urheiluseurantalo ja elokuvateatterina toimivaklassistinen suojeluskuntatalo Suoja vuodelta 1939. Tien varteen nousi muun muassa Haapamäen Osuuskaupan myymälä ja Ilmoisen kauppakeskus 1920-luvulla ja Osuuskassan toimitalo 1930-luvulla. Sittemmin aluetta on täydennetty 1950- ja 1960-luvuilla, osittain vanhempia rakennuksia purkaen.

Liikekeskustalle on ominaista kaksi- ja kolmikerroksiset aumakattoiset liikerakennukset, joiden tyyliä on vuosikymmenen mukaan nähtävissä klassismin ja funktionalismin piirteitä. Liikekeskustan kanssa samassa miljöökokonaisuudessa on Haapamäen ensimmäinen koulualue, joka muodostaa ajallisesti

kerroksellisen miljöökokonaisuuden saman pihapiirin ympärille. Koulutoiminta on siirtynyt 2010-luvulta rautatien toiselle puolelle uuteen peruskorjauksen läpikäyneeseen 1970-luvun koulukeskukseen kirkon lähelle. Merkittävää rakennusperintöä ovat myös jälleenrakennuskauden tyyppitaloalueet julkisine palvelurakennuksineen Haapamäen höyryveturipuiston takana ja Keuruuntien puoleisella osalla kylää. Asemankylän kyläkokonaisuudessa on paljon eri aikojen rakennusperintöä, jossa näkyy rautatieläisammattien ja sen myötä taajamatoimintojen muokkaama kulttuuriympäristö 1900-luvun jälkipuoliskolle asti. (Keski-Suomen liitto 2016)

Haapamäen kirkko (mrak)

Haapamäen kirkkoa alettiin rakentaa rautatieläiskulttuurista tunnettuun Haapamäen taajamaan hautausmaan viereen ennen vuotta 1939. Kirkko valmistui sotien jälkeen rakennustarvikepulan hellitettävä vuonna 1953. Kirkon on suunnitellut arkkitehti Mikael Nordenswan. Päätytornillisen pitkäkirjon rakennusmateriaalina on poltettu tiili. Kirkkosalin viereen sijoittuu kirkkoheranviraston toimitilat. (Keski-Suomen liitto 2016)

Haapamäen Saalem rukoushuone (mrak)

Haapamäen Saalem rukoushuone on rakennettu vuonna 1961 Haapamäen Helluntaiseurakunnan kokoontumistilaksi. Rukoushuoneet ovat osa suomalaista kirkollista ja seurakunnallista rakennusperintöä, jotka kuvastavat suomalaisen yhteiskunnan uskonnonvapauteen ja tasa-arvoisuuteen perustuvaa kansalaisten kokoontumistoimintaa ja kansalaisyhteiskunnan kehitystä. Rukoushuoneen on suunnitellut Valtion Rautateiden rakennusmestari Esko Rydenfelt. Rukoushuone on toiminut Haapamäen Helluntaiseurakunnan tilana valmistumisestaan asti. (Keski-Suomen liitto 2016)

Murtomäki (mrak)

Murtomäen tila on perustettu 1730-luvulla. Tila sijaitsee Haapamäeltä Keuruulle vievän tien varressa. Tiiviissä ja yhtenäisessä pihapiirissä ovat vanha nikkarityylinen asuinrakennus, toinen asuinrakennus 1870-luvulta, leipomorakennus, autotalli, talli- ja luhtirakennus 1830-luvulta, puotirakennus ja

lohkokivinavetta vuodelta 1899. Kokonaisuuteen kuuluu lisäksi aittarakennus, jossa on yhdistettynä 1700-luvun aittoja kuin myös entinen savutupa 1700-luvulta, viljamakasiini vuodelta 1759, riihi 1800-luvulta ja kaksi latoa.

Peräisen talo (mrak)

Peräisen talo sijaitsee yksinäistalona mäen päällä peltojen ympäröimänä. Tila on perustettu 1790-luvulla. Pihapiirissä on kaksikerroksinen nikkarityylinen päärakennus 1900-luvun alusta, vanha päärakennus 1820-1830-luvulta, navettarakennus 1920-luvulta, entinen maitohuone 1860-luvulta, hirsinen paja 1830-luvulta, yksinäisaitta vuodelta 1783, jyvääitta 1830-1840-luvuilta ja myös kaksi otsallista pärevuorattua yksinäisaittaa. (Keski-Suomen liitto 2016)

Riiho-Moijaskylän maisema-alue, (mkm)

Melko laaja maisema-alue sijaitsee Haapamäen asutuskeskittymän lounaispuolella. Kulttuurimaiseman ytimen muodostaa Ristanjoki-Rimminjokilaakso. Maisema-alueella leimaavat mutkittlevien jokiuomien halkomat peltoalueet ja jokien ja purojen yhdistämät lammet ja järvet rantapeltoineen ja idyllisine pihapiireineen. Riiho-Moijaskylän aluetta hallitsevat yhtenäiset laajat viljelylaakset. Tilakeskukset sijaitsevat kumpuilevien peltoaukeiden ympäröimänä. Usein viljelykset viettävät melko jyrkästikin kohti vesistöä. Avaraan maisemaan vaihtelua tuovat vesistöt, metsät ja tasapainoinen rakennuskanta. Kylän halki kulkee Haapamäki-Ruovesi-maantie. Alue edustaa Keurusselän rantojen viljelymaita tyyppillisimmillään.

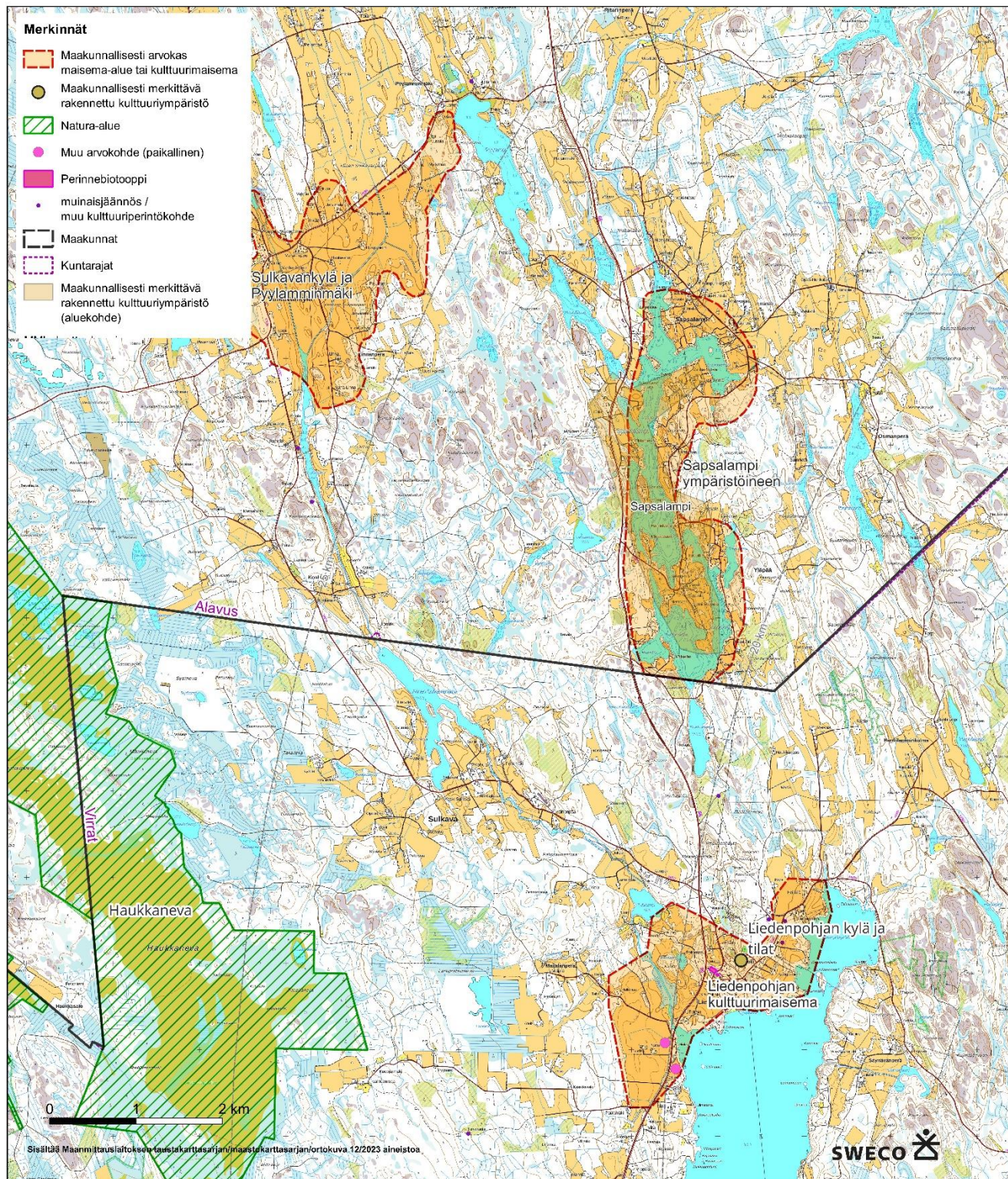
Keväisin Rimminlammella ja Ylisenjärvellä levähtää runsaasti muuttavia sorsalintuja ja kahlaajia. Aikaisemmin Haapamäen taajaman jätevedet on johdettu Rimminjokeen ja sen seurauksena Ylisenjärvi on rehevöitynyt. Rimminjoen molemmiin puolin on tiloja peltojensa ympäröimänä. Pääasiassa nämä tilarakennukset ovat uusia tai niiden rakennuskanta on uudistettu. Laajat peltoalueet ja metsäomistus ovat luoneet pohjan vauraille talonpoikaistiloille. Riihossa on myös säilynyt paljon vanhojen perintötilojen komeita päärakennuksia ja kokonaisia pihapiirejä. Vaissi Oy tuottaa kaalikäärileitä sekä esikeitetyjä ja pakastettuja kaalinlehtiä elintarviketeollisuudelle ja on merkittävä työllistäjä alueella. Riihon kylän maisemat ovat tulleet suomalaisille tutuksi vuoden 1989 Talvisota-elokuvasta, jonka kohtauksia kuvattiin kylällä. (Koski 2016)

Iso-Moijanen ja Ranta-Moijanen (mrak)

Moijasjärven rannan läheisyydessä sijaitsevan Iso-Moijasen talon pihapiirissä on vanha päärakennus 1800-luvulta, toinen asuinrakennus 1800-luvun, osittain tiilinen ja osittain hirsinen navettarakennus, vilja-aitta 1800-luvulta ja kaksikerroksinen aittarakennus. Pihatien varteen on rakennettu kolme yksinäisaittaa. Ranta-Moijasen pihapiirissä on 1920-luvulla rakennettu ja tyyliltään klassinen kaksikerroksinen päärakennus, säterikattoinen viljamakasiini, navetta, vanha asuinrakennus sekä aitta- ja piharakennus. (Keski-Suomen liitto 2016)

Perinnebiotoopit

Riiho-Moijaskylän Kalliokoskella sijaitsee paikallisesti arvokas perinnebiotoopipikohde. Lisäksi on kaksi pienialista uuskohdetta, josta toinen on radanvarsi-ruderaattia.

Kuva 109 Toisvesi – Sulkavanjoki – Pahajoki tarkastelualue maastokartalla arvokohteineen

3.7 Toisvesi – Sulkavanjoki – Pahajoki

Toisveden pohjoispäässä, hankkeen kaukovaikutusalueella, Kokemäenjoen suuri vesistöalue ja Lapuanjoen suuri vesistöalue erkanevat toisistaan. Koko Suomen mittakaavassa suuria vesistöjä ja niihin liittyviä kulttuurimaisemallisia kokonaisuuksia erottaa vain hieman yli kilometrin levyinen maakais-tale Toisvedeen laskevan Sulkavanjoen ja Pahajoen suuntaan laskevan Kukkolammen välissä.

Kukkolammelta alkava kulttuurimaisema-alue jatkuu pitkälle vaikutusalueen ulkopuolelle, Pahajokea ja Lapuanjokea Ala-vudelle ja sieltä pidemmälle Kuortaneen suuntaan, syvälle Pohjanmaalle. Kantatie 66 seurailee maisemaa, joka kuuluu Toisveden pohjoispuolelta alkaen myös eri vesistökokonai-suuteen kuin vaikutusalueen muut, Kokemäenjokeen laskevat vesireitit.

3.7.1 Arvokohteet

Liedempohjan kulttuurimaisema (mkm)

Kulttuurimaisema sijoittuu Toisveden pohjukkaan, Koke-mäen vesistöalueeseen kuuluvan Sulkavanjoen laskukohtalle ja toisaalta samalla Lapuanjoen maisemiin jatkuvan Kantatie 66 varteen. Kulttuurimaisema on arvokas perinteisen ja vaihtelevan maisemakuvansa ja rakennetun kulttuuriympäris-tönsä takia (Pirkanmaan liitto 2016b).

Liedenpohjan kylä ja tilat (mrak)

Rakennettu kulttuuriympäristö sijoittuu Liedenpohjan kulttuurimaiseman ytimeen. Sen arvoiksi on tunnistettu keskiaikainen kylänpaikka sekä tiiviit ja yhtenäiset pihapiirit, joista esiin on nostettu Heikkilän, Liedenpohjan, palvelukeskuksen, Tulijoen pihapiirit sekä Liedenpohjan kirkko. (Pirkanmaan liitto, 2017)

Kirkko on rakennettu Liedenpohjan vanhan koulun hirsirungosta graniittikivijalkoineen. Kirkon piirustukset ovat tehneet Voipa N. Sulkava ja E. Jalava. Kirkko saatiin valmiiksi ja vihittiin kyläkirkoksi vuonna 1961. (Virtain kaupunki 2020)

Sulkavankylän viljelysaukea ja Pyylamminmäki (mkm)

Sulkavanjärven kulttuurimaisema on edustava esimerkki viljelykäyttöön raivatun järviuivion vanhasta ja huolella hoidetusta maatalousmaisemasta. Kauniisti kumpuileva viljelylakeus ja maisemallisesti merkittävät talot muodostavat ehyen ja maakunnallisesti arvokkaan maisemakokonaisuuden. (Asunmaa 2014)

Sapsalampi ja Sapsalampi ympäristöineen (mkm ja mrak)

Sapsalampi sijaitsee Alavuden kaupungin eteläosassa. Kapean mutkittelevan Sapsalammen ympäristöön, erityisesti sen eteläosan, rikkonaiselle, maisemallisesti rikkaalla alueella, järven itäpuolella, on säilynyt Vanha-Sytelän ja Hannukselan kantatalojen talonpoikaispiirit kaksifooninkisine päärakennuksineen. Jo 1840-luvun kartalla esiintyvä Hannukselan torppa, Hakala, on edelleen jäljellä. Sen nykyinen päärakennus on 1900-luvun taitteesta (Niukko 2017)

Haukkaneva (Natura SAC)

Linnustollisesti arvokas suuri keskiboreaalisen vyöhykkeen aapasuokompleksi. (Syke 2023)

Perinnebiotoopit

Alueen perinnebiotooppeja ovat liedenpohjan koulun keto (paikallinen arvo) ja Liedenpohjan museon keto (maakunnallinen arvo). (Metsähallituksen perinnebiotooppiaineisto)

4 TUULIVOIMA JA MAISEMA

Tässä luvussa havainnollistetaan alustavasti voimaloiden ja sähkönsiirron vaikutusta maisemaan ja sen ominaispiirteisiin. Maisemaselvityksen tarkastelut on tehty YVA-selostuksen taustaksi, eikä luku sisällä maisemavaikutusten arviointia. Maisemaselvitystä on päivitetty havainnekuvien osalta kaavaehdotukseen.

Voimaloiden näkymistä maisemassa voidaan tutkia ja havainnollistaa näkymäalueanalyysien ja havainnekuvien avulla. Näkymäalueanalyysi on tietokoneella tehty mallinnus, joka ennustaa voimaloiden näkymistä maisemassa saatavissa olevien paikkatietojen, mm. puuston korkeustietojen ja maaston pohjalta. Analyysi ennustaa näkyvyyttä hyvin maaseutu ympäristössä, mutta rakennettuja ympäristöjä se ei osaa huomioida kunnolla. On tärkeää huomata, että näkymäalueanalyysi esittää voimalan näkyväksi tietyssä kohdassa, jos siitä näkyy pienikin osa. Voimaloiden näkyvyys voi siten olla monenlaista myös suurimman mahdollisen näkyvyyden alueilla.

Havainnekuvat ovat tietokonemallinnuksen avulla tehtyjä kuvasovitteita, joissa voimat näkyvät näkymäalueanalyysin perusteella valituista kuvauspisteistä siinä koossa ja sijainnissa, mihin ne on suunniteltu. Havainnekuvien avulla on mahdollista saada vaikutelma voimaloiden mittakaavasta eri etäisyyksiltä tarkasteltuna ja tarkastella voimaloiden näkymisen tapaa erilaisissa ympäristöissä.

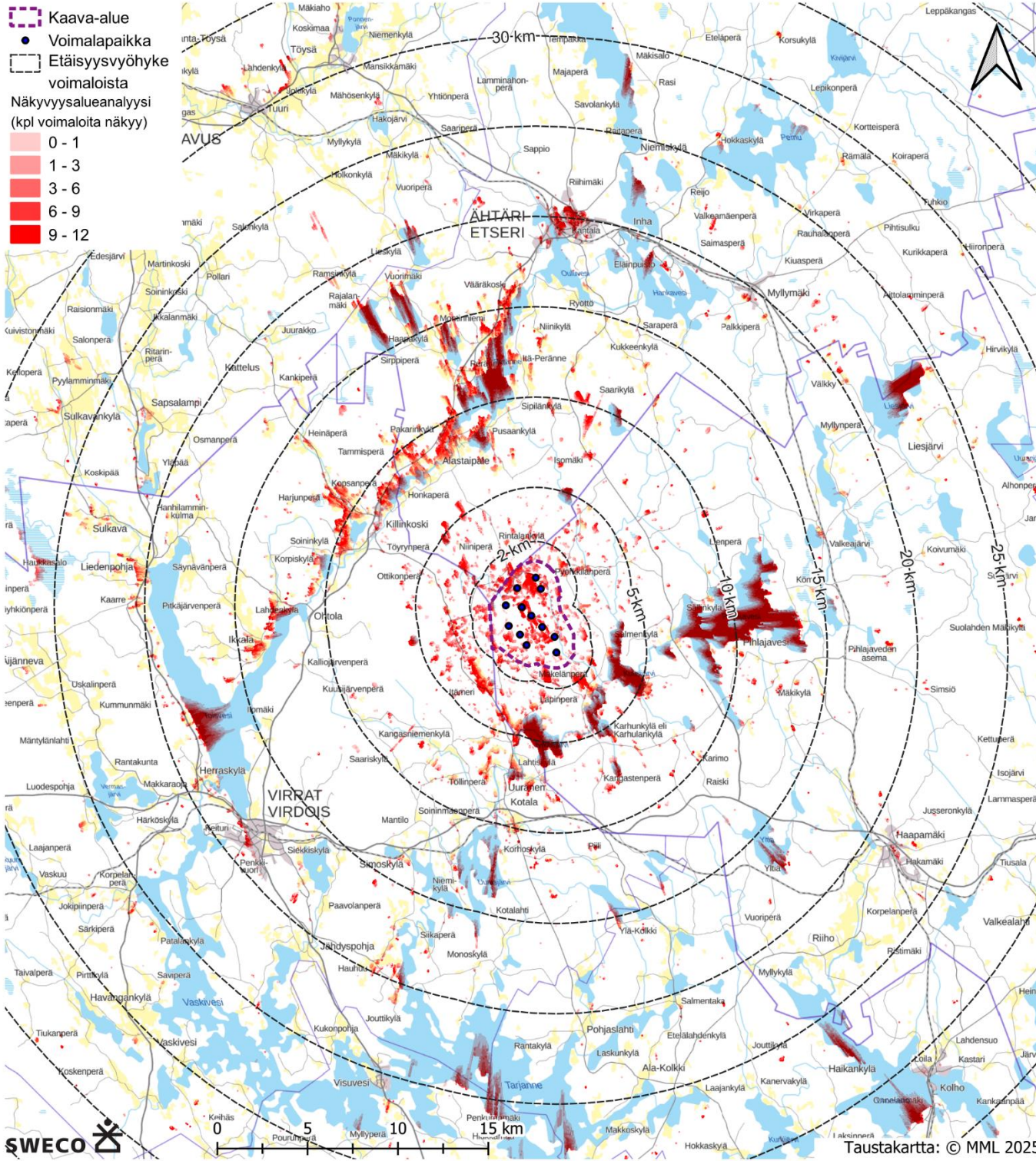
Tarkemmat kuvaukset näkymäalueanalyysien ja havainnekuvien teknisestä toteutuksesta löytyvät YVA-selostuksen osiosta 6.2 Arviointimenetelmät ja epävarmuustekijät.

4.1 Tuulivoimalat maisemakuvassa

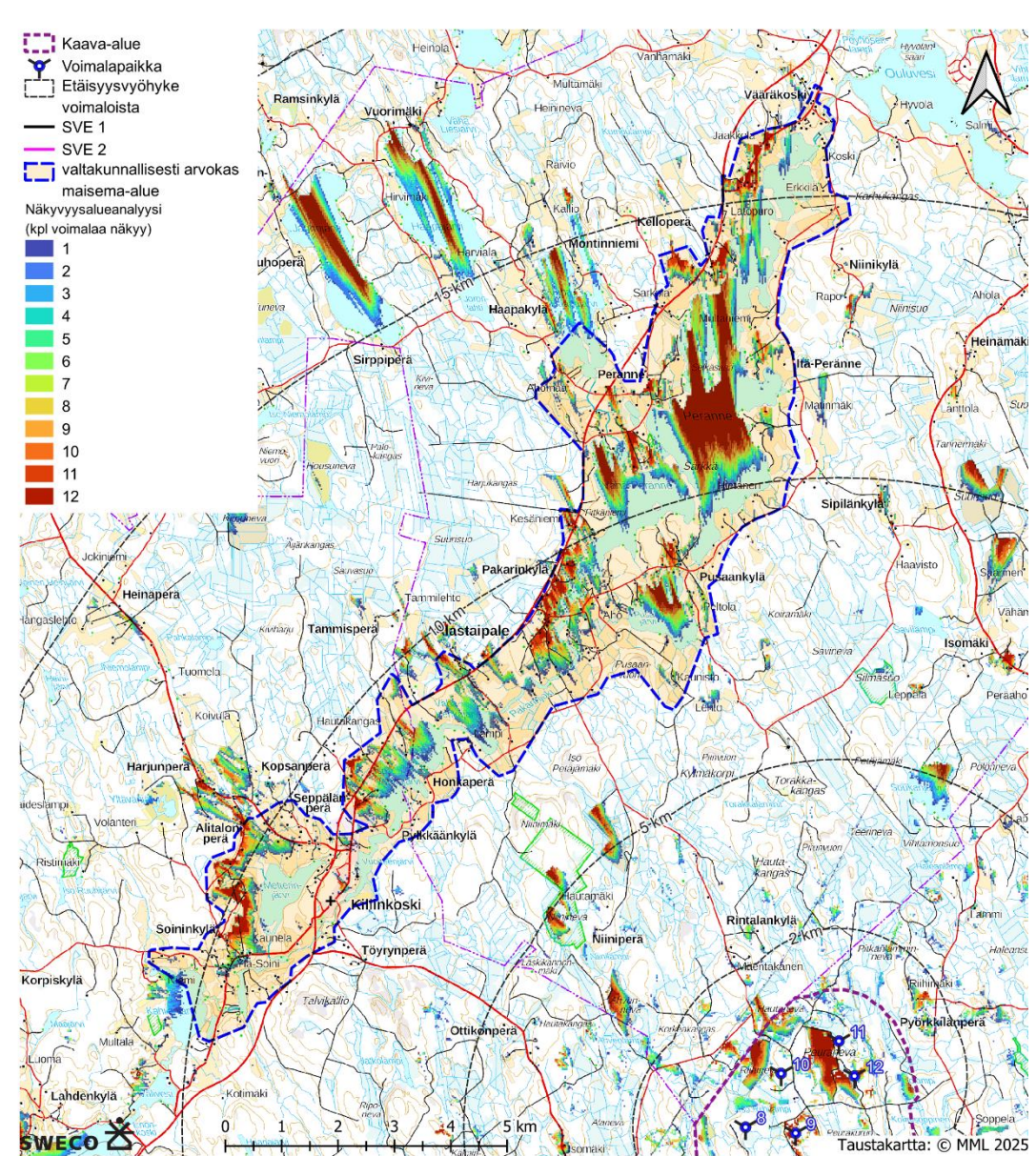
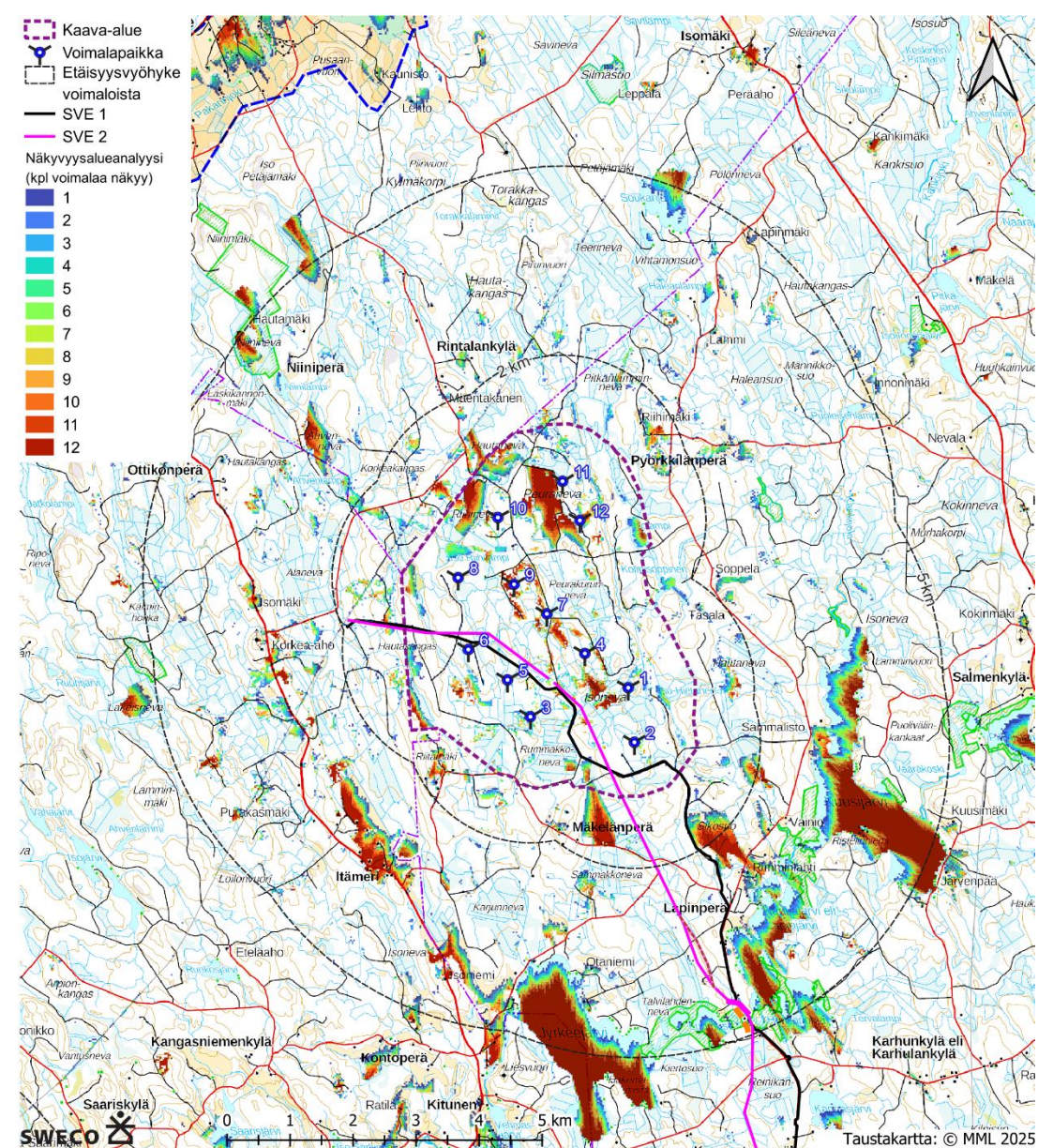
Lehmikorven tuulivoimahanke on vaikutusalueensa selvästi pisimmälle edennyt tuulivoimahanke, ja tuulivoimalat ovat siten uusia elementtejä seudun maisemassa. Hankkeella on kaksi erilaista voimaloiden sijoitteluvaihtoehtoa 12 tuulivoimalan vaihtoehto VE 1, ja 9 tuulivoimalan vaihtoehto VE2, jotka vaikuttavat havainnekuvien perusteella eroavan toisistaan jonkin verran näkymien luonteen osalta. Vaihtoehtojen näkyvyysalueissa ei kuitenkaan ole näkyvyysanalyysin mukaan silminnähden huomattavaa eroa, vaan vaihtoehto näkyy VE2 näkyy sinne, minne myös VE1. VE2 vaihtoehdossa voimaloiden näkyvyys on kuitenkin paikoin osittaisempaa kuin vaihtoehdossa VE1 ja voimaloita näkyy usein kolme vähemmän.

Seuraavien sivujen kuvat havainnollistavat hankkeen näkymistä vaikutusalueella ja sen erilaisissa ympäristöissä. Kaavaehdotusta varten voimaloiden sijoittelua tiivistettiin vaihtoehdosta VE1 ja voimaloiden kokonaiskorkeutta laskettiin 300 metristä 278 metriin.

- Kaava-alue
- Voimalapaikka
- Etäisyysvyöhyke voimaloista
- Näkyvyysalueanalysi (kpl voimaloita näkyy)
- 0 - 1
- 1 - 3
- 3 - 6
- 6 - 9
- 9 - 12

Kuva 110 Näkyväalueanalyyssikartta kuva voimaloiden näkemistä tuulivoimahankkeen vaikutusalueella vaihtoehdossa. Kartasta näkyy, vaikutusten selvä keskittyminen Pihlajaveden vesireitille ja Åhtärin vesireitin luoteispuolelle. Lisäksi tuulivoimalat näkyvät paikallisesti maiseman muihin osiin kaikilla etäisyysvyöhykkeillä.

Kuva 112 Näkymäalueanalyysin tarkennus hankkeen lähivaikutusalueesta (12 voimalaa). Näkyvyys on esitetty havainnollisuuden vuoksi useamman värin skaalalla. Lähialueella näkyvyys on suurinta avoimien järvenselkien ylitse. Voimat näkyvät metsän reunan yli myös esim. Itämeren kylään. Hankealueen ympäristössä on useita hyvin pienialaisia näkymäalueita, joihin voimat näkyvät korkeintaan hyvin vähäisesti, esimerkiksi roottorin lapojen kärjistä.

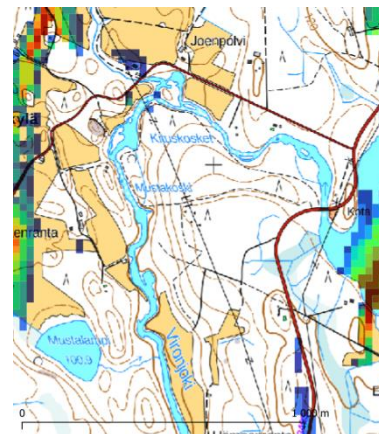
Kuva 113 Näkymäalueanalyysin tarkennus (12 voimalaa). Näkyvyys lähimmillään 6,5 km etäisyydellä voimaloista sijaitsevalle valtakunnallisesti arvokkaalle Åhtärin reitin maisemat maisema-alueelle. Voimaloiden näkyvyys ruhjelaakson luoteispuolen kylliin on maisemallisesti jatkuvaa, joskin näkyvyys vaihtelee kylien sisäisellä tasolla erittäin paljon ja voimat näkyvät pääosin maaston ylitse osittaisesti. Voimat näkyvät vartta myöten noin 10-16 km etäisyyksiltä, joista avautuu avoimia näkymiä järven selän yli ja myös paikallisesti korkeita näkymiä tieltä.

Voimalat vesistömaisemissa

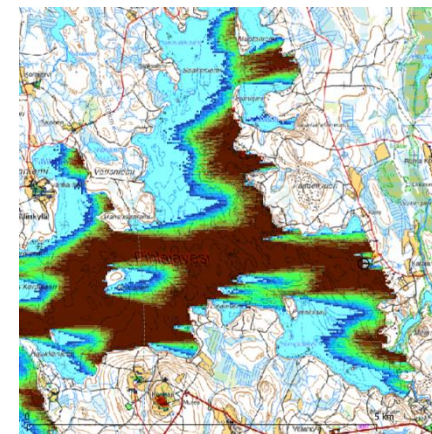
Voimaloiden näkyvyys maisemallisesti tärkeillä vesistöillä on erittäin vaihtelevaa. Moniin vesireittien osiin, kuten kauempana oleville järville ja maisemallisesti hienoille koskikohtille, voimalat eivät näy lainkaan peittävän puuston ja maastonmuotojen vuoksi. Sen sijaan Pihlajaveden vesireitin järville ja Ähtärin reitin Perännejärvelle voimalat näkyvät laajasti. Paikallisia näkymiä avautuu myös Jauhojärvelle, Iso Haapajärvelle, Liesjärvelle ja Toisveden keskiosaan.

Alla olevissa havainnekuvaotteissa voimalat näkyvät selkävesien yli eri etäisyyksiltä, eri ilmansuunnista ja valaistukseltaan erilaisissa olosuhteissa eri päivinä. Kuvista näkee, että voimaloiden näkyvyys on pitkissä järvimaisemissa samankaltaista etäisyydestä riippumatta: voimalat näkyvät horisontin yllä vartta myöten ja niiden suuri mittakaava hahmottuu suhteessa puuston selkeästi matalampaan korkeuteen. Mitä kauempaa voimaloita katsotaan, sitä pienempinä ne kuitenkin fyysisesti näkyvät vesirajasta kuvattuna.

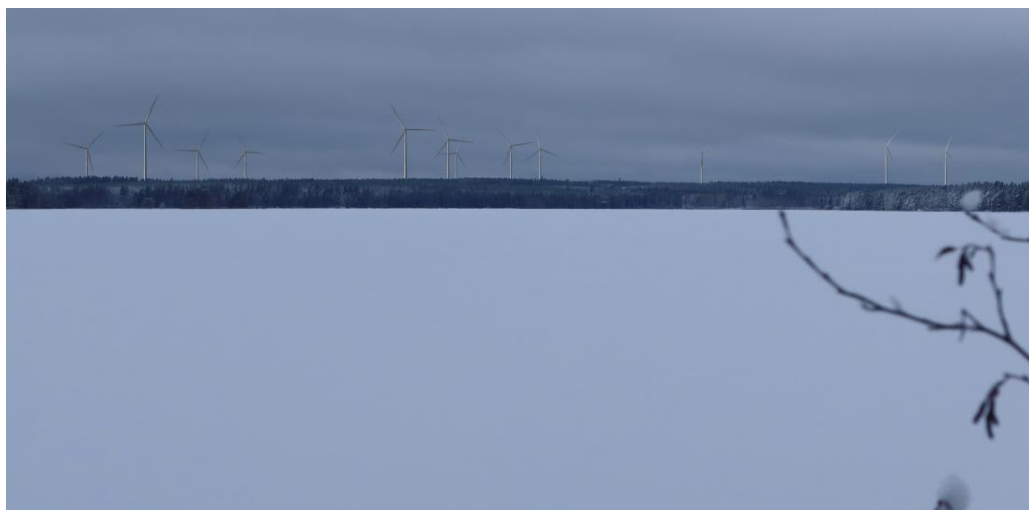
Voimaloiden näkyvyyteen vaikuttavat suuresti sääolosuhteet ja valaistus. Kuusijärven kuvassa voimalat lähes häviävät maisemaan varjoisuuden ja vaaleiden pilvien yhteisvaikutuksesta. Pihlajaveden kuvassa taas valon suunta korostaa voimaloiden näkymistä maisemassa. Voimala-alue näkyy Pihlajaveden ja Kuusijärven suuntaan myös huomattavasti laajempina kuin Perännejärvelle, josta katsottuna voimaloiden ryhmä on tiiviimpi.

Kuva 114 Seudun arvokkaille koskikohtille voimalat eivät näy vesireitin kapeuden ja puustoisuuden vuoksi. Näkymäalueanalyysitarkennuksessa Kituskosket.

Kuva 115 Järville ja niiden rannoille voimalat näkyvät osin laajasti. Näkymäalueanalyysitarkennuksessa Pihlajaveden itäosaa.

Kuva 116 Havainnekuvaote Kuusijärvi (5,2 km voimaloista).

Kuva 117 Havainnekuvaote Perännejärven laavu (11,8 km voimaloista)

Kuva 118 Havainnekuvaote Pihlajavesi / Seurakunnan leiri-saari (13,2 km voimaloista)

Voimalat kylämaisemissa

Voimaloiden näkyminen kylämaisemassa ei ole yksiselitteisesti arvioitavissa, sillä voimalat näkyvät niihin useimmiten puuston ylitse osittaisesti. Osittaiseen näkymiseen viittaa kuvissa näkymäalueen vyöhykkeellisyys, joka tarkoittaa pääsääntöisesti, että voimalat häviävät vyöhykkeillä liikkussa yksitellen kokonaan näkymästä, useimmiten puunlatvojen taakse. Voimaloiden näkyvyys on monissa kylissä suurinta selänteen reunaan sijoituvilta pellon reunoilta ja peltoteiltä, joissa ei kuitenkaan yleensä liikuta kuin harvoin maatalouskoineilla. Esimerkiksi Soinin kylän RKY-alueella ja sen ympäristössä voimalat näyttäisivät analyysikartan perusteella näkyvän laajasti, mutta todellisuudessa reiteiltä havaittava näkyvyys on vähäisempää. Toisaalta vaikutusalueelta löytyy myös kyliä, joissa näkymät voimaloille avautuvat eniten juuri asutukselta käsin, kuten hankkeen lähialueella sijaitseva Itämeren kylä ja Ähtärin reitillä sijaitseva Pakarin kylä. Niissäkään näkyvyys ei kuitenkaan ole vesistönäkömien tavoin pitkä. Vaikutusalueella on myös pienipiirteisempää kyläasutusta ja mäki-asutusta, joka sijoittuu usein mäkiä päälle mm hankkeen lähivaikutusalueelle. Voimalat näkyvät vähäisesti tai osittaisesti näihin paikallisiin kohteisiin. Muutamien kilometrin säteellä voimaloista ne voivat näkyä yllätyksellisesti eri kokoisina toisiinsa verrattuna. Lähimmät voimalat voivat näkyä selvästi enemmän kuin kauemmat voimalat.

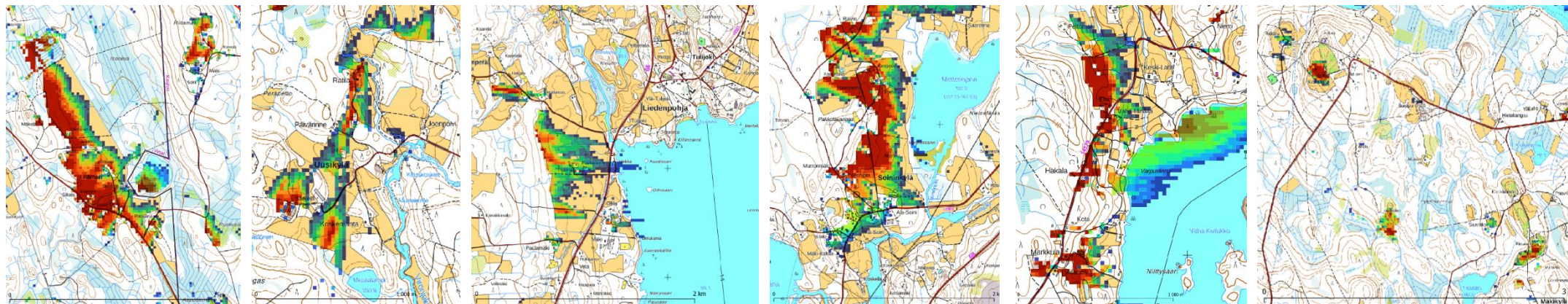

Kuva 119 Voimalat näkyvät puuston yli osittaisesti Kitusen kulttuurimaiseman tienristeykseen. Havainnekuvaote Kitusen kulttuurimaisema (6,7 km voimaloista)

Kuva 120 Voimalat näkyvät Soininkylään vaihtelevasti laakson kaakkoispuolisen selännereunan yli. Havainnekuvaote Soininkylä (9,6 km voimaloista)

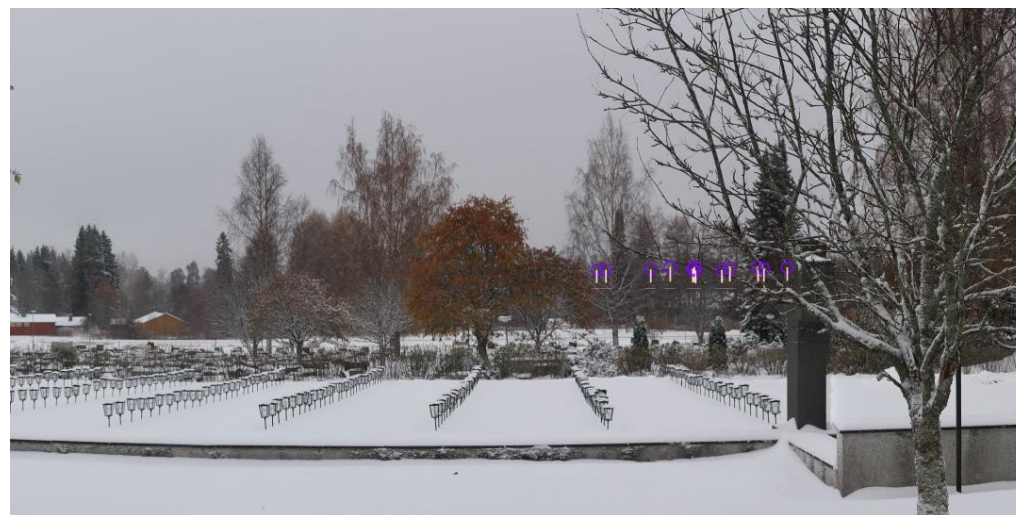
Kuvat 121-126 Näkymäalueanalyysin tarkennukset kuvaavat voimaloiden näkyvyyttä kylämaisemissa. Voimalat näkyvät kyliin paikoitellen ja yleensä osittaisesti metsän reunan yli. Kuvissa Itämeren kylä, Uusikylä, Liedempohja, Soininkylä, Lahdenkylä ja Keuruun puolen mäki-maastoon sijoittuvaa hajanaista kylärakennetta Pihlajaveden eteläpuolelta.

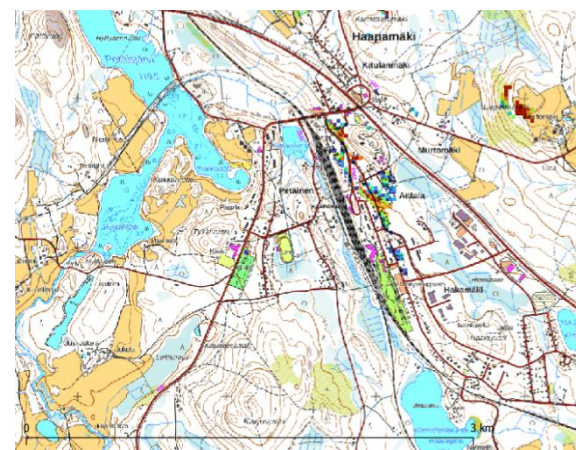
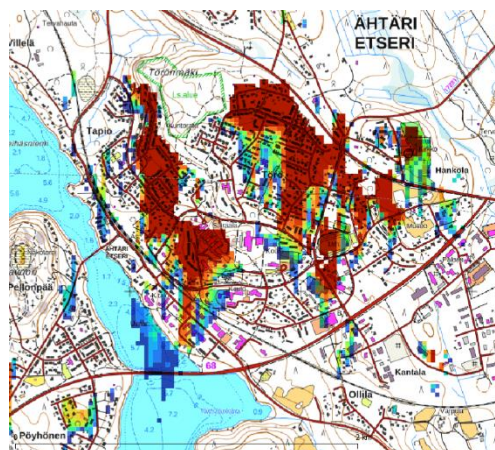
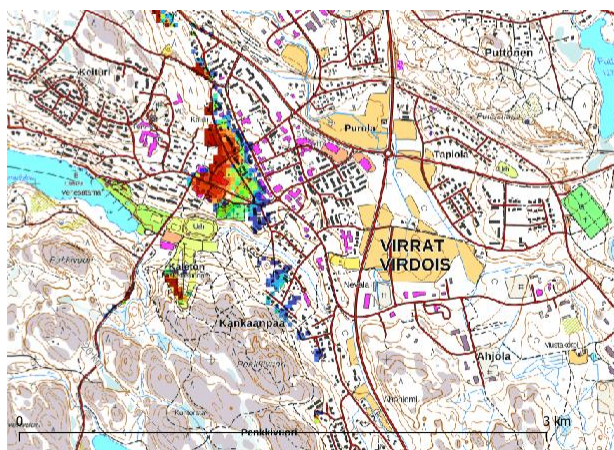
Voimamalat taajamissa

Vaikutusalueen taajamat, Ähtärissä, Virroilla ja Keuruun Haapamäellä sijoittuvat kaikki Lehmikorven tuulivoimahankkeen kaukovaikutusalueelle. Erityisesti Ähtärin, mutta myös Virtain taajamassa on rinnemaastoa, joilta voisi periaatteessa avautua selkeitä näkymiä voimaloille päin. Myös näkymäalueanalyysi esittää taajamiin näkyvyyttä, joskin se ei huomioi rakennetun ympäristön peittävää vaikutusta mallissa.

Käytännössä näkyvyyttä taajamiin ei ole pystytty määrittämään. Näkyvyyttä testattiin Ähtärin urheilukentän katsomosta ja kirkon edustalta, mutta kumpaankaan voimalat eivät kuvasovitteissa näkyneet. Syynä on etäisyyden ja rakennetun ympäristön elementtien yhdistelmä. Etäisyyden vuoksi voimalat näyttäisivät taajamissa jo hyvin pieniltä ja käytännössä ne siksi jäivät maisemaltaan vaihtelevassa ympäristössä rakennusten ja puiden taakse lähes täydellisesti. Tilanne vaikutti samankaltaiselta myös Virtain pienemmältä näkymäalueella, joskaan sieltä ei laadittu kuvasovitteita. Keuruun Haapamäen taajamaan voimalat eivät voi näkyä. Karttatarkastelun perusteella todennäköisin paikka taajamissa voimaloiden näkemiseen on näkymä Ähtärin museon pellon yli. Kirkontorneista ja ylhäältä rakennuksista voimalat voivat toki näkyä muutenkin. Ähtärin näkymäalueilla on kuitenkin pääasiassa matalia rakennuksia.

Kuva 127 Ähtärin kirkon kuvasovite havainnollistaa voimaloiden pientä mittakaavaa kaukonäkymässä. Voimalat eivät näkyneet kirkon edustan, eivätkä urheilukentän katsomon kuvasoviteisiin.

Kuvat 128-130 Näkymäalueanalyysin perusteella voimalat näkyisivät erityisesti Ähtärin taajamaan, mutta kuvasovitteissa näkyvyyttä ei havaittu. Näkymäalueanalyysi ei huomioi rakennetun ympäristön vaikutusta. Analyysin otteissa Virtain ja Ähtärin keskusta ja Haapamäen aseman taajama.

Voimalat korkealta katsottuna

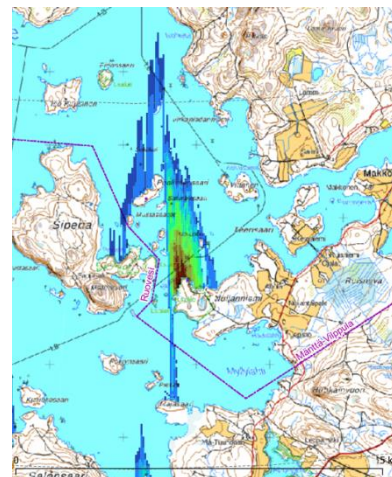
Vaikutusalueen maasto on vaihtelevaa, minkä vuoksi voimaloita kohti voi paikoin avautua näkymiä korkealta. Näkymiä on harvassa, sillä yleensä korkeat kohdat ovat metsäisiä. Korkeita tienäkymiä avautuu ainakin kahdesta kohtaa Ähtärin vesireitin varrelta peltojen ylitse. Korkeat näkymät ovat hyvin paikallisia, mutta korostuvat tiemaisemassa erityisinä kohtina. Ylhäältä katsoessa voimalat näyttävät suuremmilta kuin maantasolta katsottuna. Voimalat sijaitsevat myös itse melko korkealla seudun maastossa, minkä vuoksi ne näkyvät korkealta katsoessa selkeästi maaston yläpuolella. Korkeita näkymiä voi syntyä myös esimerkiksi laajojen metsänhakkuiden tuloksena, mutta tuolloin ne eivät yleensä sijoitu keskeisten reittien varrelle.

Kuva 131 Havainnekuvaote VE1 Lahdenkylä (13,0 km voimaloista), maakunnallisesti arvokkaan alueen ulkopuolelta.

Voimalat kaukonäkymissä

Voimaloita kohti avautuu joitakin yksittäisiä näkymiä hyvinkin kaukaa järviltä. Näkymät ovat kuitenkin pääsääntöisesti niin osittaisia ja kaukaa, että niitä voi olla vaikea havaita ilman kiikareita puuston ja maaston ylitse.

Kuva 132 Kartassa on näkymä Mänttä-Vilppulan Nuijaniemeen Tarjannejärvelle. Näkyvyysalueen vyöhykkeellisyydestä, voimaloiden etäisyydestä ja punaisen näkymäalueen pienuudesta voidaan päätellä, että näkyvyys kallioiselle niemelle on vähäistä tai erittäin vähäistä.

4.2 Sähkönsiirtoreitit maisemassa

Lehmikorven tuulivoimahankkeelle on suunniteltu kolme vaihtoehtoista sähkönsiirtoreittiä, joista yksi on kokonaan maakaapelivaihtoehto ja kaksi muuta pääosin ilmajohtovaihtoehtoja.

SVE1 maakaapeliratkaisun reitti seurailee etelästä hankealueelle tiestöä, sijoittuen tien pientareelle, pääosin metsän reunaan. Kaapelin reitti näkyy maisemassa tien vähäisenä levennyksenä. Se sijoittuu harjumaastoon sekä hankealueen eteläpuolella, että pääosin myös hankealueella. Hiekkamaa on loivapiirteistä, eikä erotu maastonmuodoiltaan erityisesti ympäröivästä eri ikäisestä talousmetsästä. Myös kasvillisuus selvityksen mukaan reittien linjaukset ovat pääosin kasvillisuudeltaan pirstoutuneita ja talouskäytössä olevia kangasmetsiä sekä ojitettuja soistumia. Luonnontilaista metsää ja suota ei ole paljon (Granroth & Ahlman 2023b). Reitille sijoittuu kolme pohjavesialuetta. Reitin pohjoisin osa, hankealueelta länteen on moreeniimaastoa. Hankealueen länsireunassa linjaus ylittää kallioisen mäennyppylän, jonka ylitse johto menee mahdollisesti suojaputkessa.

Maakaapelin reitin varrelle, Hankajärven kodalle ja sen pohjoispuolelle sijoittuu avoimia kulttuuriympäristöjä, muun muassa maakunnallisesti arvotetut Lapin ja Reinikan tilat. Linjaus sijoittuu paikallisesti aivan Reinikan tilan piha-piiriin. Reinikan tilan eteläpuolella sijaitsee luonnonmaiseman kannalta arvokas koskikohde. Reinikankoski on virtavesialue Hankajärven ja Luomuksen järvien välissä. Se osa Pihlajaveden reitin Natura-aluetta. Koskikohdalla on myös useita pienempiä luonnonsuojelualueita. Tie ylittää kosken nykyisellään noin 6 m leveällä sillalla, jonka vierelle sijoittuu nykyinen sähköjohto. Maakaapeli joko yhdistetään siltarakenteeseen tai sitten sille täytyy raivata tilaa kasvillisuudelta, sillan viereltä.

Nykyisellään koski on arvokas virtavesiympäristön lisäksi erityisesti lehtoluontonsa ansiosta. Reinikankosken ympäristön seitsemän arvokasta lehtokohdetta on kartoitettu sähkönsiirtolinjan osalta Keuruun Lehmikorven tuulivoimapuiston 110 kV voimajohdon kasvillisuus selvityksessä (Granroth & Ahlman 2023b). Reinikankoskella on ollut aikanaan myös kolme jauhomyllyrakennusta. Myllytoiminta lienee alkanut jo 1600-luvulla ja se loppui 1960-luvulla. Myllyistä on enää jäljellä joitakin osia, jotka on siirretty kuivalle maalle virtaveden kunnostuksen yhteydessä. (My Pihlajavesi 2023)

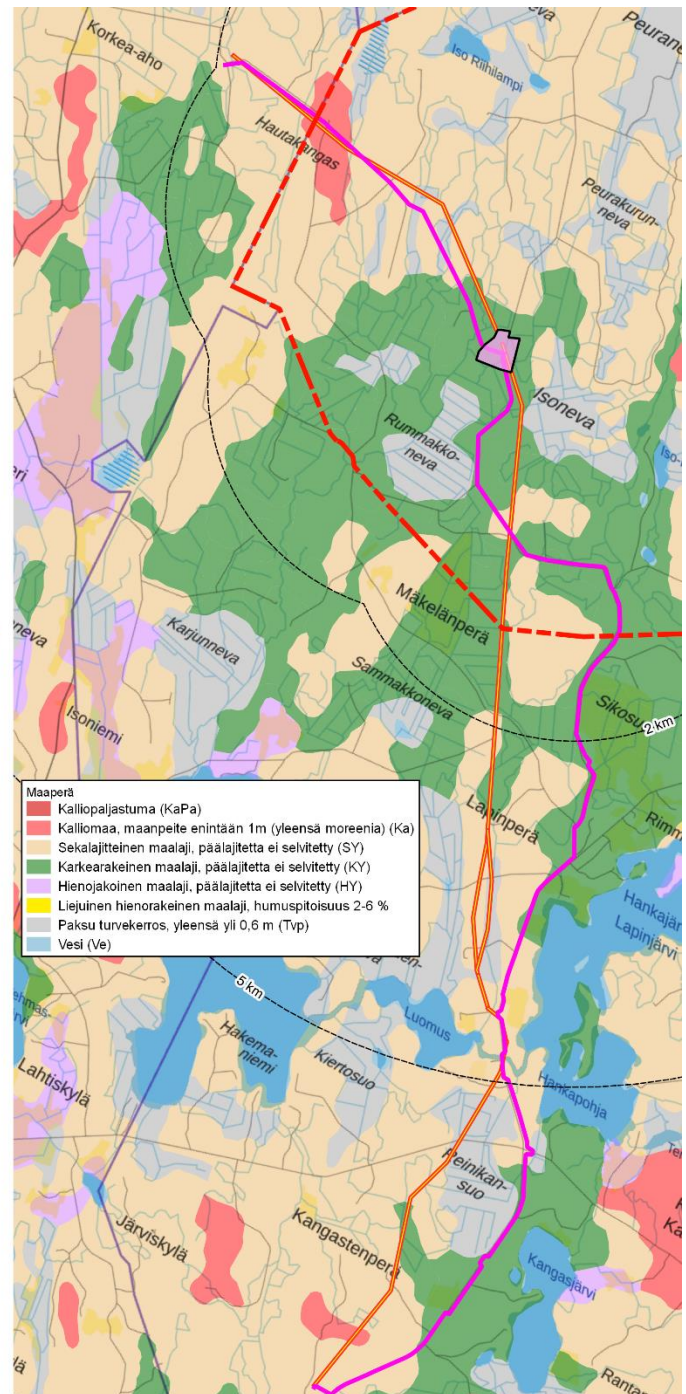
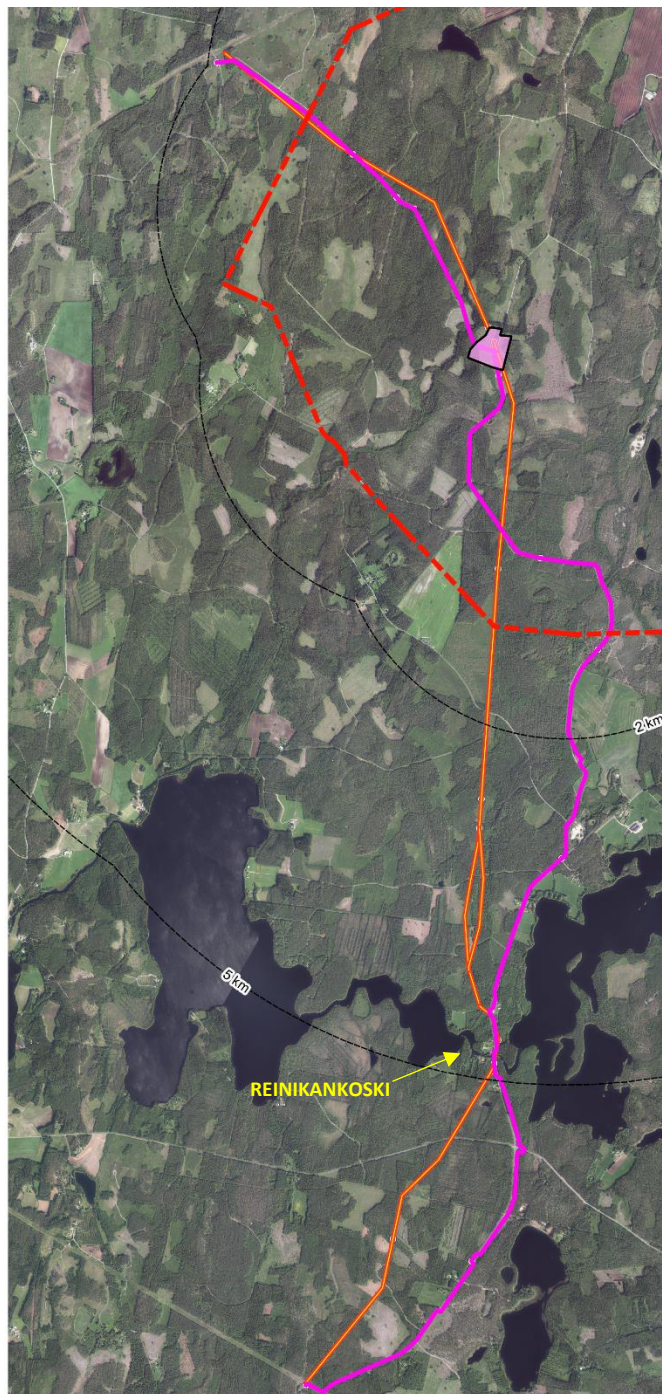
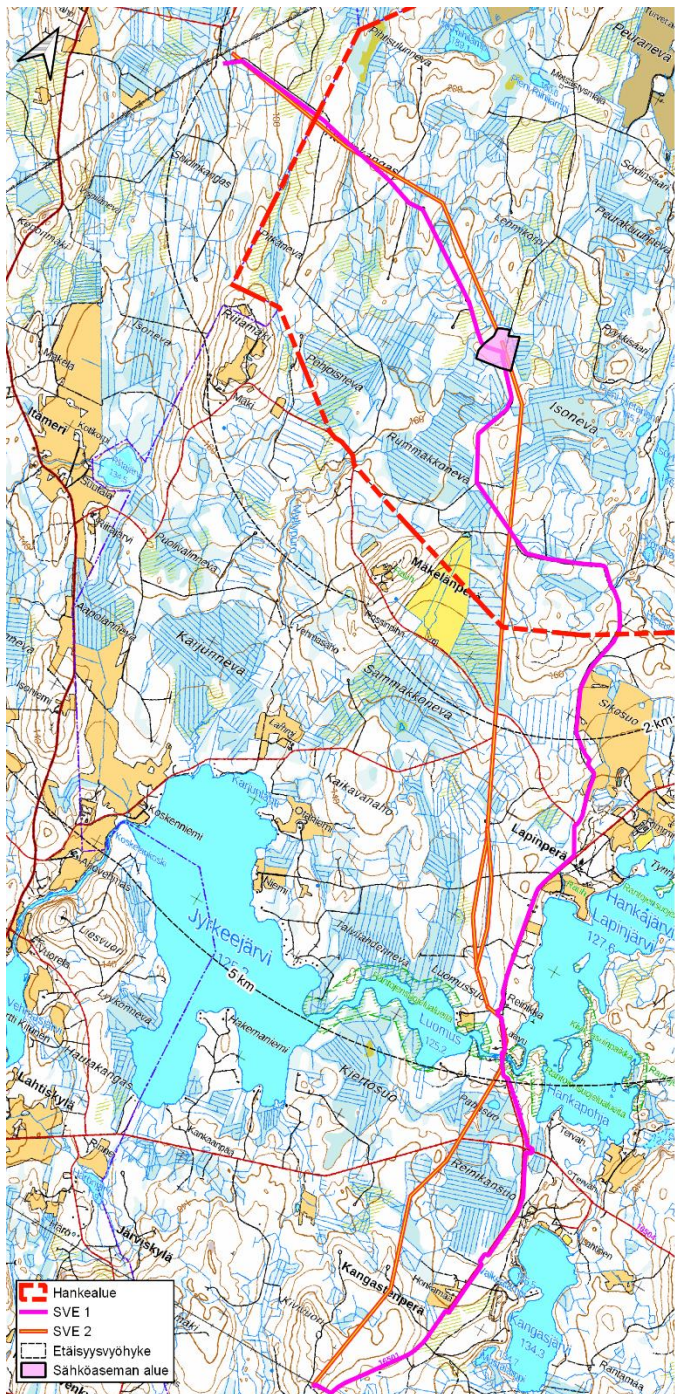
SVE2a ilmajohto- ja maakaapelireitin ilmajohto sijoittuu loivapiirteiseen metsämaisemaan. Kuten maakaapelireitilläkin, metsät ovat eri kasvuvaiheissa olevia talousmetsiä. Painanteissa on soistumia. Linja sijoittuu pääosin erilleen maiseman arvokohteista, rakennuksista, merkittävistä maastonmuodoista ja vanhoista metsistä. Reitin molemmissa päätteissä voimalinja sijoittuu kuitenkin maastossa ympäristöään korkeammalle kohdalle. Pohjoispään lähellä, hankealueen reunan kohdalla, korkein kohta sijoittuu Hautakankaan kalliolle jopa noin 190 m mpy. Hautakankaan ympäristössä on tehty paljon metsän hakuita, mikä voi lisätä sähkönsiirron näkyvyyttä tuolla suunnalla.

Linjaus SVE2a ylittää Pihlajaveden reitin Natura-alueen niin ikään Reinikankosken kohdalla maakaapelilla. Toisin kuin vaihtoehdossa SVE1, maakaapeli ei sijoitu Reinikan tilan piha-piiriin vaan ohittaa sen eteläpuolelta noin 20 m päästä pihasta. Maisemakuvassa ilmajohto näkyy erityisesti kohdissa, jossa se risteää teiden kanssa. Reinikankoskella näkyvyys on samankaltaista kuin vaihtoehdossa SVE1.

SVE2b ilmajohto- ja maakaapelireitin linjaus on pääpiirteisissään sama kuin SVE2a, mutta Reinikankosken ympäristön se ylittää ilmajohtolla, ilmajohton ulottaessa noin 150 m koskesta pohjoiseen asti. Reinikan talon eteläpuolella ja vesistöön laskevan pienemmän uoman kohdalle on suunniteltu paikallinen maakaapeliratkaisu.

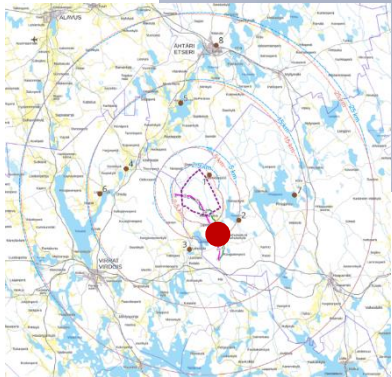
Kuvat 133-134 Reinikankoski ja sen lehtoluontoa. Ylempi kesäkuva: Granroth & Ahlman 2023b.

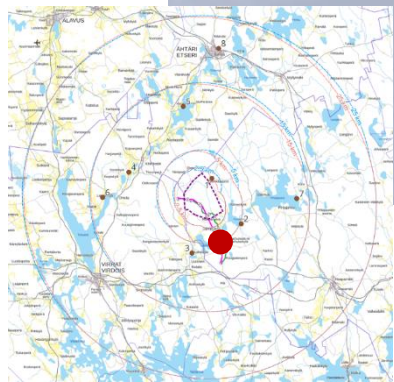
Kuvat 135-137 Sähkösiirron reitit maastokartalla, ilmakuva ja maaperäkartalla.

HAVAINNEKUVAPISTE 9, SÄHKÖNSIIRTOREITTI / REINIKANKOSKI

Kuva 138 Havainnekuva SVE 1, maakaapeli (4,8 km voimaloista). Tiemaisema Reinikankoskelta pohjoiseen. Maakaapelilinja on sijoitettu nykyisen sähköjohdon vierelle.

Kuva 139 Havainnekuva SVE 2b (4,8 km voimaloista). Tiemaisema Reinikankoskelta pohjoiseen. Suunniteltu sähkönsiirtolinja ylittää Reinikankosken ilmajohdolla ja maisema muuttuu avoimemmaksi.

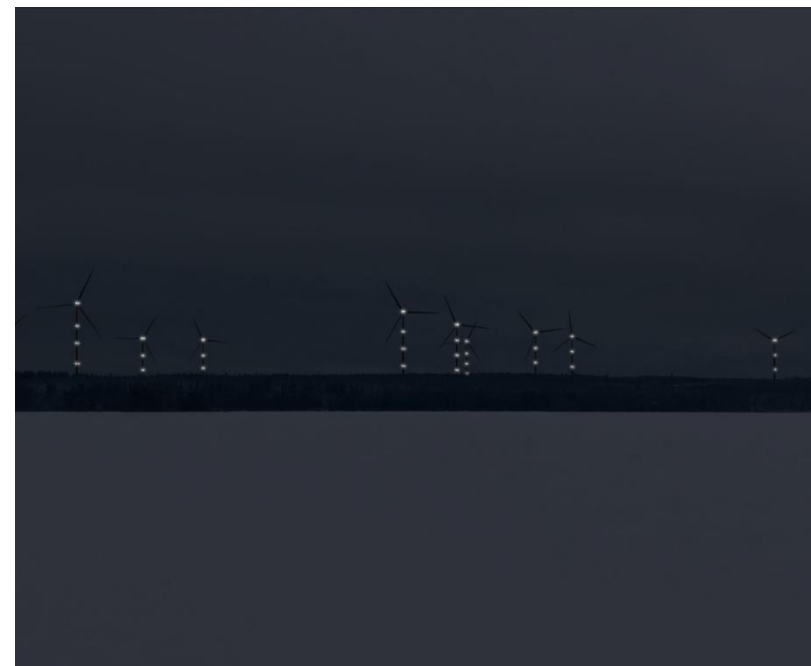

4.3 Voimalat pimeässä maisemassa

Voimalat näkyvät maisemassa linkkimastomaisesti. Oheiset otteet pimeään ajan havainnekuvista esittävät Lehmikorven voimaloiden näkymistä eri tavoilla. Yleisesti ottaen valojen aiheuttama muutos maisemaan on huomattavampi luonnonmaisemaltaan arvokkailla järvillä kuin kulttuurimaisemissa, jossa öiset valonlähteet eivät ole maisemassa yhtä vieras elementti. Vaikutelman voimakkuus riippuu kuitenkin myös etäisyydestä ja näkyvyyden mahdollisesta osittaisuudesta. Roottorien lavoissa ei ole valoja, joten valot eivät näy suoraan moniin kohteisiin, johon näkyy ainoastaan roottorin lavan osia.

Kuva 140 Laajoissa järvimaisemissa voimalat näkyvät valopistejoukkona, joka rytmittyy nauhamaisesti horisontin ylle. Ote pimeään ajan havainnekuvasta Pihlajavesi / Seurakunnan leirisaari (13,2 km voimaloista)

Kuva 141 Lähempänä voimaloista järven yli katsoessa vaikutelma on samantapainen, mutta hallitsevampi, sillä voimalat näkyvät suurempana. Ote hämärän ajan havainnekuvasta Kuusijärvi (5,2 km voimaloista). Hämärään aikaan valot ovat pimeää aikaa kirkkaammat ja välkkyvät. Hämärän ajan tilannetta esittävät kuvat on laadittu täydentävänä aineistona kaava-ehdotusvaiheessa.

Kuva 142 Ote hämärän ajan havainnekuvasta VE1 Pyörkkilänperän isoaho (1,6 km voimaloista). Hämärään aikaan valot ovat pimeää aikaa kirkkaammat ja välkkyvät. Hämärän ajan tilannetta esittävät kuvat on laadittu täydentävänä aineistona kaavaehtosvaiheessa.

Kuva 144 Ote hämärän ajan havainnekuvasta Kitusen kulttuurimaisema (6,7 km voimaloista). Hämärään aikaan valot ovat pimeää aikaa kirkkaammat ja välkkyvät.

Kuva 143 Ote pimeän ajan havainnekuvasta Soininkylä (9,6 km voimaloista)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vaikutusalueen maisemassa on selkeitä maisemallisia ja kulttuuriympäristöllisiä arvoja ja seudun maisemakuva on vaihteleva. Kulttuurihistoriallisesti alue sijoittuu suomen ei heimojen alueiden väliselle vaihtumisvyöhykkeelle. Myös kasvillisuuden kannalta alue sijoittuu keskiboreaalisen ja eteläboreaalisen vyöhykkeen rajalle. Paikallisia kohteita lukuun ottamatta maiseman arvot on kartoitettu ja arvotettu eri arvoalueiden kategorioissa verrattain huolellisesti, joten tuulivoiman vaikutukset maisemaan ja sen arvoihin ovat havaittavissa pääosin suoraviivaisesti.

5.1 Luonnonmaiseman arvot – Koskien ja järvien maisemat

Selvityksessä tarkasteltavan vaikutusalueen luonnonmaisemallinen arvo syntyy erityisesti vesistöistä ja niiden muodostamista monimuotoisista vesireiteistä. Vaikka vesistöjen rannat ovat puustoisia, vesistömaiseman rikkaus hahmottuu seudulla liikkua helposti. Teiden silta- ja kannaskohdilta avautuu näkymiä avoimille järvenselille ja monille koskipaikoille. Ähtärin vesireitti on myös mahdollista nähdä paikoin ylhäältä, ruhjelaakson reunaan seurailevalta tieltä käsin.

Järvien rannat ovat maaperältään ja maankäytöltään erilaisia, mikä näkyy vesistömaisemien luonteessa. Osa vesistömaisemista on kulttuurivaikutteisia ja pitkään jatkuneen maatalouden muovaamia. Toiset taas ovat jopa erämaamaisia. Luonnonmukaisia ranta-alueita on otettu lähivuosisikymmeninä loma-asutuksen käyttöön, mutta loma-asutus ei silti näy nykyisellään kovin paljon maisemakuvassa.

Vesistömaiseman kauneimpia yksityiskohtia ovat suojaisat koskikohdat. Koskiakin seudulla on monenlaisia: pieniä lähes luonnontilaisia koskia metsän keskellä, muokatumpia tieympäristöjä ja historiallisen teollisuuden valjastamia kohteita. Koskiluontoa on paikoin myös ennallistettu.

5.2 Kulttuurimaiseman arvot – Maakuntien kohtauspaikka

Seutu sijaitsee historiallisen Hämeen ja Pohjanmaan välissä ja niiden lisäksi sen kulttuurimaisemassa on savolaisia vaikutteita. Nykyisellään tuulivoimahanke sijoittuu kolmen maakunnan, Keski-Suomen, Etelä-Pohjanmaan ja Pirkanmaan rajalle. Pohjalaiset, hämäläiset ja savolaiset vaikutteet näkyvät esimerkiksi alueen erilaisissa maatalojen tyypeissä ja maankäytössä. Raja eri kulttuuripiirien välillä ei ole selkeä, mutta kuitenkin jonkin verran havaittavissa vaikutusalueen laajassa maisemassa liikkua. Visuaalisesti selkeimmin erottuvat pohjalaisvaikutteet korostuvat erityisesti Ähtärin reitille saavuttaessa. Hankkeen lähi-vaikutusalueella on sekä itäiselle Suomelle tyypillistä mäkiäsuutusta että pohjalaistyylinen talonpoikaistila ja myös jonkin verran vaikutusalueen eteläosille tyypillisintä kyläasutusta. Myös kirkkoarkkitehtuurissa on moninaisuutta.

5.3 Tuulivoima maisemakuvassa – Haastaa arvoalueita, näkyy muuten suppeasti

Tuulivoimapuiston näkyvyys maisemassa on vaihtelevaa ja jonkin verran erilaista verrattuna esimerkiksi Pohjanmaan puolelle, tasaisempiin maisemiin, suunniteltuihin kohteisiin. Metsäisellä seudulla tuulivoiman näkyvyys maisemakuvassa on yleisesti ottaen suppeaa. Lehmikorven tuulivoimahankeen tapauksessa metsäisyys ja maastonmuodot vaikuttavat yhdessä peittävän näkyvyyttä verrattain hyvin myös monille kauempana sijaitseville avoimille alueille.

Tuulivoima muuttaa maisemakuvaa erityisesti vaikutusalueen keskeisillä laajoilla arvoalueilla, Ähtärin reitin maisemien valtakunnallisella maisema-alueella ja Pihlajaveden vesireitille sijaitsevilla luonnonmaisemaltaan arvokkailla järvillä. Maisemavaikutukset keskittyvät hyvin selkeästi juuri näihin kahteen kokonaisuuteen. Ähtärin reitin maisemakokonaisuuteen sijoittuu myös monia pienempiä arvoalueita, joiden vaikutusten erillinen arvioiminen YVA-selostuksessa tulee korostamaan entisestään arvoalueille kohdistuvia vaikutuksia. Lehmikorpi on vaikutusalueensa pisimmälle edennyt tuulivoimahanke, ja voimalat ovat siten arvoalueiden maisemassa kokonaan uusi elementti. Arvoalueiden vaikutuksia lieventävänä tekijänä voidaan mainita etäisyys. Maiseman arvot sijoittuvat eniten välivaikutusalueelle. Välivaikutusalueella tuulivoimaloiden asema maisemakuvassa ei ole enää niin hallitseva kuin lähempänä.

6 LÄHTEET

Asunmaa, R. 2014. Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Ehdotukset Etelä-Pohjanmaan maakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi OSA 2. Päivitys- ja täydennysinventointi. Etelä-Pohjanmaan liitto. https://epliitto.fi/tiedostot/ehdotukset_maisema-alueiksi_2_2014.pdf

ELY-keskus 2023. Lehmikorven tuulivoima, Keuruu. Yhteysviranomaisen lausunto ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta. KESELY/369/2023.

Etelä-Pohjanmaan liitto 2005. Kokonaismaakuntakaava. <https://epliitto.fi/aluesuunnittelu-ja-liikenne/maakuntakaavat/kokonaismaakuntakaava>

FCG 2022. Tuulienergian mahdollisuudet maakuntakaavassa Pirkanmaalla Osa III – näkyvyysanalyysit. Selvitys. Pirkanmaan liitto. https://tieto.pirkanmaa.fi/kaava/assets/pdf/nahtavillaolo/taustaselvitykset/Tuulialueet_Maisemavaikutusarviointi.pdf

Geologian tutkimuskeskus 2023. Maaperäkartan paikkatiedot.

Granroth, K. & Ahlman, S. 2023a. Keuruun Lehmikorven tuulivoimapuiston kasvillisuus selvitys 2023. Ahlman Group Oy.

Granroth, K. & Ahlman, S. 2023b. Keuruun Lehmikorven tuulivoimapuiston 110 kV voimajohdon kasvillisuus selvitys 2023. Ahlman Group Oy.

Jaakkola, R 2009. Vesiteitä kyliin ja kirkolle. Ähtärin kulttuuriympäristöohjelma 2009. <https://ahtari.fi/index.php/vapaa-aika-ja-liikunta/kulttuuri-toimi/kulttuuriymparistoohjelma>

Keski-Suomen liitto 2016. Keski-Suomen maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt 2016, kohdeluettelo. https://keskisuomi.fi/wp-content/uploads/2020/09/25246-MAAKUNNALLISESTI_MERKITTAVAT_RAKENNETUT_KULTTUURIYMPARISTOT_2016_15_8_2017.pdf

Keski-Suomen liitto 2017a. Keski-Suomen maakuntakaava.

Keuruun kylät 2023. Verkkosivusto. <https://www.keuruunkylat.fi/kylat/karimo/18-kylat/pihlajavesi>

Keuruun museosäätiö 2023. Verkkosivusto. <https://www.keuruunmuseo.fi/index.php/kohteet/pihlajaveden-kirkot>

Koski, K. 2016. Keski-Suomen valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet 2016. Keski-Suomen liitto, Pro Agria Etelä-Suomi ry. https://keskisuomi.fi/wp-content/uploads/2020/09/24753-KS_maisemainventointi_raportti_lopullinen_2016.pdf

Luonnonvarakeskus 2023. Paikkatiedot.

Maanmittauslaitos. Sisältää Maanmittauslaitoksen vanhoja painettuja karttoja

Metsähallituksen perinnebiotooppiaineisto, saatu Metsähallitukselta

Muhonen, M. 2005. Keski-Suomen maakunnallinen maisemaselvitys. Maisemallinen osa-aluejako. Keski-Suomen ympäristökeskus. https://www.skjkl.fi/Saarijarvi/Tarvaala/K-S_makunnallinen_maisemaselvitys.pdf

Museovirasto 2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. http://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx

Museovirasto 2023. Kulttuuriympäristön palveluikkuna. https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=200841

My Pihlajavesi 2023. My Pihlajavesi – sivusto ja maasto-opasteet. Pihlajaveden asema, Leader Vesuri-ryhmä, Euroopan maaseuturahasto, Gallen-Kallelan Museo, Finsilva. <https://mypihlajavesi.fi/>

Niukko, K. 2017. Etelä-Pohjanmaan maakunnallinen rakennusinventointi 2016–2017. Päivitetty 2019. Etelä-Pohjanmaan liitto. https://epliitto.fi/tiedostot/B_84_Maakunnallinen_rakennusinventointi_2016-17_korjattu_versio.pdf

Pirkanmaan liitto 2013. Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys inventointi: Ehdotus maakunnallisiksi maisema-alueiksi 2013. Pirkanmaan maakuntakaava 2040. https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/Pirkanmaan%20maakunnallisesti%20arvokkaiden%20maisema-alueiden%20päivitys inventointi%20RAPORTTI%202013_pieni.pdf

Pirkanmaan liitto 2016a. Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016. https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/raku_27052016.pdf

Pirkanmaan liitto, 2016b. Kulttuurimaisemat 2016: Pirkanmaan maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet. Alkuosa: https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/A_osa_Kulttuurimaisemat_korj_15032017.pdf Virtain kohdekortit: https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/sites/default/files/Virrat_korj_15032017.pdf

Pirkanmaan liitto 2023a. Elonkirjo ja energia. Pirkanmaan vaihemaakuntakaavan luonnos. <https://tieto.pirkanmaa.fi/kaava>

Maanmittauslaitoksen avoin kartta-aineisto 2023

Muhonen, M 2005. Keski-Suomen maakunnallinen maisemaselvitys, maisemallinen osa-aluejako https://www.skjkl.fi/Saarijarvi/Tarvaala/K-S_maakunnallinen_maisemaselvitys.pdf

Saatsi Arkkitehdit Oy 2021. Etelä-Pohjanmaan maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön arvotus ja Etelä-Pohjanmaan uudemman rakennetun kulttuuriympäristön inventointi sekä arvotus 5.3.2021. https://epliiitto.fi/wp-content/uploads/2021/03/B_97_Etela_Pohjanmaa-RKY-selvitys-yhteenveto-20210305_suojattu.pdf

Savolainen, V., Kolehmainen, M. & Muhonen, M. 2006. Ikkuna kotiseudulle: Keuruun kulttuuriympäristöohjelma. 2. korj. p.

Sweco Finland 2023 / Helminen, M. Lehtiö, S. Heinilä, M. Muikkula, M. Suominen, J. Keski-Suomen maakuntakaava 2040, tuulivoima-alueiden näkyvyysanalyysit ja maisemavaikutusten arviointi, Karstulan Tukkimäki, Saarijärven Leinenvankangas ja Keuruun Lehmikorpi.

Syke2023. Natura 2000 -alueet. Verkkosivusto. <https://www.ymparisto.fi/fi/luonto-vesistot-ja-meri/luonnon-monimuotoisuus/suojelu-ennallistaminen-ja-luonnonhoito/natura-2000-alueet>

Syke 2023. Paikkatietoaineistot.

Virtain kaupunki 2019. Virtain kaupungin kulttuuripoliittinen ohjelma 2017–2022. <https://www.virrat.fi/client/virrat/userfiles/kulttuuripoliittinen-ohjelma-vuoteen-2022.pdf>

Virtain kaupunki 2020. Visit Virrat-verkkosivusto. <https://www.virrat.fi/visit-virrat/nahtavyudet/kirkot/>

Väylävirasto. Teiden paikkatiedot.

Weckman, E. 2006. Tuulivoimat ja maisema. Ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 5/2006.

Ympäristöministeriö 1992a. Maisema-alue työryhmän mietintö I. Maisemanhoito. Ympäristöministeriön Ympäristönsuojeluosasto, Työryhmän mietintö 66/1992. <http://hdl.handle.net/10138/29082>

Ympäristöministeriö 1992b. Maisema-alue työryhmän mietintö II. Arvokkaat maisema-alueet. Ympäristöministeriön Ympäristönsuojeluosasto, Työryhmän mietintö 66/1992. <http://hdl.handle.net/10138/29087>

Ympäristöministeriö 2013. Kulttuuriympäristö vaikutusten arvioinnissa. Suomen ympäristö 14.

Ympäristöministeriö 2016b. Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa. Ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 1/2016, <http://hdl.handle.net/10138/160313>

Ympäristöministeriö, Syke 2021. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Etelä-Pohjanmaa. VAMA 2021. https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/documents/VAMA%202021_13%20Etel%C3%A4-Pohjanmaa_FI%20SVE_0_1.pdf